RUDOLF STEINER

CONSIDERAȚII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE

VOLUMUL III

GA 237

Considerații esoterice asupra legăturilor karmice

VOLUMUL I	Douăsprezece conferințe, prezentate la Dornach în 16, 17, 23 şi 24 februarie, 1, 2, 8, 9, 15, 16, 22 şi 23 martie 1924 (GA 235)
VOLUMUL II	Şaptesprezece conferințe, prezentate la Dornach în 6, 12, 23, 26 şi 27 aprilie, 4, 9, 10, 11, 16, 18, 29 şi 30 mai, 4, 22, 27 şi 29 iunie 1924 (GA 236)
VOLUMUL III	Legăturile karmice din cadrul Mişcării antroposofice. Unsprezece conferinţe, prezentate la Dornach în 1, 4, 6, 8, 11, 13 şi 28 iulie, 1, 3, 4 şi 8 august 1924 (GA 237)
VOLUMUL IV	Viaţa spirituală a prezentului în relaţie cu Mişcarea antroposofică. Zece conferinţe, prezentate la Dornach în 5, 7, 10, 12, 14, 16, 18, 19, 21 şi 23 septembrie, precum şi „ultima cuvântare", din 28 septembrie 1924 (GA 238)
VOLUMUL V	Şaisprezece conferinţe, prezentate la Praga între 29 şi 31 martie şi în 5 aprilie, la Paris, între 23 şi 25 mai, şi la Breslau, între 7 şi 15 iunie 1924 (GA 239)
VOLUMUL VI	Cincisprezece conferinţe: la Berna în 25 ianuarie şi 16 aprilie, la Zürich în 28 ianuarie, la Stuttgart în 6 februarie, 9

aprilie şi 1 iunie, la Arnheim între 18 şi 20 iulie, la Torquay în 12, 14 şi 21 august, şi la Londra, în 24 şi 27 august 1924 (GA 240)

În legătură cu tema „Reîncarnare şi karmă" indicăm şi următoarele volume din Operele Complete ale lui Rudolf Steiner:

Reîncarnare şi karmă**, reprezentări necesare din punctul de vedere al ştiinţelor moderne ale naturii* – ***Cum acţionează karma, 1903 (în volumul «Lucifer-Gnosis», GA 34, şi ca lucrare separată)

Principiul economiei spirituale cu privire unele probleme ale reîncarnării – *Un aspect al conducerii spirituale a omenirii*, 1909 (GA 109/111)

Manifestările karmei, 1910 (GA 120)

***Istorie ocultă**. Consideraţii esoterice asupra unor raporturi karmice ale unor personalităţi şi evenimente din istoria lumii*, 1911 (GA 126)

Reîncarnare şi karmă şi importanţa lor pentru cultura şi civilizaţia actuală, 1912 (GA 135)

CUPRINS

CUPRINS PE LARG 6
CA INTRODUCERE 13
PRIMA CONFERINȚĂ 14
ONFERINȚA A DOUA 31
CONFERINȚA A TREIA.....47
CONFERINȚA A PATRA 63
CONFERINȚA A CINCEA 78
CONFERINȚA A ȘASEA.....93
CONFERINȚA A ȘAPTEA.....109
CONFERINȚA A OPTA.....128
CONFERINȚA A NOUA.....143
CONFERINȚA A ZECEA.....158
CONFERINȚA A UNSPREZECEA 173
NOTE 192

CUPRINS PE LARG

CA INTRODUCERE. Din „Amintirile” Mariei Steiner (la prima ediţie, 1926)

PRIMA CONFERINŢĂ — *Dornach, 1 iulie 1924*

Intelectualismul şi dispoziţia interioară care l-a precedat: omul preia gândurile din eterul cosmic. Aristotelismul hispano-mahomedan menţine încă la începutul Evului Mediu vechea concepţie; pentru populaţia europeană trebuia să vină un impuls deosebit, pentru ca să se dezvolte sufletul conştienţei. Două curente spirituale: filosofii arabizanţi şi adversarii lor, scolasticii, care reprezintă individualismul. Puternice lupte interioare în epoca acestei bătălii în jurul sufletului conştienţei şi al realităţii gândirii.

CONFERINŢA A DOUA — *Dornach, 4 iulie 1924*

Forţele cosmice care pregătesc karma. Prin karmă, încarnările anterioare acţionează asupra încarnărilor ulterioare ca un instinct spiritual în interiorul Eului; această acţiune devine conştientă după moarte. – Ţesătura relaţiilor karmice. Transformarea faptelor pământeşti ale oamenilor în fapte cereşti ale sufletelor atunci când, cu ocazia unei acţiuni comune a oamenilor, în lumea fizic-sensibilă intervine o activitate spiritual-sacră. Consecinţa cerească a unor evenimente care s-au desfăşurat pe Pământ şi coboară spre Pământ ca o ploaie fină sub forma imaginilor de oglindă ale gândurilor. Dar şi fantomele foarte reale ale epocilor precedente dau târcoale în jurul oamenilor de astăzi, atrase de tendinţele ahrimanice ale timpului nostru.

CONFERINŢA A TREIA — *Dornach, 6 iulie 1924*

Legătura dintre ceea ce se întâmplă în Cer şi existenţa omului pe Pământ. Ceea ce se întâmplă aici, pe Pământ, are un corelativ în lumea spirituală şi se exprimă în scrierea cerească. Care este temeiul spiritual-cosmic al unei asemenea

comunităţi cum este Societatea Antroposofică? Prin ce predestinare este condus un suflet spre antroposofie? – Nostalgia după Christos însoţeşte numeroase suflete din existenţa lor prepământească în existenţa pământească, năzuinţa de a-l cunoaşte din nou pe Christos ca Fiinţă Solară: un efect al marilor Imaginaţiuni cosmice. În sentimentul pentru Christos se amestecă reprezentările vechiului păgânism; aceasta implică pentru multe suflete posibilitatea de a cădea în prada ispitirilor lui Lucifer şi Ahriman.

CONFERINŢA A PATRA — *Dornach, 8 iulie 1924*

În Mişcarea antroposofică trebuie să fie distinse două grupuri de suflete: unul are o profundă nevoie a inimii să-i confere lui Christos o poziţie centrală; celălalt vrea să-l cunoască pe Christos pornind de la cosmologie, de la istoria Pământului şi a omenirii. Premisele acestei diferenţieri au fost puse în vremurile oracolelor atlanteene. Importanţa deosebită a încarnării care se situează în primele secole ale erei creştine. Unul din aceste grupuri de suflete era deja sătul de păgânism, el se înflăcăra în inima sa pentru Christos; celălalt, care cunoscuse un număr mai mic de încarnări pe Pământ, era încă plin de puternice impulsuri ale vechiului păgânism şi a adoptat creştinismul mai mult cu un intelect pătruns de simţire. Datorită măreţelor Imaginaţiuni de la începutul secolului al 19-lea, pe care le vieţuise după moarte, primul grup a adus pe Pământ nostalgia unei anumite cunoaşteri a cosmologiei, celălalt a primit aceste impulsuri mai ales în voinţa sa, ca şi cum şi-ar fi amintit de o decizie pe care ar fi luat-o.

CONFERINŢA A CINCEA — *Dornach, 11 iulie 1924*

Elementul comun care exista în dispoziţia sufletească a acestor două grupuri în primele secole creştine: a fost o trăire subtilă, dar totuşi clar prezentă, a urzirii aurice din natură şi, între adormire şi trezire, perceperea unei spiritualităţi

luminoase revărsându-se în lume. În secolele 5, 6, sentimentului despre inocenţa naturii i s-a asociat simţul asupra profunzimii forţelor care declanşează în suflet binele şi răul, şi aceasta mai ales printre oamenii aflaţi sub influenţa Orientului (bulgari, eretici). Vine după aceea vremea când perceperea strălucirii pâlpâitoare de deasupra plantelor şi animalelor se stinge; murmurul acestei spiritualităţi tace, dar se mai poate vorbi despre aceasta ca despre ceva cunoscut; apoi a venit vremea a ceea ce se numeşte crepusculul Logosului viu. Aceasta este în legătură cu apariţia catehismului şi faptul că slujba divină şi-a pierdut caracterul esoteric. Dispoziţia fundamentală a sufletelor care trăiesc între secolele 7 şi 20: Christos nu mai este cunoscut în Entitatea Sa, cultul nu mai este înţeles; trebuie să se formeze pe Pământ puterea care va permite sufletelor să-l primească pe Christos.

CONFERINŢA A ŞASEA — *Dornach, 13 iulie 1924*

În primele secole creştine au existat înalte Centre de cunoaştere, urmaşii îndepărtaţi ai Misteriilor. Acolo nu se vorbea de legile naturii, ci de puterea creatoare a Zeiţei Natura. Apoi, în secolele 7, 8, dispare legătura vie cu lumea spirituală; dar o anumită cunoaştere a acestei legături îşi află refugiul în centrele de învăţământ ale căror impulsuri vii nu încetează decât în secolele 12, 13. O învăţătură asupra vieţii elementelor, asupra mersului stelelor mobile, asupra oceanului cosmic, asupra misterelor Eului, a fost cultivată până la răscrucea secolelor 14/15. Şcoala de la Chartres, Cluny. Chiar la Universitatea de la Orléans sunt cultivate asemenea învăţături spre sfârşitul secolului al 13-lea. Platonism şi aristotelism. La începutul secolului al 13-lea, important schimb de idei în lumea spirituală pentru a introduce pe Pământ o nouă spiritualitate. Consecinţa acestuia este un minunat acord între sufletele de sus şi cele

de jos. În această atmosferă spirituală poate acţiona Rosicrucianismul autentic.

CONFERINŢA A ŞAPTEA — *Dornach, 28 iulie 1924*

Folosirea inteligenţei de către personalitatea umană îl conduce pe om spre libertatea voinţei. Inteligenţa cosmică coboară din ceruri pe Pământ în primele secole creştine, şi până în secolele 8, 9. Scolastica, sau lupta omului pentru a înţelege clar această inteligenţă care se revarsă din înaltul cerurilor. Sufletul conştienţei se poate integra în această inteligenţă. Înţelepciunea Rosicrucianismului constă în a ajunge la o anumită claritate asupra acestei situaţii. În sfera solară, Mihael adună sufletele care la începutul secolului al 15-lea se reunesc în Şcoala suprasensibilă a lui Mihael. Începând din acest moment, elementul michaelic trebuia să fie elaborat de inteligenţa individuală a sufletului uman, până în noua epocă a lui Mihael pe Pământ, la sfârşitul secolului al 19-lea. Marea criză care începe în secolul al 15-lea şi durează şi astăzi este lupta lui Ahriman împotriva lui Mihael. Ahriman vrea să facă în întregime pământească inteligenţa odinioară cosmică. Inteligenţa cosmică trece în organizarea neuro-senzorială umană; în lumea spirituală, această trecere este trăită ca o furtună cosmică. Pentru ultima dată a fost la fel în era atlanteană, când inteligenţa cosmică a luat în stăpânire inima omului, rămânând în întregime inteligenţă cosmică. Trebuie acum ca omul-cap, spiritualizând intelectul, să devină din nou om-inimă.

CONFERINŢA A OPTA — *Dornach, 1 august 1924*

Penultima domnie a lui Mihael, caracterul ei cosmopolit şi scopul ei: în ciuda căderii, omul se poate ridica până la Divinitate. Începând din secolele 8, 9, administrarea inteligenţei a trecut din mâinile lui Mihael în mâinile oamenilor. Lupta scolasticilor împotriva moştenitorilor mahomedani ai lui Aristotel. În Şcoala suprasensibilă este

subliniat caracterul fundamental a vechii înţelepciuni a Misteriilor – în special învăţătura despre păcatul originar; anunţarea venirii unui nou Misteriu, care contează pe deplina inteligenţă a omului. O atmosferă de descurajare era prezentă în vechile Misterii în epoca lui Alexandru; ea se exprima prin sentimentul: omul nu mai poate găsi accesul la lumea spirituală. Aceasta a fost vremea marii încercări. Cuvântul de ordine a lui Mihael: omul trebuie să ajungă să sesizeze Divinul pe Pământ sub o formă care să nu fie atinsă de păcat. În zilele noastre, omul ia în posesie inteligenţa; nuanţa particulară a acestei luări în posesie constă în a simţi că trebuie să fim atenţi la scopul urmărit de Ahriman, acela de a face ca oamenii să fie posedaţi de el. Misiunea antroposofilor este de a dobândi simţul că astăzi Cosmosul este teatrul acestei lupte a lui Ahriman împotriva lui Mihael. Reflectarea pământească a învăţăturii suprasensibile a lui Mihael la Raimund de Sabunda. Impulsul lui Mihael poate fi citit nu numai în Cartea Revelaţiei, ci şi în Cartea Naturii.

CONFERINŢA A NOUA — *Dornach, 3 august 1924*

Forţele lui Mihael acţionează asupra omului întreg, şi prin aceasta ele acţionează puternic până în karma fizică. Epoca marii crize. Elementul decisiv din impulsul michaelic. Spiritualul se pregăteşte să-i dea rasei caracterul său. Observarea legăturilor de destin mai profunde; acţiunea lor ajunge până la Ierarhiile cele mai apropiate de om. Ierarhia Îngerilor se împarte în două, în timp ce aici se constituie comunitatea michaelică. A progresa în sensul lui Mihael înseamnă a nu te lăsa abătut de nici o părere de la calea care duce astăzi în direcţia forţelor vii ale antroposofiei. Intelectualismul răspândit astăzi peste tot este o hrană spirituală pentru forţele ahrimanice. Posibilităţile oferite lui Ahriman de a interveni în civilizaţie nu încetează să crească. Estomparea şi devierea conştienţei îi dau lui Ahriman

posibilitatea de a se incorpora. Epoca noastră este epoca marilor decizii.

CONFERINȚA A ZECEA — *Dornach, 4 august 1924*

Impulsul karmic spre spiritual este acumularea a ceea ce a fost trăit de suflet, așa cum a fost descris, înainte de coborârea sa în trupul pământesc. Antroposoful trebuie să facă dovada unei inițiative care vine din adâncul ființei; este necesar să ținem seama de predispozițiile karmice și de contra-imaginea spirituală a impulsurilor care dau imboldul spre antroposofie. Inițiativa este subminată sau deviată de înclinația spre vorbărie și scris inutil pe care le răspândește intelectualismul materialist. Un sentiment general: frica de viață. Materialismul nu este adevărat decât pentru viața fizică. Un spectacol zguduitor: cei cărora karma lor nu le permite să ajungă la spiritualitate. Forțele lui Mihael modelează fizionomia și formele corpului. Celor care rămân în câmpul materialismului li se va arăta că spiritul este creator, fiindcă ei îl vor vedea cu ochii lor. Ahriman aspiră să acționeze asupra sufletelor pătrunzând pentru un timp corpul omului.

CONFERINȚA A UNSPREZECEA — *Dornach, 8 august 1924*

Nemurirea personală este un adevăr abia de când sufletul conștienței a intrat încet și treptat în omenire. Inteligența solară și inteligențele planetare acționează în comun. Apoi, în secolul al 9-lea, o dată cu coborârea inteligenței cosmice printre oameni, sciziunea puterilor cosmice care până acum acționau împreună; inteligența solară a lui Mihael și inteligențele planetare intră în opoziție. În acest context intervine Conciliul ecumenic din 869, semnalul unui eveniment teribil care se produce în lumea spirituală: sciziunea Îngerilor care călăuzesc sufletele oamenilor; prin aceasta, dezordinea intră în karma omului;

de unde aspectul haotic al istoriei moderne. O dată cu reluarea de către Mihael a domniei asupra Pământului se trezeşte, la cei care au mers cu el, forţa de a-şi pune din nou în ordine karma lor.

Note

CA INTRODUCERE

Din „Amintirile" Mariei Steiner (la prima ediție, 1926)

Rudolf Steiner i-a rugat insistent, în repetate rânduri, pe ascultători, atunci când s-a hotărât să prezinte din temeliile spirituale evoluția personalităților istorice și a istoriei Societății, să considere această prezentare, cu cea mai mare seriozitate, ca un exemplu pentru o cercetare istorică ce se va dezvolta în viitor. În felul acesta el ne-a dat, în Dramele Misterii, mostra pentru drama viitorului; el ne-a învățat să înțelegem că biografia cunoscută prin cercetare spirituală va putea înlocui romanul psihologic din prezent. Dar ceea ce Rudolf Steiner nu a permis, au fost combinațiile, ipotezele sau fantezia plină de erori la așa-numita cercetare spirituală. Pe acestea le considera neserioase. Împotriva acestora manifesta o sfântă mânie. El i-a rugat insistent pe ascultători să nu se apropie de conferințele despre karmă cu o atitudine sufletească stăpânită de curiozitate pentru lucruri senzaționale. La acestea importante sunt corelațiile, modul în care lumina cade asupra faptelor, le explică și le face să apară în succesiunea lor necesară. Înainte de toate, elementul personal trebuie să tacă; dacă ne-am apropia de studiul problemelor karmice din motive personale sau din motive de interese de grup, nu ar putea rezulta decât cea mai mare nenorocire. El nu s-a sfiit să spună că dacă aceste conferințe ar fi răspândite cu dorința de a cultiva elementul senzațional, cu dorința de a face speculații pe marginea faptelor comunicate, acesta ar fi ca o „ciumă"…

…Rudolf Steiner și-a exprimat insistent rugămintea ca ciclurile de conferințe despre karmă să fie studiate numai începând cu conferințele introductive, prelucrând apoi

conferinţele în odinea în care au fost prezentate, cu atenţia îndreptată asupra legăturilor interioare, asupra fundamentelor, asupra succesiunii înlănţuirilor evenimentelor; în tratarea materialului trebuie eliminat orice element senzaţional, trebuie eliminat orice interes personal.

PRIMA CONFERINŢĂ

Dornach, 1 iulie 1924

Aş vrea astăzi, pentru cei care au putut veni aici, să fac o expunere care va putea constitui un fel de episod în cadrul consideraţiilor pe care le cultivăm aici de câtva timp. Ceea ce aş vrea să spun are scopul de a ilustra şi explica anumite aspecte care pot apărea ca semne de întrebare în legătură cu ceea ce am tratat până în prezent, şi, în acelaşi timp, prin aceasta, expunerea mea ar putea proiecta puţină lumină asupra constituţiei sufleteşti a omului în cadrul civilizaţiei actuale.

De-a lungul anilor, noi a trebuit să atragem mereu atenţia asupra unui moment absolut precis în evoluţia, în esenţă, europeană a civilizaţiei, moment care se situează la mijlocul Evului Mediu, în jurul secolelor 14, 15. Ştim că acesta este momentul din evoluţia omenirii care marchează începutul intelectualismului, când oamenii încep să acorde o importanţă deosebită gândirii, intelectului, şi să facă din acesta judecătorul a ceea ce trebuie să gândească şi să facă oamenii.

Acum, când epoca intelectului a sosit deja, noi, cei care o trăim în prezent, ne putem face o reprezentare exactă despre ce este intelectualismul, despre ce anume iese la suprafaţa civilizaţiei în secolele 14 şi 15. În ceea ce priveşte constituţia sufletească ce a precedat această epocă, ea nu mai poate fi

simţită astăzi în mod viu. Când examinăm istoria, atunci proiectăm de fapt asupra trecutului, asupra cursului desfăşurării istorice, ceea ce suntem obişnuiţi să vedem în prezent, şi nu ne putem reprezenta prea bine cât de diferite erau spiritele înainte de această perioadă. Iar când facem să vorbească documentele, noi le facem să spună, în majoritatea cazurilor, ceea ce corespunde modului actual de a gândi şi de a vedea.

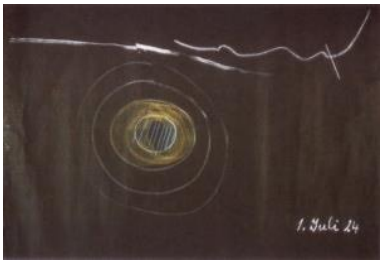
Din perspectiva ştiinţei spirituale, multe lucruri se prezintă cu totul altfel. Când, de exemplu, ne îndreptăm privirea asupra acelor personalităţi care, din sânul arabismului, din sânul civilizaţiei asiatice, au fost influenţate, pe de o parte, de ceea ce a luat formă ca religie în mahomedanism, pe de altă parte, de aristotelism, când privim aceste personalităţi, care după aceea au găsit, trecând prin Africa, drumul Spaniei, pentru ca, la rândul lor, să influenţeze profund spiritele europene, până la *Spinoza* [Nota 1] şi dincolo de Spinoza, noi nu putem înţelege deloc aceste personalităţi dacă le atribuim constituţia sufletească a oamenilor actuali, cu singura diferenţă că ele nu ar fi cunoscut multe lucruri care au fost descoperite mai târziu. Căci cam în acest fel îşi închipuie oamenii că stau lucrurile. Dar modul de a gândi şi de a vedea al personalităţilor care participau la acest curent de civilizaţie, care trăiau, să spunem, în secolul al 12-lea, era foarte diferit de cel actual.

Astăzi, omul care reflectează asupra lui însuşi se simte drept posesorul unor gânduri, sentimente, impulsuri de voinţă care conduc apoi la fapte. Şi, înainte de toate, omul îşi atribuie lui însuşi „eu gândesc", „eu simt", „eu vreau". La spiritele, la personalităţile la care mă refer, „eu gândesc" încă nu era însoţit absolut deloc de sentimentul pe care îl avem noi când spunem: eu gândesc –, ci era adevărat numai pentru „eu simt" şi „eu vreau". Aceşti oameni nu-şi atribuiau ca

aparţinând propriei lor personalităţi decât simţirea şi voinţa. În străfundul fiinţei, ei trăiau mult mai mult în sentimentul, păstrat din civilizaţiile străvechi, că „ceva gândeşte în mine" decât în ideea „eu gândesc". Ei aveau convingerea: „eu simt", „eu vreau", dar erau departe de a crede în aceeaşi măsură: „eu gândesc", ci îşi spuneau – şi ei vedeau lucrurile, în mod absolut real, aşa cum vi le comunic acum: există gânduri în sfera sublunară, aici trăiesc gândurile. – Aceste gânduri sunt peste tot în acea sferă pe care o obţinem reprezentându-ne Pământul (*vezi desenul, albastru*) într-un anumit punct, Luna aici, într-un alt punct, apoi Mercur, Venus ş.a.m.d.

Tabla 1

Ei îşi reprezentau Pământul ca o pe masă cosmică densă şi solidă, dar şi un al doilea element care ţine de el, sfera lunară până la orbita Lunii (*galben*).

Şi, tot aşa cum noi spunem: în aerul pe care îl respirăm există oxigen –, aceşti oameni îşi spuneau – s-a uitat complet că a fost aşa –: În eterul care se întinde până la Lună se află

gânduri. – Şi, tot aşa cum noi spunem: inspirăm oxigenul din aer –, aceşti oameni nu-şi spuneau, bineînţeles: noi inspirăm gânduri, ci: noi percepem gândurile, noi preluăm gândurile în noi. – Şi ei aveau conştienţa de a le prelua în ei.

Vedeţi dvs., acest lucru este astăzi ceva despre care omul îşi poate face o idee teoretică. El poate chiar îl înţelege pe baza antroposofiei. Dar este uitat din nou, de îndată ce este vorba de viaţa practică. Când este vorba de viaţa practică, omul îşi reprezintă lucrurile imediat într-un fel foarte ciudat, el îşi reprezintă că gândurile izvorăsc din el, ceea ce este echivalent cu a spune că oxigenul pe care îl inspirăm nu este preluat din exterior, ci că el ar izvorî din noi înşine. Personalităţile despre care vă vorbesc aveau acest sentiment profund, această trăire nemijlocită: gândurile pe care le am nu sunt posesia mea, eu nu am voie, în realitate, să spun: „eu" gândesc, ci: „gândurile sunt", şi eu preiau aceste gânduri în mine.

Acum, despre oxigenul din aer, noi ştim că el face un circuit al organismului nostru într-un timp relativ scurt. Noi socotim asemenea circuite după bătăile pulsului. Ele se efectuează rapid. Personalităţile despre care vorbesc îşi reprezentau preluarea în sine a gândurilor ca pe un fel de respiraţie, dar o respiraţie foarte lentă, o respiraţie care constă în faptul că la începutul vieţii sale pământeşti omul devine capabil să preia în sine gândurile. La fel cum între inspiraţie şi expiraţie noi ne reţinem respiraţia un anumit timp, tot astfel, aceşti oameni îşi reprezentau că ei doar reţin gândurile, exact aşa cum noi reţinem oxigenul care aparţine aerului exterior. Ei îşi reprezentau lucrurile astfel: ei reţin gândurile pe durata vieţii lor pământeşti, apoi le expiră, expulzându-le în întinderile Universului, când trec prin poarta morţii. Astfel, era vorba de o inspiraţie: începutul vieţii; reţinerea respiraţiei: durata vieţii; expiraţie:

expulzarea gândurilor în Univers. Oamenii care aveau această trăire în interiorul lor se simțeau într-o atmosferă de gânduri comună cu toți care trăiau același lucru, o atmosferă care nu urca numai cu câteva leghe deasupra Pământului, ci se întindea chiar până la orbita Lunii.

Acum, ne putem reprezenta că această concepție, care pe vremea aceea a luptat pentru stăpânirea civilizației europene, tindea să se extindă tot mai mult, și mai ales prin acei aristotelicieni veniți din Asia în Europa pe drumul pe care l-am indicat. Ne-am putea imagina că această concepție s-ar fi răspândit cu adevărat. Ce s-ar fi întâmplat atunci?

Ei bine, atunci nu s-ar fi dezvoltat, în sensul deplin al cuvântului, ceea ce totuși trebuia să se dezvolte în cursul evoluției pământești: și anume, sufletul conștienței. Acei oameni despre care vorbesc se aflau, ca să spunem așa, în ultimul stadiu al dezvoltării sufletului afectiv sau al rațiunii. În secolele 14 și 15 trebuia să apară sufletul conștienței, care, mergând până la ultimele sale consecințe, a făcut ca toate elementele civilizației să fie impregnate de intelectualism.

În secolele 10, 11, 12, populația europeană nu era nicidecum capabilă, în totalitatea ei, să suporte pur și simplu concepția pe care o aveau personalitățile caracterizate, căci atunci nu s-ar fi realizat dezvoltarea sufletului conștienței. Dacă s-a decis și în consiliul Zeilor, dacă mă pot exprima astfel, că sufletul conștienței trebuie să se dezvolte, nu este mai puțin adevărat că acest suflet al conștienței nu avea să se dezvolte printr-o activitate proprie omenirii europene în totalitatea ei, ci trebuia, într-un fel, să vină un impuls care să tindă să dezvolte în mod deosebit sufletul conștienței.

Astfel ajungem să vedem, începând din epoca pe care tocmai am caracterizat-o, două curente spirituale. Un curent a fost reprezentat, ca să spunem așa, de filosofii arabizați care, din Vestul Europei, au influențat puternic civilizația

europeană, mult mai puternic decât se crede astăzi. Celălalt curent era acela care combătea cu înverşunare acest curent pe care l-am caracterizat, prezentându-l, cu cea mai aspră severitate, drept cea mai rea erezie care ameninţa Europa. Cât de puternic a fost trăit acest lucru încă mult timp, o puteţi simţi, dragii mei prieteni, dacă priviţi tablouri în care erau înfăţişaţi călugări dominicani sau *Toma d'Aquino* [Nota 2] însuşi triumfând; acesta era triumful unei concepţii absolut diferite, care pune accentul, înainte de toate, pe individualitate, pe ceea ce este personal în om, şi care lucrează în sensul ca omul să-şi considere gândurile ca bunul său propriu; în aceste tablouri au fost reprezentaţi aceşti dominicani călcându-i în picioare pe reprezentanţii arabismului. Aceştia sunt sub picioarele lor, sunt călcaţi în picioare. Cele două curente s-au aflat într-un asemenea antagonism vreme îndelungată. O energie emoţională ca aceea care se află transpusă în aceste tablouri nu mai există, propriu-zis, în omenirea de astăzi, care este destul de apatică. Ce-i drept, noi nu avem nevoie, firește, să luptăm pentru cauza pentru care s-au luptat ei atunci, dar am avea mare nevoie de alte lucruri!

Gândiţi-vă la ceea ce îşi reprezentau aceşti oameni: inspirarea gândurilor din eterul cosmic, din sfera sublunară: începutul vieţii; reţinerea respiraţiei: viaţă pământească; expiraţie: expulzarea gândurilor, dar acum având coloratura individualităţii umane, în eterul cosmic, pătrunzând în impulsurile sferei sublunare. (*Tabla 1 sus dreapta*)

Ce este, aşadar, această expiraţie? Exact acelaşi lucru, dragii mei prieteni, ca atunci când spunem: după trei zile de la moarte, corpul eteric al omului se extinde. Omul vede în urma lui corpul său eteric extinzându-se încet, el îşi vede gândurile răspândindu-se în Cosmos. Este exact acelaşi lucru, numai că, aş spune, reprezentat în acele vremuri dintr-un

punct de vedere mai subiectiv. Căci ceea ce simţeau şi trăiau oamenii de atunci este mereu adevărat. Ei simţeau mai profund decât poate fi simţit astăzi circuitul vieţii.

Şi totuşi: dacă aceste concepţii ar fi domnit în Europa în forma pe care ele o îmbrăcau în acel timp, atunci la oamenii civilizaţiei europene s-ar fi dezvoltat doar un sentiment slab al Eului. Sufletul conştienţei nu ar fi putut apărea, Eul nu s-ar fi perceput în „eu gândesc", ideea nemuririi ar fi devenit din ce în ce mai estompată. Oamenii şi-ar fi îndreptat tot mai mult privirea spre ceea ce urzeşte şi acţionează, în general, în sfera sublunară, spre ceea ce a lăsat acolo omul care a trăit aici pe Pământ. Omul ar fi resimţit spiritualitatea Pământului ca fiind atmosfera sa extinsă, el s-ar fi simţit trăind pe Pământ, dar nu în calitate de fiinţă individuală, distinctă de Pământ; căci oamenii pe care i-am caracterizat se simţeau, datorită acestui „ceva gândeşte în mine", intim legaţi de Pământ. Ei nu se simţeau drept individualităţi în acelaşi grad cum începeau să se simtă, deşi într-un mod confuz, oamenii din restul Europei.

Dar trebuie să ţinem seama şi de următorul lucru: curentul spiritual de care vorbesc eu era singurul care ştia că atunci când omul moare gândurile pe care le-a preluat în sine pe durata vieţii sale pământeşti parcurg cu undele lor eterul cosmic ce înconjoară Pământul şi sunt active acolo. Şi această concepţie a fost combătută, aşadar, în mod sever, mai ales de personalităţile ivite din Ordinul Dominicanilor; ele susţineau cu înverşunare această concepţie: Omul este o individualitate; trebuie să vedem, înainte de toate, ceea ce trece din om, ca individualitate, dincolo de poarta morţii şi nu ceea ce se dizolvă în eterul Universal. Aceasta este ceea ce subliniau mai ales dominicanii, deşi ei nu au fost singurii care au făcut-o, dar, aş spune, dominicanii deosebit de reprezentativi. Această concepţie despre individualitatea omului a fost apărată cu înverşunare şi în mod energic

împotriva concepţiei primului curent pe care l-am caracterizat. Dar tocmai acest lucru a făcut să apară o situaţie precis determinată.

Să-i examinăm o dată pe reprezentanţii a ceea ce numim noi acum individualism. Existau aici, divers colorate individual, aceste gânduri, şi ele treceau în eterul Universal. Iar cei care luptau împotriva primului curent, tocmai fiindcă mai ştiau încă într-un mod viu: se susţine acest lucru, această concepţie există, tocmai pentru că ştiau că lucrurile erau cu adevărat astfel, ei încercau în această privinţă o mare nelinişte. Această nelinişte provocată în ei de existenţa forţelor care se dilată şi se dizolvă şi transmit eterului cosmic gândurile umane, această nelinişte care era tocmai cea a gânditorilor celor mai eminenţi, nu a încetat decât în secolele 16 şi 17.

Trebuie să ne putem transpune în starea sufletească a acestor oameni, mai ales a dominicanilor, pentru a aprecia cât erau ei de tulburaţi de existenţa a ceea ce lasă în urmă oamenii murind, de existenţa a ceva în care, din cauza ideilor lor, ei nu mai aveau voie să creadă, ei nu mai puteau crede. Trebuie să ne transpunem în simţirea acestor oameni. Nici un spirit eminent din secolele 13, 14 nu putea să gândească atât de sec, de abstract, atât de îngheţat noţional, cum gândesc oamenii din zilele noastre. Astăzi avem impresia că oamenii, când apără o opinie, consideră că pentru aceasta trebuie să-şi smulgă inima din piept. În acel timp nu era aşa, în această privinţă. Când se susţinea o idee, se punea cordialitate, aş spune chiar căldură a inimii. Prin aceasta, prin faptul că era prezentă această căldură a inimii, se dădea, chiar într-un asemenea caz cum este cel despre care vorbesc eu aici, o puternică luptă interioară.

Şi chiar în luptele interioare cele mai teribile s-a plăsmuit ceea ce a apărut, de exemplu, drept o anumită

filosofie în cadrul ordinului dominican, care mai târziu a exercitat o influenţă considerabilă asupra vieţii, fiindcă aceasta se edifica mult mai mult decât astăzi pe autoritatea câtorva oameni individuali. Cultura, pe atunci, nu era încă un fenomen general; ceea ce venea să alimenteze cultura, tot ceea ce ştiau oamenii, provenea, în principal, de la un număr mic de spirite, care, datorită acestui fapt, constituiau vârfurile vieţii şi cercetării filosofice. În tot ceea ce se revărsa în sânul civilizaţiei era conţinut ceea ce trăiau aceşti oameni în asemenea lupte interioare. Astăzi, citind scrierile scolastice avem impresia că nu mai găsim acolo decât noţiuni seci. Dar, de fapt, numai cititorii de astăzi sunt seci. Sufletele oamenilor care au produs aceste scrieri nu aveau nimic sec. Ele erau pline de foc interior pentru ideile lor. Şi acest foc interior provenea din eforturile pe care le făceau pentru a îndepărta influenţa gândurilor obiective.

Astăzi, atunci când reflectăm la marile probleme filosofice, nimic nu ne tulbură. Putem gândi cele mai mari absurdităţi şi o putem face în toată liniştea, fiindcă omenirea, care a evoluat deja de atâta timp în sânul sufletului conştienţei, nu se neliniştește la gândul că ar putea simţi ce devin gândurile oamenilor când, după moartea lor, ele se revarsă în ambianţa eterică a Pământului. Astăzi, asemenea lucruri, aşa cum mai puteau fi încă trăite în secolele 13, 14, sunt total necunoscute; în acel timp, tinerii preoţi mergeau să-i caute pe cei mai în vârstă ca să le încredinţeze frământările interioare pe care le aveau pentru a rămâne fermi în confesiunea lor religioasă, frământări pe care le exprimau spunând: fantomele morţilor mă torturează.

Căci, într-adevăr, la fantomele morţilor mă refer, prin ceea ce tocmai vă descriu. Oamenii mai puteau să se implice în mod personal în ceea ce ei învăţau. În sânul unei comunităţi, o comunitate de dominicani, să spunem, se preda

învăţătura că omul este o fiinţă individuală, care îşi are nemurirea sa individuală. Se învăţa că este o concepţie falsă, o erezie, să se vorbească, în legătură cu gândirea, despre un suflet al întregului Pământ, şi se învăţa că această idee trebuie să fie combătută cu înverşunare. Dar, în anumite momente, când omul ţinea sfat cu sine însuşi, el percepea acţiunea obiectivă a gândurilor lăsate de defuncţi [Nota 3] şi atunci se întreba: Este absolut just ca eu să fac cea ce fac? În sufletul meu există ceva necunoscut care acţionează aici. Eu nu pot face nimic împotriva acestui ceva necunoscut. Este ceva ce mă reţine. – Da, în acele vremuri intelectul oamenilor, sau al unui mare număr de oameni, era organizat în aşa fel încât pentru ei morţii, cel puţin câteva zile după moarte, îşi făceau auzită, în general, vocea. Şi când unul înceta să vorbească, începea un altul. Atunci, oamenii se simţeau, în asemenea situaţii, scăldaţi cu totul în spiritualitatea cosmică generală, cel puţin în lumea eterică.

Această participare la viaţa Universului a încetat complet în zilele noastre. În schimb, noi ne-am cucerit facultatea de a trăi în sufletul conştienţei. Şi tot ceea ce ne înconjoară ca realitate, tot atât de reală cum sunt masa şi scaunele, arborii şi râurile, tot ceea ce ne înconjoară ca realitate spirituală, nu mai acţionează decât asupra adâncurilor subconştientului omului. Interioritatea vieţii, interioritatea spirituală a vieţii, a încetat să existe. Ea va putea fi cucerită din nou numai printr-o cunoaştere spiritual-ştiinţifică vie.

În acest fel viu trebuie să gândim noi cuceririle ştiinţei spirituale aşa cum ni se oferă acestea când examinăm asemenea fenomene care ne conduc înapoi la un trecut nu prea îndepărtat. Să ne imaginăm un gânditor sau un scriitor scolastic din secolul al 13-lea. El îşi pune gândurile pe hârtie. Astăzi este uşor să gândim, căci oamenii s-au obişnuit deja să

gândească în mod intelectual. Dar atunci eram în această privinţă la începuturi, era încă ceva dificil. Omul mai avea conştienţa că desfăşoară un teribil efort interior, era conştient că a gândi oboseşte aşa cum te oboseşte să spargi lemne, dacă mă pot exprima într-un limbaj familiar. În zilele noastre, nu-i aşa, a gândi a devenit deja pentru mulţi oameni ceva absolut automat. Şi oare ni se mai întâmplă astăzi să fim cuprinşi de dorinţa de a ne angaja persoana noastră umană urmărindu-ne fiecare gând al nostru? Ascultăm cum oamenii pot face să rezulte în mod automat un gând din altul, fără să putem sesiza firul, fără să vedem deloc de ce este aşa, căci aici nu există nici o urmă de necesitate. Dar atâta timp cât omul trăieşte într-un trup, el trebuie să se angajeze în gândurile sale cu toată personalitatea sa. Atunci, aceste gânduri vor lua un alt curs: ele se vor răspândi în Cosmos după ce el va fi murit.

Da, în vremurile de odinioară putea fi apărată cu pana în mână învăţătura despre omul individual şi despre nemurirea individuală, şi aceasta cu ajutorul gândurilor celor mai agere, mai pătrunzătoare, se putea polemiza împotriva lui *Averroes* [Nota 4] sau a altor reprezentanţi ai primului curent pe care l-am caracterizat. Dar atunci exista o posibilitate: exista posibilitatea ca ceea ce emanase de la o personalitate atât de eminentă cum a fost Averroes să se dizolve după moartea acestuia ca un fel de fantomă în sfera sublunară, să se concentreze puternic la marginile acestei sfere – sub influenţa Lunii înseşi – şi să se menţină acolo, iar ulterior, după ce s-a dilatat, să se concentreze iarăşi într-un punct, luând formă, astfel încât să se solidifice rezultând atunci o fiinţă plăsmuită în eter. Se putea întâmpla aşa ceva. Se încerca atunci să se dea un fundament individualismului: se polemiza împotriva lui Averroes – şi Averroes apărea, ameninţând, şi el tulbura sufletele. Împotriva lui Averroes,

care murise cu mult timp în urmă, s-au ridicat în secolul 13 autorii scolastici cei mai importanţi. Se polemiza împotriva unui om mort de mult timp, se polemiza împotriva învăţăturii pe cale o lăsase: el demonstra că gândurile sale se densificaseră din nou, se consolidaseră, şi că ele continuau să trăiască!

Aceste lupte interioare care au precedat începutul epocii sufletului conştienţei au fost de aşa natură încât astăzi noi ar trebui să le vedem întreaga intensitate şi profunzime. În cele din urmă, cuvintele sunt cuvinte, şi oamenii de mai târziu înţeleg ce este în dosul acestor cuvinte cu ajutorul noţiunilor pe care le posedă. Dar asemenea cuvinte cuprindeau adesea o bogată viaţă sufletească, ele indică viaţa sufletească pe care tocmai am caracterizat-o.

Astfel, avem două curente, care, în realitate, au rămas active până astăzi. Avem un prim curent, care vrea – acum numai din lumea spirituală, dar cu atât mai puternic –, care vrea să-i facă pe oameni să înţeleagă că o viaţă comună de gânduri înconjoară Pământul, că respirăm din punct de vedere sufletesc-spiritual într-o lume de gânduri; şi celălalt curent, care vrea înainte de toate să-i arate omului că el ar trebui să devină independent faţă de un asemenea element comun, că el ar trebui să se trăiască în individualitatea sa. Un curent, primul, mai curând ca un fel de murmur nedesluşit în ambianţa spirituală a Pământului, astăzi nu mai este perceptibil pentru mulţi oameni care sunt deja prezenţi pe Pământ decât atunci când, în anumite nopţi deosebite, ei se află în patul lor şi ascultă acest murmur nedesluşit, când acest ceva nedesluşit face să ia naştere în sufletul lor tot felul de îndoieli cu privire la afirmaţiile decisive pe care le fac oamenii de astăzi, pe baza individualităţii lor. Şi noi avem apoi, la ceilalţi oameni, care întotdeauna dorm bine fiindcă sunt

mulţumiţi de ei înşişi, accentuarea înverşunată a principiului individual.

Şi flăcările acestei lupte ard, într-adevăr, în adâncurile civilizaţiei europene. Ele ard până în zilele noastre. Iar în ceea ce se desfăşoară astăzi în mod exterior la suprafaţa vieţii noastre noi nu avem deloc, în realitate, altceva decât agitaţiile superficiale a ceea ce există în străfundul sufletelor ca vestigiu al acelei vieţii sufleteşti mai profunde, mai intense, a timpurilor de odinioară.

Acum, bineînţeles, multe suflete din acea epocă se află din nou în viaţa pământească în timpul nostru. Într-un anumit fel, ele au învins ceea ce le neliniştea puternic la nivelul conştienţei superficiale, cel puţin ceea ce le neliniştiseră puternic la acest nivel în anumite momente. Dar în adâncurile multor suflete flăcările nu ard astăzi decât cu mai multă ardoare. Ştiinţa spirituală este prezentă tocmai pentru a atrage atenţia asupra unor asemenea fenomene istorice.

Dar acum nu trebuie să uităm un lucru. În măsura în care oamenii, în existenţa lor pământească, pierd conştienţa a ceva care totuşi există: gândurile eterice din ambianţa imediată a Pământului, în măsura în care, în consecinţă, ei fac din „eu gândesc" proprietatea lor personală, în aceeaşi măsură sufletul uman se strânge în sine însuşi şi omul străbate poarta morţii cu un suflet îngustat. Acest suflet îngustat introduce atunci în eterul cosmic nişte gânduri pământeşti false, incomplete, contradictorii. Acestea reacţionează, la rândul lor, asupra sufletelor oamenilor. Şi de aici se nasc mişcările sociale aşa cum le vedem apărând astăzi. Dacă sesizăm care este geneza lor profundă, atunci vom înţelege şi că nu există un alt remediu împotriva acestor concepţii sociale, adesea atât de distrugătoare, decât răspândirea adevărului despre viaţa spiritului.

Conferința care a fost deja prezentată aici, conferință tocmai asupra istoriei și cu referire la ideea reîncarnării [Nota 5], ne-a dus la a menționa niște exemple absolut concrete și v-a arătat cum acționează lucrurile sub nivelul de suprafață al istoriei exterioare, cum ceea ce trăiește în timpul unei anumite epoci este transportat în viața unei epoci ulterioare de către oamenii care se reîncarnează. Dar tot ceea ce există ca element spiritual între moarte și o nouă naștere contribuie la a da formă acelor aspecte pe care oamenii le transportă dintr-o viață pământească în alta. Astăzi ar fi bine dacă numeroase suflete și-ar putea cuceri acea obiectivitate care să le permită să-și trezească înțelegerea tocmai atunci când sunt caracterizați oamenii care au trăit în perioada de declin a epocii rațiunii sau a inimii.

Acești oameni care au fost odinioară aici pe Pământ și sunt în parte din nou reîncarnați au trăit până în adâncurile sufletului lor tocmai acest declin al unei epoci. Prin atacurile permanente ale acelor fantome despre care v-am vorbit, ei au ajuns să simtă o îndoială profundă cu privire la valoarea exclusivă a intelectualismului. Această îndoială este de înțeles. Căci în secolul al 13-lea au existat mulți oameni consacrați cunoașterii, care se ocupau aproape exclusiv de teologie, care trata ca pe o gravă problemă de conștiință următoarea problemă: Ce se va întâmpla acum?

Asemenea suflete aveau adesea în vremurile de atunci idei mărețe, puternice, care țineau de încarnările lor anterioare, pe care le-au transportat în vremurile noastre. Ele le aduceau colorate deja de intelectualism, dar ele simțeau toate aceste idei ca aparținând curentului descendent, și ele simțeau mustrări de conștiință în prezența curentului ascendent, care împingea spre individualism – până în momentul când au venit acei filosofi care se aflau sub o anumită influență, care, la drept vorbind, au sugrumat orice

simţ. Dacă vrem să ne exprimăm în mod radical, putem spune de asemenea: până în momentul când au venit cei care se aflau sub influenţa lui *Descartes* [Nota 6], a lui Cartesius; căci un număr foarte mare dintre cei care cultivaseră scolastica au devenit, ca să spunem aşa, victimele modului de a gândi cartezian. Nu spun că ei au devenit filosofi. Desigur, aceste lucruri se transformă, şi, când oamenii încep să reflecteze în aceste direcţii, atunci unele lucruri, care sunt nişte nonsensuri ciudate, sunt prezentate drept evidenţe, căci Descartes este cel care a pronunţat fraza: Cogito ergo sum – Gândesc, deci, eu sunt.

Dragii mei prieteni, pentru nenumăraţi gânditori cu spiritul pătrunzător, fraza menţionată are valoare de adevăr: gândesc, deci, eu sunt. Din aceasta rezultă că de dimineaţa până seara: eu gândesc, deci, eu sunt. Când dorm: eu nu gândesc, deci, eu nu sunt. Mă trezesc: eu gândesc, deci, eu sunt. Eu adorm, aşadar, cum eu nu gândesc, eu nu sunt. – Şi, consecinţa necesară este: nu numai că adormim, dar încetăm să fim când dormim! Nu există o dovadă mai puţin potrivită pentru existenţa spiritului omului decât propoziţia: eu gândesc. Totuşi, această formulă a început să aibă valoare în epoca dezvoltării sufletului conştienţei, drept formulă care avea autoritate

Astăzi, când ni se atrage atenţia asupra unui asemenea lucru, suntem constrânşi să-l considerăm un sacrilegiu. Dar aici aş vrea să vă prezint un fel de dialog, care nu este atestat istoriceşte, dar pe care cercetarea spirituală îl poate descoperi în miezul faptelor care au avut loc, un dialog între doi dominicani, unul în vârstă şi unul mai tânăr, şi care suna cam aşa.

Tânărul dominican spune: Gândirea îi cuprinde pe oameni. Gândirea – umbra realităţii – îi cuprinde pe oameni. Gândirea a fost întotdeauna, în timpurile vechi, ultima

revelaţie a spiritului viu din înalturi. Acum, ea este cea care a uitat acest spirit viu din înalturi, oamenii nu o mai trăiesc decât ca pe o umbră. Este foarte adevărat – spune tânărul dominican – că atunci când vedem o umbră, această umbră indică existenţa unei realităţi: realităţile, bineînţeles, există! – Aşadar, eu nu atac gândirea ca atare, ci faptul că din gândire a fost pierdut spiritul viu.

Cel mai în vârstă spuse: În gândire – prin faptul că omul îşi îndreaptă cu iubire privirile spre natura exterioară, şi preia Revelaţia ca Revelaţie, în loc să abordeze Revelaţia cu gândirea sa –, tocmai în gândire trebuie să fie găsită, la rândul ei, o realitate pământească, în locul realităţii cereşti de odinioară.

Ce se va întâmpla? – spuse cel mai tânăr. Va fi omenirea europeană destul de puternică pentru a găsi această realitate pământească a gândirii, sau ea va fi numai atât de slabă încât să piardă realitatea cerească a gândirii?

Tot ceea ce există în acest dialog poate fi, în realitate, valabil şi pentru civilizaţia europeană. Căci după acea perioadă intermediară, în care a avut loc întunecarea elementului viu din gândire, trebuie să ne cucerim din nou gândirea vie, altfel omenirea va rămâne slabă şi, pierzând realitatea gândirii, ea îşi va pierde propria sa realitate. Iată de ce este necesar, după ce în Mişcarea antroposofică a intervenit impulsul nostru de Crăciun [Nota 7], să ne exprimăm fără nici o rezervă sub forma gândurilor vii. Altfel vom ajunge treptat la faptul că până şi ceea ce se ştie ici şi colo – că omul are un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral –, nu va mai fi sesizat decât cu formele gândirii moarte. Dar aceste lucruri nu trebuie să fie sesizate cu formele gândirii moarte, căci atunci ar fi un adevăr desfigurat, nu adevărul însuşi.

Aceasta este ceea ce voiam să caracterizez astăzi. Trebuie să ajungem, depășind istoria tradițională, să simțim interior nevoia unei istorii care trebuie să fie citită și poate fi citită din spirit. Această istorie trebuie să fie cultivată tot mai mult în Mișcarea antroposofică. Astăzi, dragii mei prieteni, am vrut mai ales să așez un program concret, în această direcție, în fața sufletelor dvs. M-am exprimat adesea sub formă aforistică, dar veți sesiza legătura dintre aceste aforisme dacă încercați nu atât să urmăriți din punct de vedere intelectual ceea ce am vrut să spun, cât să simțiți cu toată ființa – să simțiți cunoscând, să cunoașteți simțind –, pentru ca, într-adevăr, să fie din ce în ce mai mult purtat de spiritualitate nu numai ce a fost spus în cercul nostru, ci și ceea ce a fost auzit.

Avem nevoie să ne educăm pentru auzul spiritual; atunci vom fi dezvoltat spiritualitatea printre noi. Acest sentiment am vrut să-l trezesc astăzi în dvs., nu să fac o expunere sistematică, ci, pe cât posibil – referindu-mă, bineînțeles, la anumite fapte spirituale – să vorbesc inimilor dvs.

ONFERINȚA A DOUA

Dornach, 4 iulie 1924

Voi mai schița astăzi câteva lucruri despre felul cum forțele care pregătesc karma omului își continuă evoluția după ce omul a trecut prin poarta morții. Trebuie să ne reprezentăm într-adevăr că, pentru conștiența obișnuită, formarea karmei, această relație cu lumea care poate fi numită karmică, are loc în om într-un mod mai curând instinctiv. Vedem animalele acționând în mod instinctiv. Dar, tocmai un asemenea cuvânt, ca multe altele foarte frecvent folosite în cadrul științei sau în afara ei, cum este cuvântul instinct, este întrebuințat de obicei într-un mod cât se poate de imprecis. Oamenii nu își dau deloc osteneala să-și facă în legătură cu aceasta o reprezentare mai precisă. Așadar, ce este de fapt ceea ce numim instinct la animale?

Știm că animalele au un suflet-grup. Animalul, așa cum este el, nu este o ființă completă în sine, ci în spatele lui se află sufletul-grup. Dar cărei lumi îi aparține, de fapt, acest suflet-grup? Trebuie să răspundem la această întrebare: Unde găsim sufletul-grup al animalelor? În mod sigur, nu în lumea noastră fizic-sensibilă; în această lume nu se află decât indivizii izolați ai animalelor. Găsim sufletele-grup ale animalelor abia atunci când, fie prin inițiere, fie prin cursul normal al evoluției umane între moarte și o nouă naștere, intrăm într-o lume cu totul diferită, cea prin care omul trece între moarte și o nouă naștere. Aici, printre entitățile cu care ne aflăm atunci împreună și printre care se află în special ființele despre care am spus că elaborăm karma noastră în colaborare cu ele, aici se află sufletele-grup ale animalelor. Iar animalele care sunt aici, pe Pământ, acționează, când ele o fac instinctiv, pe baza deplinei conștiențe a acestor suflete-grup.

Astfel, vă puteţi reprezenta, dragii mei prieteni, dacă avem aici, desenat în mod schematic, împărăţia în care trăim între moarte şi o nouă naştere (*vezi desenul, galben*), cum acţionează forţele care pornesc din sufletele-grup ale animalelor (*albastru*). Şi ele se află aici. Iar aici, pe acest Pământ, se află indivizii diverselor specii animale, care acţionează ca mişcaţi prin firele care urcă până la sufletele-grup ce se află în împărăţia dintre moarte şi o nouă naştere. Iată ce este instinctul.

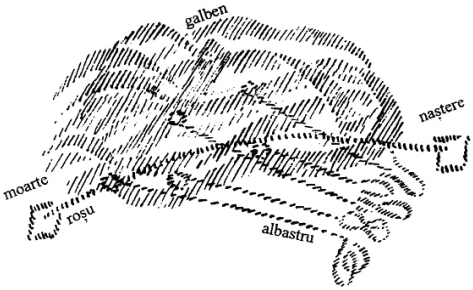

Tabla 2

Este absolut firesc ca o concepţie materialistă despre lume să nu poată explica instinctul, fiindcă instinctul este o activitate care îşi are sursa în ceea ce găsiţi, de exemplu, indicat în cărţile mele ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă*** prin „lumea spiritelor". Cu omul, lucrurile stau altfel. Şi omul are un instinct, dar atâta timp cât trăieşte aici, jos, el acţionează, prin acest instinct, nu pornind din această regiune, ci din vieţile

sale pământeşti anterioare, de dincolo de timp, din vieţile sale pământeşti anterioare, dintr-un anumit număr al vieţilor sale anterioare (*roşu*). La fel cum influenţa lumii spirituale asupra animalelor le face să acţioneze instinctiv, tot astfel, la om, încarnările anterioare acţionează asupra încarnărilor sale ulterioare, astfel încât karma lui se împlineşte pur şi simplu în mod instinctiv, dar acesta este instinct spiritual, este un instinct care acţionează în sânul Eului. Dacă ţinem seama de asta, vedem că acest mod instinctiv de a acţiona se armonizează cu libertatea umană fără nici o contradicţie. Căci libertatea acţionează pornind din regiunea de unde provin influenţele care fac ca animale să se manifeste în mod instinctiv: din lumea spiritelor.

Astăzi, pentru noi va fi vorba în special să vedem cum se elaborează acest instinct după ce omul trece prin poarta morţii. Aici, în cursul vieţii pământeşti, karma este trăită în mod instinctiv, ea se desfăşoară, ca să spunem aşa, sub stratul superficial al conştienţei.

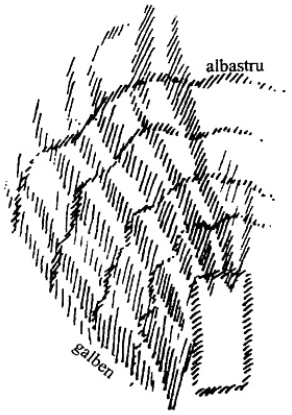

Tabla 2

În momentul când am trecut prin poarta morţii, tot ce am trăit pe Pământ devine în mod obiectiv conştient timp de

câteva zile; îl avem în faţa noastră în imagini care se dilată fără încetare. Aceste imagini sunt însoţite de ceea ce s-a desfăşurat în mod instinctiv prin karmă. Astfel încât, atunci când omul străbate poarta morţii şi viaţa i se desfăşoară văzând-o dilatându-se din ce în ce mai mult (*vezi desenul, galben*), totul este însoţit de ceea ce în el nu era decât instinctiv, inconştient, toată urzeala karmică (*albastru*). El nu o vede imediat în zilele care urmează după moarte, dar el vede, firește, cum ceea ce nu este sub ochii săi decât o amintire ştearsă începe a lua formă vie; el vede, de exemplu, că există aici deja altceva decât amintirea obişnuită. Când privim cu privirea iniţiatului ceea ce vede omul acum în faţa sa, putem descrie lucrurile în felul următor.

Omul care a murit, după ce a avut în timpul vieţii pământeşti conştienţa obişnuită, vede în faţa sa, într-o panoramă imensă, această viaţă pământească, el o vede, ca să spunem aşa, din faţă (*vezi desenul, albastru*). Cu privirea iniţiatului, noi o putem vedea şi din cealaltă parte, din spate (*galben*); atunci apare în toată bogăţia ei ţesătura raporturilor karmice. Atunci vedem această ţesătură a raporturilor karmice, care sunt ţesute în primul rând din gândurile care în timpul vieţii pământeşti au trăit în voinţă – acolo iese ea la iveală.

Tabla 2

Dar acum, dragii mei prieteni, se adaugă imediat un alt element. L-am subliniat adesea: gândurile pe care le avem în mod conştient în timpul vieţii pământeşti sunt moarte; dar acele gânduri care sunt întreţesute în karmă şi care ies acum în relief, acestea sunt vii. Din dosul panoramei vieţii ţâşnesc gânduri vii. Şi acum se produce ceva esenţial, de o importanţă imensă, faptul că acum fiinţele Ierarhiei a treia se apropie şi iau în primire ceea ce ţâşneşte aici, aş putea spune, din dosul panoramei vieţii. Îngeri, Arhangheli şi Arhai, absorb, inspiră, într-un fel, aceste gânduri vii.

Aceasta se întâmplă în timpul când omul se ridică până la marginile sferei lunare. Apoi el intră în sfera lunară; atunci începe parcurgerea în sens invers a drumului vieţii sale, care durează o treime a timpului cât a trăit omul pe Pământ, mai precis, durează atâta timp cât au durat perioadele de somn pe care le-a petrecut el pe Pământ.

Eu v-am arătat adesea cum se petrece această parcurgere în sens invers a drumului vieţii. Dar noi putem mai întâi să ne întrebăm: Când omul doarme în mod obişnuit, ce raport există între starea lui de atunci şi cea care urmează imediat după moarte? Ei bine, vedeţi dvs., când omul se află în starea de somn obişnuită, el se află ca fiinţă spiritual-sufletească numai în Eul său şi în corpul său astral. El nu mai are în sine corpul său eteric, acesta a rămas în pat. Prin aceasta, gândurile rămân fără viaţă, ele nu au nici un mod de acţiune, ele sunt nişte imagini. Acum, când trece prin poarta morţii, omul îşi ia la început cu sine corpul eteric, care atunci se dilată; şi corpul eteric are acum în el nu numai forţele de viaţă necesare fiinţei fizice, ci şi pe cele care dau viaţă gândurilor. Gândurile pot deveni vii, prin faptul că omul şi-a luat cu sine corpul eteric, care, desprinzându-se, poartă gândurile vii de la om la Îngeri, Arhangheli şi Arhai, care binevoiesc să le primească.

Acesta este aici, aș spune, primul act care se desfășoară în viața dintre moarte și o nouă naștere, faptul că dincolo de pragul morții entitățile Ierarhiei a treia vin în întâmpinarea a ceea ce se desprinde de om, a ceea ce era încredințat corpului său eteric, acum în curs de a se dizolva, faptul că entitățile Ierarhiei a treia iau toate acestea în primire. Iar noi, ca oameni, împlinim o rugăciune bună, frumoasă, magnifică, atunci când gândim în așa fel încât să spunem, în legătură cu raportul vieții cu moartea sau cu privire la un defunct:

Îngeri, Arhangheli, Arhai
Primesc în țesătura eterului
Destinul urzit pe Pământ de om.

Noi ne ridicăm atunci privirea spre o realitate spirituală. Și nu este indiferent că oamenii gândesc stări de fapte spirituale sau că ei nu le gândesc, că ei însoțesc morții cu gânduri care rămân pe Pământ sau că ei îi însoțesc în continuarea drumului lor cu gânduri care reflectă ceea ce se întâmplă în acea regiune în care au intrat cei care au murit.

Acesta este, dragii mei prieteni, un lucru care îi apare științei inițiatice de astăzi foarte de dorit: să avem în timpul vieții pământești asemenea gânduri care să fie copia unui adevărat fapt spiritual. A ne mulțumi numai cu teoria, a gândi numai că omul posedă niște părți constitutive superioare, a enumera aceste părți constitutive, aceasta nu înseamnă încă a stabili o legătură cu lumea spirituală. Numai prin gânduri despre realitățile care se desfășoară în lumea spirituală putem stabili o legătură cu lumea spirituală.

Iată de ce inimile noastre ar trebui să poată auzi din nou ceea ce auzeau inimile în vechile Misterii, în timpurile îndepărtate ale inițierii, când neofiților li se dădea cu insistență acest imbold: Participați la destinele morților! Nu au mai rămas din acest imbold decât aceste două cuvinte, mai mult sau mai puțin abstracte: „Memento mori”, care nu mai

pot acţiona în mod profund asupra oamenilor timpului nostru tocmai pentru că acest imbold a devenit ceva abstract, căci el nu mai poate extinde conştienţa până la a o existenţă mai vie decât este cea de aici, a lumii simţurilor.

În ceea ce priveşte luarea în primire a ţesăturii destinului uman de către Îngeri, Arhangheli şi Arhai, ea se desfăşoară în aşa fel încât avem această impresie: totul urzeşte şi trăieşte într-o atmosferă eterică albastru-violet. Este o activitate şi o viaţă într-o atmosferă eterică albastru-violet.

Iar când corpul eteric se dizolvă, adică atunci când gândurile au fost inspirate de Îngeri, Arhangheli, Arhai, atunci omul se angajează, după câteva zile, în această parcurgere în sens invers a vieţii, aşa cum v-am descris. Atunci omul îşi trăieşte faptele, impulsurile de voinţă, orientarea gândurilor, aşa cum au acţionat acestea asupra semenilor săi, cărora el le-a făcut bine sau rău. El trăieşte cu totul sufletele celorlalţi oameni, nu mai trăieşte în propriul său suflet. Având conştienţa clară că este implicat în aceste lucruri, el trăieşte ceea ce a fost trăit în profunzimile sufletului celorlalţi oameni, cu care el a fost unit prin legături karmice şi cărora le-a făcut fie bine, fie rău. El vede atunci, la rândul său, cum este primit ceea ce a trăit el astfel. El trăieşte acest lucru într-o deplină realitate, într-o realitate pe care ar trebui, desigur, să o descriu ca fiind încă şi mai reală decât realitatea sensibilă dintre naştere şi moarte. El trăieşte atunci o realitate în care, aş spune, se situează mai arzător decât în existenţa pământească.

Dacă observăm acum acest lucru, cu privirea pe care ne-o conferă iniţierea, din cealaltă direcţie, atunci vedem că ceea ce este astfel trăit de om este integrat în fiinţialitatea, în realitatea entităţilor Kyriotetes, Dynamis, Exusiai. Aceste entităţi absorb negativele faptelor umane. Ele se pătrund de

acestea. Şi un asemenea spectacol ce se oferă privirii iniţiatului, care vede acum această minune absolută, şi anume cum consecinţele faptelor umane transpuse în termeni de justiţie sunt absorbite de Kyriotetes, Dynamis, Exusiai, acest întreg spectacol îl transportă pe iniţiat într-o stare de conştienţă care îl face să spună: eu ştiu că mă aflu în centrul Soarelui şi, prin aceasta, în centrul sistemului planetar. El priveşte din punctul de vedere al Soarelui ceea ce se întâmplă. Şi el vede o urzire şi o viaţă de culoare mov, el vede cum entităţile Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes absorb faptele umane transpuse în termeni de justiţie, le vede în urzirea şi viaţa unei atmosfere astrale de un violet deschis, de culoare mov.

Vedeţi dvs., descoperim atunci acest adevăr, că Soarele, aşa cum îl vede omul pământesc, este aşa văzut numai dintr-o parte, de la periferia lui. Văzut din centrul său, Soarele apare drept câmpul unde se desfăşoară activităţile spirituale, faptele entităţilor Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes. Aici totul este faptă spirituală, eveniment spiritual. Aici găsim, aş spune, inversul imaginilor vieţii pământeşti, care este viaţa noastră între naştere şi moarte.

Şi, din nou, vom reflecta în mod just la ceea ce se întâmplă aici, dacă ne plăsmuim gândurile în aşa fel încât cuvântul pe care îl folosim în mod obişnuit numai pentru Verwehen, Vergehen, Verwelken, Vernichtetwerden, îl vom lua în senul său propriu-zis. Noi avem cuvântul „Wesen", avem cuvântul „Geben". Când spunem: „Vergeben", aceasta înseamnă „Hingeben". Numai în jocul de cărţi aceasta înseamnă altceva, dar în limbajul firesc înseamnă „Hingeben". Când spunem: „Verwesen", aceasta înseamnă: a conduce fiinţa. Fiind conştienţi de aceasta, să formăm propoziţia:

Exusiai, Dynamis, Kyriotetes
Conduc în viaţa astrală a Cosmosului

Justele consecinţe ale vieţii pământeşti a omului.

Apoi, când acest lucru a fost îndeplinit, când omul a trăit după moarte această treime a existenţei sale pământeşti, parcurgând drumul în sens invers, găsindu-se acum din nou la punctul de plecare al vieţii sale trecute, dar simţindu-se în spaţiul spiritual, în momentul care precede intrarea sa în viaţa pământească, el pătrunde atunci, se poate spune, prin centrul Soarelui, în patria propriu-zisă a spiritelor. Aici, acţiunile sale pământeşti transpuse în termeni de justiţie sunt integrate acum activităţii primei Ierarhii. Ele ajung în domeniul Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor. Omul intră într-o împărăţie care trezeşte în el acest sentiment: ceea ce a fost săvârşit de mine pe Pământ este integrat de către Serafimi, Heruvimi şi Tronuri în propria lor fiinţialitate activă.

Reflectaţi numai, dragii mei prieteni, noi gândim în mod just despre ceea ce se întâmplă cu defunctul în viaţa sa de după moarte dacă nutrim în noi următorul gând: Ceea ce a urzit defunctul aici, pe Pământ, în ţesătura destinului său este luat în primire mai întâi de Îngeri, Arhangheli şi Arhai. Ei duc aceasta, în cursul etapei următoare a vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, în domeniul entităţilor Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes. Aceste entităţi sunt înconjurate, întreţesute de entităţile primei Ierarhii. Şi, fără încetare, prin această întreţesere, învăluire, în esenţa, în fiinţialitatea activă a Tronurilor, Heruvimilor şi Serafimilor sunt integrate faptele oamenilor pe Pământ. Şi, iarăşi, noi gândim în mod just dacă primelor două propoziţii o adăugăm pe a treia:

În sânul Tronurilor, Heruvimilor, Serafimilor
Învie, ca fiinţialitate activă a lor,
Formele juste ale vieţii pământeşti a omului.

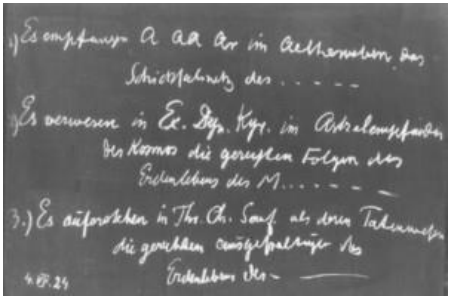
Astfel încât, atunci când ne îndreptăm privirea iniţiatică spre ceea ce se întâmplă în permanenţă în lumea spirituală, noi avem aici, pe Pământ, acţiunile oamenilor cu instinctele

lor karmice, cu ceea ce se desfăşoară ca ţesătură a destinului: o ţesătură mai mult sau mai puţin asemănătoare cu ţesătura gândurilor. Dar, ridicându-ne privirea spre lumile spirituale, vedem cum ceea ce au fost odinioară faptele umane, după ce a trecut prin Îngeri, Arhangheli, Arhai, Exusiai, Dynamis, Kyriotetes, este primit şi se răspândeşte printre Tronuri, Heruvimi şi Serafimi, pentru a deveni în înălţimi activitate cerească (se scrie pe tablă):

Îngerii, Arhanghelii, Arhaii
Primesc în ţesătura eterului
· Destinul urzit pe Pământ al omului.

Exusiai, Dynamis, Kyriotetes
Încorporează în viaţa astrală a Cosmosului Tabla 3
· Justele consecinţe ale vieţii pământeşti a omului.

În sânul Tronurilor, Heruvimilor, Serafimilor
Învie, ca fiinţialitate activă a lor,
· Formele juste ale vieţii pământeşti a omului

Există aici, dragii mei prieteni, o serie de realităţi care, îndeosebi în epoca noastră, sunt infinit de importante şi sublime. Căci tocmai acum, la începutul epocii michaelice, în acest moment capital pentru istoria lumii, putem privi faptele acelor oameni care au trăit pe Pământ înaintea sfârşitului erei Kali Yuga, în anii ‘80, ‘90 ai secolului trecut; ceea ce au trăit

oamenii în acest timp este primit de Tronuri, Heruvimi şi Serafimi. Dar niciodată contrastul spiritual dintre umbră şi lumină nu a fost atât de mare ca astăzi, când este vorba de această serie de realităţi.

Dacă, în anii '80 ai secolului trecut, cineva îşi putea ridica ochii spre înălţimi şi vedea cum revoluţionarii de la mijlocul secolului al 19-lea şi faptele lor erau primite de Tronuri, Heruvimi, Serafimi, atunci putea vedea cum un fel de tenebre apăsau asupra perioadei de mijloc a secolului al 19-lea. Şi ceea ce trecea după aceea în domeniul Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor nu se lumina decât foarte puţin.

Dar dacă îndreptăm acum o privire retrospectivă asupra a ceea ce s-a desfăşurat la sfârşitul secolului al 19-lea printre oameni, ca fapte umane, în raporturile lor unii cu alţii – după ce am putut vedea încă şi mai clar ceea ce s-a întâmplat în această perioadă de sfârşit a erei Kali Yuga şi după ce am putut percepe cum norii de gânduri care se împrăştie lasă să se străvadă ceea ce a fost destinul acestor oameni la sfârşitul erei Kali Yuga –, atunci totul se îndepărtează, şi se vede ceea ce s-a întâmplat în cer într-o lumină clară şi strălucitoare.

Dar acestea nu arată nimic altceva decât extraordinara importanţă pe care o îmbracă în prezent această transpunere a faptelor pământeşti ale oamenilor în fapte cereşti ale sufletelor. Căci ceea ce trăieşte omul drept destin al său, drept karma sa, aceasta se desfăşoară pentru el, în el, în jurul lui, de la o viaţă pământească la altă viaţă pământească. Dar ceea ce se mai desfăşoară şi în lumile cereşti ca urmare a ceea ce a trăit şi săvârşit el pe Pământ, acesta acţionează fără încetare mai departe şi în formele istorice ale vieţii pământeşti. Aceasta intervine în tot ceea ce domneşte aici, pe Pământ, în legătură cu omul, dar nu ca fiinţă individuală.

Cântăriți bine tot ce cuprinde această frază, dragii mei prieteni. Omul individual își trăiește propriul său destin. Dar deja atunci când doi oameni acționează împreună, din aceasta rezultă cu totul altceva decât simpla împlinire a destinului unuia și al celuilalt. Între cei doi oameni se întâmplă ceva care depășește ceea ce trăiește fiecare dintre ei în mod individual. Conștiența obișnuită nu percepe, în primă instanță, nici o legătură între ceea ce se întâmplă între cele două ființe și ceea ce se întâmplă sus, în lumile spirituale. Numai când se preia o activitate spiritual-sacră, în lumea fizic-sensibilă, când oamenii își transformă în mod conștient faptele lor fizic-sensibile în așa fel încât ele devin, totodată, fapte în lumea spirituală, numai atunci se stabilește o asemenea legătură.

Dar tot ceea ce se petrece între oameni într-un cerc mai vast, și aceasta este altceva decât ceea ce trăiește omul individual drept destin. Tot ceea ce nu este destin uman individual, ci înseamnă gândire comună, simțire comună, activitate comună a oamenilor pe Pământ, toate acestea se află în legătură cu ceea ce fac în înălțimi Serafimii, Heruvimii și Tronurile. Și în activitatea acestor entități se revarsă faptele oamenilor realizate de ei în comun, precum și viețile pământești umane individuale.

Viziunea care se oferă după aceea privirii inițiatului este de o importanță deosebită. Noi ne ridicăm ochii spre înălțimi. Vedem acolo astăzi consecințele în lumea cerească a ceea ce s-a petrecut pe Pământ în anii ‘70, ‘80, ‘90 ai secolului trecut. Aceasta este, am putea spune, ca un fel de ploaie fină, o ploaie spirituală care ar cădea pe Pământ și ar uda sufletele umane, și le-ar îndemna să realizeze ceea ce ia naștere între oameni, într-un fel, pe plan istoric.

Și atunci putem vedea, iarăși, cum trăiește astăzi, ca în niște imagini de oglindă ale unor gânduri vii, după ce a făcut ocolul trecând prin Serafimi, Heruvimi, Tronuri, ceea

ce au săvârşit oamenii pe Pământ în anii ‘70, ‘80, ‘90 ai secolului al 19-lea.

Când cineva pătrunde cu privirea toate acestea, adesea i se poate întâmpla să vadă tocmai următoarele: Vorbeşte astăzi cu un om; ceea ce îi spune el acestui om fiindcă toată lumea o gândeşte, ceea ce nu provine din propriile sale emoţii, din impulsurile sale profunde, ci el o spune pentru simplul motiv că este cetăţean al acestui timp, aceasta creează adesea impresia că ar avea o legătură cu acei oameni care au trăit în anii ‘70, ‘80, ‘90 ai secolului al 19-lea. Într-adevăr, e ca şi cum i-am vedea pe numeroşi contemporani ai noştri stând într-o adunare spirituală, înconjuraţi de anumiţi oameni care se ocupă de ei, dar care nu sunt, de fapt, altceva decât imagini, trimise astfel ca o ploaie din cer, imagini a ceea ce au trăit oamenii în ultima treime a secolului al 19-lea.

Astfel, stafiile, aş putea spune, fantomele foarte reale ale unei epoci precedente dau târcoale, pe plan spiritual, într-o epocă ulterioară. Acesta este unul din efectele karmice generale subtile, care sunt prezente peste tot în lume, şi de care adesea chiar şi ocultişti cei mai avizaţi nu ţin seama. Adesea, atunci când cineva emite în faţa dvs. nu o părere personală, ci ceva stereotip, am putea să-i şoptim la ureche: Acest lucru ţi l-a spus cutare sau cutare, care trăia în ultima treime a secolului al 19-lea!

Numai în acest fel viaţa devine un întreg. Şi iarăşi trebuie să spunem despre epoca noastră, despre această epocă ce a început o dată cu sfârşitul erei Kali Yuga, trebuie să spunem că ea se deosebeşte de toate epocile istorice anterioare. Ea se deosebeşte în sensul că, efectiv, acele fapte umane săvârşite în ultima treime a secolului al 19-lea exercită cea mai mare influenţă ce poate fi imaginată asupra primei treimi a secolului 20.

Dragii mei prieteni, prin tot ce vă spun aici vreau să caracterizez faptul în nişte termeni care nu au nimic de-a face cu limbajul superstiţiei; eu o spun în deplină conştienţă, ca pe ceva ce poate fi indicat drept o realitate exactă: Niciodată încă fantomele epocii care au precedat-o pe a noastră nu au dat târcoale atât de perceptibil printre noi ca în prezent. Şi dacă oamenii de astăzi nu percep prezenţa acestor fantome, acest lucru nu se întâmplă din cauză că noi trăim într-o eră întunecată, ci din cauză că oamenii sunt, în primă instanţă, încă orbiţi de lumina erei luminii. Prin aceasta, ceea ce fac printre noi stafiile secolului trecut este un teren extraordinar de fertil pentru entităţile ahrimanice. Entităţile ahrimanice acţionează astăzi, fără ca oamenii să observe, într-un mod deosebit de nociv. Ele încearcă să galvanizeze, aş putea spune, în mod ahrimanic, cât mai multe dintre aceste fantome ale secolului trecut şi să le facă să exercite o influenţă asupra oamenilor de astăzi.

Nimic nu favorizează mai mult acest impuls ahrimanic în epoca noastră decât tot ceea ce se întâmplă prin faptul că se întemeiază nişte asociaţii populare pentru a se cultiva în cadrul lor rătăcirile secolului trecut, care pentru oamenii cu judecată sunt, de fapt, nişte idei de multă vreme perimate. Niciodată, în nici o epocă, spiritele profane nu au popularizat erorile trecutului cu atâta putere ca în epoca actuală, ca în prezent. Şi trebuie să spunem: dacă vrem să facem cunoştinţă cu faptele inspirate de Ahriman, ne putem da seama de acestea pretutindeni acolo unde se ţin întruniri în care se desfăşoară o activitate pe baza conştienţei obişnuite. Avem astăzi multe ocazii să facem cunoştinţă cu elementul ahrimanic din lume, căci el acţionează cu o forţă extraordinară. Şi el este acel element care, pe această cale ocolită pe care am descris-o astăzi, îi împiedică pe oameni să primească în inima lor, în sufletul lor, ceea ce trebuie să apară

acum ca element nou, căci mai înainte nu exista tocmai ceea ce apare la lumina zilei prin antroposofie.

Oamenii sunt satisfăcuţi când ei pot îmbrăca ceea ce aduce nou antroposofia în nişte forme de expresie tradiţionale. Este suficient să vedem cât sunt de satisfăcuţi oamenii atunci când în vreuna din conferinţele mele este prezentat ceva despre care ei pot spune: Ia te uită, acest lucru se găseşte şi într-o veche carte. – Se află acolo, bineînţeles, dar cu totul altfel, căci atunci starea de conştienţă era cu totul alta! Avem atât de puţin curaj să primim ceea ce creşte pe solul prezentului, încât ne simţim liniştiţi când putem să apropiem asemenea lucruri de trecut.

Aceasta dovedeşte clar cu ce forţă acţionează asupra oamenilor de astăzi impulsurile trecutului, şi cât se simt de liniştiţi oamenii prezentului atunci când asupra lor acţionează impulsurile trecutului. Şi acest lucru provine din faptul că secolul al 19-lea acţionează încă atât de puternic în secolul 20. Istoricii viitorului care vor prezenta istoria omenirii din epoca noastră, descriind-o dintr-un punct de vedere spiritual, pe când noi o descriem astăzi numai bazându-ne pe documente, vor trebuie să descrie, înainte de toate, ceea ce se poate exprima astfel: Când examinăm începutul secolului 20, primele trei decenii ale secolului 20, s-ar crede că avem de-a face, în cea mai mare parte, cu proiecţia acţiunilor umane de la sfârşitul secolului al 19-lea.

Dacă îmi este permis să folosesc un cuvânt, în dosul căruia nu există nici o intenţie politică – politica trebuie să rămână în afara Societăţii Antroposofice –, dar, dacă îmi este permis să folosesc un cuvânt numai pentru a caracteriza nişte realităţi, aş spune aceasta: Putem să ne îndreptăm privirea asupra faptelor care au zguduit lumea – întâmplări, aş spune, evenimente, căci, desigur, nu erau fapte –, în special asupra evenimentelor zguduitoare din al doilea deceniu al secolului

20. A devenit o banalitate să spui că de când e lumea lume, de când se scrie istorie, nu s-au petrecut niciodată nişte evenimente atât de zguduitoare. Dar oare nu stau oamenii de fapt în miezul acestor evenimente zguduitoare ca şi cum ei nu ar fi acolo? Oriîncotro ne-am îndrepta, este ca şi cum aceste evenimente zguduitoare s-ar fi desfăşurat în afara oamenilor, ca şi cum oamenii nu ar participa deloc la ele. Aproape că i-am putea spune fiecărui om din cei pe care îi întâlnim astăzi: Ei bine, ai participat la al doilea deceniu al secolului 20? Şi abia când privim lucrurile şi dintr-un alt punct de vedere, observăm cât de dezorientaţi apar oamenii, cât de neajutoraţi, cât de infinit de neajutoraţi apar ei în judecăţile lor, în faptele lor! Odinioară nu era tot atât de dificil ca în zilele noastre să fie găsiţi titulari pentru posturile ministeriale. Gândiţi-vă numai cât este de ciudat să vedem ce se întâmplă de fapt în această privinţă, cât sunt oamenii de descumpăniţi în privinţa a ceea ce se întâmplă aici! Ajungem să ne punem întrebarea: Ei bine, atunci cine acţionează, propriu-zis, aici? Cine participă la ceea ce se întâmplă? Ei bine, dragii mei prieteni, cei care iau parte la ceea ce se întâmplă aici sunt, mai mult ca cei ai timpului prezent, oamenii ultimei treimi a secolului al 19-lea. Puterea umbrei lor este activă în toate.

Vedeţi dvs., acesta este misterul epocii noastre. Am putea spune: Niciodată nu au fost nişte defuncţi atât de puternici cum sunt cei ai ultimei treimi a secolului al 19-lea. Aici există, de asemenea, şi un aspect cosmic. Iar atunci când privim aceste lucruri prin prisma conţinutului lor spiritual, în anumite cazuri particulare ajungem la constatări absolut ciudate.

Cu ocazia reeditării lucrărilor mele, scrise în anii ‘70, ‘80, ‘90 ai secolului trecut, pentru mine se pune problema dacă ar trebui să le aduc unele modificări. Spiritele filistine

ale epocii prezente spun: Totul s-a reînnoit; teoriile şi ipotezele ştiinţifice din acea epocă sunt deja depăşite de multă vreme. – Dar dacă vom considera problema din punctul de vedere al realităţii, atunci nu trebuie modificat nimic. Căci, de fapt, în spatele oricărei persoane care scrie astăzi o carte sau vorbeşte de la catedră, se află o umbră: aici vorbesc întotdeauna Du Bois-Reymond, Helmholz, Haeckel, aceia care au vorbit pe vremuri; iar în medicină Oppolzer, Billroth ş.a.m.d. Aceasta face parte din misterul prezentului. Iată de ce ştiinţa iniţiatică spune: Niciodată morţii nu au fost tot atât de puternici ca în epoca noastră.

Aceasta este ceea ce voiam să inserez astăzi în consideraţiile noastre asupra karmei.

CONFERINŢA A TREIA

Dornach, 6 iulie 1924

Am văzut că studiul karmei, în care este integrat destinul oamenilor, ne conduce de la cele mai îndepărtate întinderi ale Universului, ale lumilor stelare, până la experienţele cele mai intime ale inimii umane, în măsura în care inima umană este expresia a tot ceea ce simte omul acţionând asupra lui în timpul vieţii sale, a tot ceea ce se întâmplă cu el în legătură cu existenţa pământească. Dacă vrem să avem o judecată care să fie bazată pe o înţelegere aprofundată a raporturilor karmice, suntem chemaţi, iar şi iar, să considerăm aceste două domenii ale existenţei cosmice atât de îndepărtate una de alta. Trebuie, de fapt, să spunem: Orice am studia, fie natura, fie configuraţia mai mult naturală a evoluţiei istorice a omenirii sau viaţa popoarelor, nimic din toate acestea nu ne conduce atât de sus în tărâmurile cosmice cum o face tocmai studiul karmei. Acest studiu al karmei ne

face atenţi, în principiu, la raporturile dintre viaţa umană ce se desfăşoară aici, pe Pământ, şi ceea ce se întâmplă în depărtările cosmice. Vedem această viaţă umană de pe Pământ, când ea îşi atinge, în anumite contexte, limita sa, dezvoltându-se până pe la vârsta de şaptezeci de ani. Ceea ce depăşeşte această vârstă ne este acordat, de fapt, ca un dar. Ceea se petrece înainte de această vârstă este supus influenţelor karmice; pe acestea le vom studia acum.

Dar se poate – noi am atins adesea această problemă din diferite puncte de vedere – să considerăm şaptezeci şi doi de ani ca durata medie a unei vieţi umane. Dar şaptezeci şi doi de ani este, de asemenea, văzut din planul ascuns al misterelor Cosmosului, un număr ciudat, adevărata lui semnificaţie nu se revelează decât atunci când luăm în considerare, aş spune, misterul cosmic al vieţii umane pământeşti. Noi am descris ceea ce este lumea stelară din punct de vedere spiritual. Când intrăm într-o nouă viaţă pământească, revenim, ca să spunem aşa, din lumea stelelor pe Pământ. Şi, privitor la acest subiect, poate părea frapant să vedem cum, de îndată ce abordăm acest domeniu cu ajutorul ştiinţei spirituale din zilele noastre, regăsim, pur şi simplu, vechile concepţii, chiar dacă nu am făcut legătura cu ele pe cale tradiţională. Am văzut cum diferitele planete, ca şi stelele fixe, participă la viaţa omului, la ceea ce pătrunde şi parcurge viaţa omului aici, pe Pământ. La urma urmei, când avem în faţa ochilor o viaţă umană ajunsă la capătul ei, care nu a fost prea scurtată la limita de jos, care a ajuns cel puţin la jumătatea duratei normale a unei vieţi pământeşti, putem spune: omul, atunci când coboară din spaţiile cosmice în existenţa pământească, vine întotdeauna dintr-o anumită stea. Se poate urmări direcţia pe care a luat-o, şi nu este o afirmaţie arbitrară, ci dimpotrivă, perfect exactă, a spune că

fiecare om îşi are „steaua lui". O anumită stea, o stea fixă, este patria spirituală a omului.

Dacă transpunem în imagine spaţială corespunzătoare ceea ce este trăit de un suflet în afara timpului şi spaţiului între moarte şi o nouă naştere, atunci trebuie să ajungem să ne spunem: fiecare om îşi are steaua lui, determinantă pentru tot ceea ce îşi elaborează el între moarte şi o nouă naştere, şi fiecare om vine din direcţia unei anumite stele. – Astfel încât putem primi în sufletul nostru reprezentarea următoare: Când luăm în considerare întregul neam omenesc ce locuieşte pe Pământ, atunci, dacă facem ocolul Pământului şi parcurgem continentele, găsim acele continente populate de oamenii care sunt încarnaţi în prezent. Pe ceilalţi oameni – unde îi găsim noi pe ceilalţi oameni în Univers? În ce direcţie trebuie să-i privim în Univers, pentru a-i vedea cu ochii sufletului nostru, după ce ei şi-au petrecut acolo un anumit timp, de când au trecut prin poarta morţii? Privim în direcţia bună dacă ne ridicăm ochii spre cerul înstelat. Aici sunt sufletele – cel puţin aceasta este direcţia în care le putem găsi – care se află între moarte şi o nouă naştere. Noi cuprindem întregul neam omenesc ce populează Pământul dacă privim în sus, spre cer, şi în jos, spre Pământ.

Numai pe cei care tocmai sunt pe drumul care îi duce dincolo sau pe drumul de întoarcere îi găsim în regiunea planetară. Dar nu putem vorbi despre Miezul de Noapte al existenţei dintre moarte şi o nouă naştere fără a ne gândi la o stea pe care omul locuieşte, într-un fel, în acest timp, ţinând seama totuşi de ceea ce v-am spus despre natura stelelor. Când ne apropiem de Cosmos, dragii mei prieteni, cu o asemenea cunoaştere: acolo sus sunt stelele, semne cosmice de unde licăreşte şi radiază viaţa sufletelor celor care se află între moarte şi o nouă naştere –, atenţia noastră se îndreaptă atunci asupra constelaţiilor şi ne întrebăm: Ce legătură există

între tot ceea ce vedem în depărtările cosmice şi viaţa umană? – Învăţăm atunci să privim altfel, din tot sufletul nostru, Luna argintie, Soarele orbitor, stelele care licăresc în timpul nopţii; căci cu toate acestea ne simţim uniţi şi prin calitatea noastră de oameni. Căci acesta este un sentiment care trebuie să fie cucerit pentru sufletele umane, prin antroposofie: faptul că sufletele umane se simt unite şi prin umanitatea lor cu întregul Cosmos. Dar abia atunci se clarifică şi anumite mistere ale vieţii cosmice.

Dragii mei prieteni, Soarele răsare şi apune, stelele apar şi apun. Putem observa cum Soarele apune în regiunea cerului unde se află anumite grupări de stele. Noi putem urmări cu ochii mersul aparent, cum se spune astăzi, al stelelor prin rotaţia lor în jurul Pământului; putem urmări mersul Soarelui. Spunem astăzi că în cursul a douăzeci şi patru de ore Soarele şi stelele – toate acestea, bineînţeles, în mod aparent – fac înconjurul Pământului. Noi ne exprimăm astfel, dar acest lucru nu este întru totul exact. Dacă observăm cu atenţie, iar şi iar, mersul stelelor şi mersul Soarelui, atunci descoperim că, în raport cu stelele, Soarele nu răsare întotdeauna în acelaşi moment, ci întotdeauna cu foarte puţin mai târziu; în fiecare zi el ajunge foarte puţin timp mai târziu la locul în care era în raport cu stelele în ziua precedentă. Aceste întârzieri adăugându-se unele altora, devin o oră, două ore, trei ore, şi, în cele din urmă, o zi. Şi vine momentul în care putem spune: Soarele este în întârziere cu o zi în raport cu o anumită stea.

Şi acum, să presupunem că cineva s-ar fi născut la 1 martie şi că el ar fi trăit până la şaptezeci şi doi de ani împliniţi. El îşi serbează întotdeauna aniversarea la 1 martie, fiindcă Soarele îi spune că această aniversare cade la această dată. El are, de altfel, dreptate să o sărbătorească atunci, deoarece de-a lungul acestor şaptezeci şi doi de ani, deşi

Soarele rămâne în urmă în raport cu stelele, el străluceşte mereu în vecinătatea stelei care strălucea atunci când acest om a ajuns pe Pământ.

Dar dacă acest om a trăit şaptezeci şi doi de ani, Soarele a acumulat o întârziere de o zi completă, şi omul ajunge la un moment când Soarele părăseşte constelaţiile în care intrase la naşterea sa. Şi, în ziua aniversării sale, el trece de 1 martie; stelele nu mai spun acelaşi lucru ca Soarele. Stelele spun că este 2 martie, Soarele, 1 martie; acest om a pierdut o zi cosmică, deoarece la capătul a şaptezeci şi doi de ani Soarele este în întârziere cu o zi faţă de stele.

Şi omul poate trăi pe Pământ atâta timp cât Soarele rămâne în sfera stelei sale. Apoi, în condiţii normale, când Soarele nu mai poate linişti steaua acestui om în ceea ce priveşte existenţa sa pământească, când Soarele nu-i mai spune stelei lui: acest om este jos, pe Pământ, şi eu îţi dau de la mine însumi ceea ce are să-ţi dea acest om în timp ce, ocultându-te, eu fac cu el în mod provizoriu ceea ce, de altfel, faci tu cu el între moarte şi o nouă naştere –, când Soarele nu mai poate spune aceasta stelei, ea îl cheamă pe om din nou la ea.

Şi aici dvs. vedeţi cum procesele din Cer sunt într-o legătură directă cu existenţa umană de pe Pământ: Noi vedem exprimată în misterele Cerului durata vieţii omului. El poate trăi şaptezeci şi doi de ani fiindcă în acest timp Soarele rămâne în urmă cu o zi. Apoi Soarele nu mai poate linişti steaua, cum a făcut-o mai înainte, plasându-se în faţa ei, astfel încât aceasta devine iarăşi liberă pentru munca spiritual-sufletească pe care omul trebuie s-o desfăşoare în Cosmos.

Numai o veneraţie profundă ne poate permite să înţelegem aceste lucruri, acea veneraţie pe care vechile Misterii o numeau veneraţie pentru misterele înălţimilor. Căci această veneraţie pentru misterele înălţimilor ne

îndrumă, iar şi iar, să vedem ceea ce se întâmplă aici, pe Pământ, în legătură cu cea ce se desfăşoară în puternica şi maiestuoasa scriere stelară. Şi este o viaţă foarte limitată aceea care îi conduce, de exemplu, pe oamenii de astăzi, în comparaţie cu ceea ce mai exista încă la începutul celei de a treia epoci post-atlanteene, când, pretutindeni, în cazul omului, nu se ţinea seama numai de urma pe care o lăsaseră paşii săi pe Pământ, ci şi de ceea ce spuneau despre viaţa umană stelele Cosmosului.

Vedeţi dvs., dacă suntem atenţi la corelaţiile de acest gen şi dacă suntem în stare să primim cu veneraţie aceste corelaţii în sufletul nostru, atunci putem spune, de asemenea: Ceea ce se întâmplă pe Pământ îşi are corelatul său, imaginea sa de oglindă, în lumile spirituale. Şi scrierea cerească exprimă relaţia dintre ceea ce se întâmplă aici, pe Pământ, şi – dacă ne exprimăm din punctul de vedere al Pământului – ceea ce s-a petrecut cu un anumit timp mai înainte în lumea spirituală. Şi, de fapt, orice studiu karmic trebuie să fie întreprins cu o veneraţie plină de sfială în faţa misterelor Universului.

Acum să ne apropiem cu o asemenea veneraţie plină de sfială de unele consideraţii karmice pe care le vom dezvolta aici în zilele următoare. Să luăm mai întâi un exemplu: Avem aici un anumit număr de persoane, un eşantion din cea ce se numeşte Societatea Antroposofică. În cadrul ei, oricare ar fi legătura, mai puternică sau mai slabă, care îl uneşte pe un anumit om cu această Societate, ţine de destinul omului, la unii de nişte aspecte fundamentale profunde ale destinului lor, faptul de a-şi fi găsit calea în Societatea Antroposofică. Şi ţine de natura procesului de spiritualizare pe care Societatea Antroposofică are posibilitatea să-l parcurgă, începând de la Congresul de Crăciun, faptul că în fiecare zi noi devenim tot mai conştienţi de ceea ce stă la baza unei asemenea

comunităţi, ca element spiritual-cosmic. Atunci, pe baza acestei conştienţe, fiecare om individual se va putea situa în cadrul acestei Societăţi.

Iată de ce se poate considera firesc ca, în virtutea acelor responsabilităţi ce rezultă din Congresul de Crăciun, să începem acum să vorbim despre karma Societăţii Antroposofice, despre această karmă foarte complexă; căci este o karmă colectivă, născută din confluenţa karmică a unui mare număr de oameni. Şi dacă dvs. luaţi în adevăratul său sens şi cu toată profunzimea ceea ce s-a spus în cursul acestor conferinţe despre karmă, şi ceea ce rezultă, de asemenea, din alte contexte pe care le-am studiat, veţi înţelege atunci, dragii mei prieteni, că ceea ce se întâmplă aici prin faptul că un număr de oameni au fost conduşi, prin karma lor, spre Societatea Antroposofică îşi are premisele sale, ca să mă exprim astfel, în ceea ce s-a întâmplat cu aceşti oameni înainte de a intra în existenţa pământească, şi care, la rândul său, este efectul evenimentelor care au avut loc în vieţile lor anterioare.

Dacă acum reflectaţi, măcar o dată, la tot ce poate trezi o idee ca aceasta, vă veţi spune: Această idee poate fi aprofundată încetul cu încetul, astfel încât să apară istoria spirituală care se află în dosul Societăţii Antroposofice. Dar aceasta nu se poate face într-o clipă, nu poate fi vorba decât de a ajunge să devenim conştienţi, lent şi progresiv, de faptul că activitatea Societăţii Antroposofice se clădeşte pe nişte substraturi care sunt absolut prezente pentru antroposofi.

Şi acum vedeţi dvs., mai întâi antroposofia este, bineînţeles, cea care dă Societăţii Antroposofice coeziunea ei, antroposofia ca atare. Şi antroposofia trebuie să fie căutată, într-un fel sau altul, de cel care se află în Societate. Această căutare îşi are premisele ei – pe moment, nu vom merge mai

departe – în ceea ce au trăit înainte de a coborî în existenţa pământească sufletele celor care devin acum antroposofi.

Dar dacă privim în lume cu un anumit spirit de pătrundere pentru ceea ce s-a săvârşit atunci, trebuie să ajungem să spunem astăzi următoarele: Există astăzi în lume mulţi oameni care se află într-un loc sau altul şi despre care trebuie de fapt să spunem, dacă luăm în considerare legătura cu existenţa lor prenatală: prin existenţa lor prenatală, ei erau destinaţi să intre în Societatea Antroposofică, dar anumite evenimente nu le-au permis să găsească drumul spre ea. – Aceşti oameni sunt mult mai mulţi decât am crede. Atunci, noi ne punem cu căldură întrebarea: Prin ce predeterminare, prin ce predestinare este condus un suflet spre antroposofie?

Vedeţi dvs., mai întâi aş vrea să plec de la nişte cazuri extreme, care ne pot arăta cum intervine karma într-o asemenea împrejurare. În Societatea Antroposofică se pune pentru fiecare om individual şi, aş putea spune, într-un mod mult mai presant decât pe orice alt tărâm, problema karmei. Mă voi limita la a indica următoarele: Presupuneţi că sufletele încarnate în prezent într-un corp uman nu ne duc în urmă prea departe, am putea spune deja că, în general, ele nu ne duc în urmă prea departe în sensul că ele nu au putut face în existenţele lor trecute o experienţă care – să luăm un exemplu radical –, să le conducă, în interiorul Mişcării antroposofice, la euritmie; această euritmie, într-adevăr, nu exista pe vremea când erau încarnate sufletele care caută astăzi euritmia.

Atunci, se ridică următoarea întrebare arzătoare: Cum ajunge un suflet să facă, din înseşi temeiurile karmei sale, drumul care îl conduce la euritmie? Dar se întâmplă la fel în diferite domenii ale vieţii: există astăzi suflete care caută drumul spre ceea ce oferă antroposofia. Cum ajung aceste

suflete să dezvolte ceea ce există în viețile lor anterioare ca predispoziții karmice tocmai în direcția antroposofiei?

Există mai întâi asemenea suflete care simt imboldul spre antroposofie cu o anumită intensitate interioară. Această intensitate nu este aceeași la toate, dar există unele suflete care simt imboldul spre antroposofie cu o mare intensitate, aș spune că aceste suflete se îndreaptă spre antroposofie în linie dreaptă, fără ocolișuri, pentru a ancora într-unul din domeniile vieții antroposofice.

Există un anumit număr de suflete care iau din Cosmos această orientare, fiindcă în secolele trecute, în cursul existenței lor pământești precedente, ele au simțit cu o forță deosebită cum creștinismul ajunsese la o răscruce. Ele au trăit într-o epocă în care creștinismul devenise, mai mult sau mai puțin, un sentiment uman instinctiv, când creștinismul era practicat de la sine – dar așa cum merge de la sine instinctul –, când sufletele de fapt nu se întrebau: De ce sunt eu creștin? – Și noi ajungem, dacă ne îndreptăm privirea în urmă spre secolele 13, 12, 11, 10, 9 și 8 ale evoluției creștine, în special la asemenea suflete impregnate de spiritul creștin care intrau în epoca sufletului conștienței, dar care, înainte de această epocă a sufletului conștienței, primiseră fără rezervă creștinismul în sufletul rațiunii, al înțelegerii; dar deja în problemele care sunt ale acestei lumi, ele vedeau aprinzându-se strălucirea a ceea ce trebuie să aducă sufletul conștienței.

Ceea ce a trăit atunci, aș spune, la nivel inconștient și, prin aceasta, întru câtva, fără participarea activității capului, s-a integrat în funcțiunile organismului, ceea ce a trăit atunci în multe privințe sub forma unui creștinism plin de evlavie, dar un creștinism care nu era lămurit asupra lui însuși, această evlavie pregătea în acești oameni – căci ceea ce este inconștient într-o viață pământească devine cu un grad mai

conştient în viaţa următoare – cerinţa de a-şi pune întrebarea: De ce suntem noi creştini?

Dar aceasta – astăzi, eu doar sugerez aceste lucruri în chip de introducere, ele vor fi dezvoltate mai târziu –, aceasta a făcut ca, în existenţa lor dintre moarte şi o nouă naştere, asemenea suflete să se găsească în lumea spirituală în legătură unele cu altele, îndeosebi în timpul primei jumătăţi a secolului al 19-lea. În această primă jumătate a secolului al 19-lea au existat în lumea spirituală comunităţi de suflete care, în strălucirea şi în lumina atotcuprinzătoare, în sânul revelaţiilor atotcuprinzătoare ale lumii spirituale, au tras concluziile creştinismului pe care ele îl trăiseră aici, pe Pământ. Tocmai în prima jumătate a secolului al 19-lea au existat suflete între moarte şi o nouă naştere care simţeau imboldul de a transpune în Imaginaţiuni cosmice ceea ce simţiseră într-o viaţă creştină anterioară. Şi tocmai ceea ce eu am descris aici cândva ca fiind un cult s-a desfăşurat în lumea suprasensibilă. Un mare număr de suflete erau concentrate în aceste Imaginaţiuni cosmice urzite în mod colectiv, în aceste puternice imagini ale unei existenţe viitoare, spre care ele trebuiau să năzuiască apoi în timpul încarnărilor ulterioare, dar sub o formă diferită.

Dar în aceste Imaginaţiuni erau întreţesute lupte interioare grele, mult mai grele decât se crede de obicei, care avuseseră loc între secolele 7 şi 13, 14 ale erei creştine. Sufletele oamenilor despre care vorbesc eu au trecut atunci prin multe încercări. Şi ele au întreţesut în aceste puternice Imaginaţiuni cosmice, care au fost urzite în comun de către un mare număr de suflete în prima jumătate a secolului al 19-lea, au întreţesut toate încercările prin care au trecut.

Toate aceste Imaginaţiuni cosmice erau impregnate, pe de o parte, de ceea ce eu nu pot descrie altfel decât ca pe un fel de nostalgie, de aşteptare. Elaborând aceste puternice

Imaginaţiuni cosmice, aceste suflete încercau într-un fel un sentiment care se năştea în ele, dar ele aveau în sufletele lor, în sufletele lor destrupate, un sentiment condensat din elemente foarte diverse; este sentimentul pe care eu l-aş putea descrie astfel: Cu ocazia ultimei noastre existenţe pe Pământ, noi ne-am simţit atraşi spre Christos. Am simţit profund misterele pe care tradiţia le păstrase pentru creştini, amintirea evenimentului, marcat de gravitate sacră, care s-a desfăşurat în Palestina la începutul erei creştine. Dar s-a menţinut El înaintea sufletului nostru în toată măreţia sa, în toată gloria sa, în toată strălucirea sa, acest Christos? Această întrebare stătea în faţa acestor suflete. Ele spuneau: Nu am învăţat noi numai după moartea noastră cum a coborât Christos pe Pământ din înalturile cosmice, ca Fiinţă Solară? L-am trăit noi ca pe o Fiinţă Solară? El nu mai este aici, El s-a unit cu Pământul; aici există numai un fel de amintire cosmică despre El. Noi trebuie să regăsim drumul spre Pământ, pentru ca să-l avem în faţa sufletelor noastre pe Christos. – Nostalgia lui Christos însoţea aceste suflete. Ele dădeau naştere unor mari, maiestuoase Imaginaţiuni cosmice pe care le ţeseau împreună cu spiritele Ierarhiilor superioare; această nostalgie însoţea aceste suflete din existenţa lor prepământească până în existenţa lor pământească.

Acestea sunt nişte realităţi pe care le putea percepe cu o intensitate înflăcărată privirea spirituală care observa în cursul secolului al 19-lea şi începutul secolului 20 ceea ce se întâmpla în omenirea încarnată şi neîncarnată încă. Şi elementele cele mai diverse se amestecau în aceste impresii. Căci, tocmai datorită faptului că sufletele care reapăreau acum pe Pământ au participat, cu sentimentul pe care îl aveau despre Christos, la tot ceea ce s-a desfăşurat între cei care năzuiau după creştinism şi cei care încă se mai aflau cufundaţi în reprezentările vechiului păgânism, cum era în

general cazul în secolele pe care le-am indicat, tocmai datorită acestui fapt în aceste suflete existau multe elemente care creau posibilitatea ca ele să cadă în prada ispitirilor lui Lucifer, pe de o parte, iar pe de altă parte în prada ispitirilor lui Ahriman. Iar în karmă urzesc şi Ahriman, şi Lucifer, tot aşa ca şi Zeii buni. Noi am văzut deja acest lucru.

Acum, diversele elemente care s-au întreţesut în ceea ce se manifestă astăzi în efectele sale karmice trebuie să fie urmărite în detaliu, dacă vrem să cunoaştem cu adevărat temeiurile spirituale ale aspiraţiilor antroposofice. Şi a sosit momentul, dacă luăm în serios Congresul de Crăciun, când este permis, dacă mă pot exprima astfel, să dăm la o parte vălul care acoperă anumite lucruri. Numai că aceste lucruri trebuie să fie înţelese cu seriozitatea necesară.

Să începem, aşa cum am spus, cu un caz extrem. Să păstrăm prezent în spirit ceea ce tocmai a fost spus în ora de astăzi, în timp ce vom comenta următorul caz.

Vedem că se găsesc suflete care, trecând de la existenţa prepământească la existenţa pământească, caută, prin educaţia primită, prin experienţele pe care le fac pe Pământ, drumul Societăţii Antroposofice; apoi ele rămân un anumit timp în Societate. Se poate întâmpla ca unul din aceste suflete, după ce s-a comportat un anumit timp ca un membru plin de zel, adesea chiar prea plin de zel, să devină mai târziu adversarul cel mai violent. Să vedem cum acţionează karma într-un asemenea caz extrem.

Să luăm acest caz extrem: Cineva intră în Societatea Antroposofică, acest om se dovedeşte un membru plin de zel; după câtva timp, iată-l devenit nu numai un adversar, ci, poate, un adversar care recurge la insultă – de fapt, este o karmă ciudată, foarte ciudată.

Să considerăm un caz particular. Iată un suflet. Să privim în urmă, la încarnarea sa anterioară. Ne îndreptăm

atunci privirea spre epoca în care vechi amintiri ale păgânismului sunt încă prezente, ele sunt pentru oameni ademenitoare, o epocă în care oamenii se adaptaseră unui creştinism care se răspândise cu căldură în acea vreme, dar la care, totuşi, mulţi aderaseră cu o anumită superficialitate.

Când vorbim despre asemenea lucruri, trebuie ne fie întotdeauna foarte clar faptul că noi trebuie să ne luăm undeva un punct de plecare, într-o anumită viaţă pământească. Fiecare viaţă, la rândul ei, ne trimite în urmă la o viaţă anterioară, astfel încât, firește, se menţin resturi ale trecutului care nu s-au clarificat, pe care nu le putem decât menţiona pur şi simplu ca realităţi. Ele sunt, la rândul lor, consecinţele karmice ale unor fapte anterioare; dar noi trebuie totuşi să începem undeva.

Aşadar putem observa un asemenea suflet, aşa cum îl găsim tocmai în acea epocă – şi, ce-i drept, a-l găsi astfel a însemnat mult pentru mine şi pentru alte persoane din Societate –, îl găsim în acea epocă la care m-am referit, un fel de făcător de aur care o apucase pe căi greşite, posesor al unor scrieri, manuscrise, pe care el nu le putea înţelege aproape deloc; interpretându-le în felul său, el făcea nişte experienţe după aceste precepte, fără să aibă propriu-zis nici cea mai mică idee despre ceea ce făcea. Căci a vedea clar corelaţiile spiritual-chimice nu este un lucru simplu. Şi astfel, vedem un asemenea experimentator dispunând de o mică bibliotecă în care se găsesc preceptele cele mai diverse, care merg în urmă departe, până în civilizaţia arabo-maură, şi noi vedem cum acest om îşi desfăşoară activitatea într-un loc aproape solitar, dar pe care îl vizitau totuşi mulţi curioşi. Sub influenţa acestei activităţi căreia el i se consacră fără s-o înţeleagă, el contractează o boală deosebită care îi atacă mai ales laringele – este vorba de o încarnare masculină –, astfel

încât vocea sa, încetul cu încetul, se voalează, pentru ca în cele din urmă să se stingă aproape cu totul.

Dar învăţăturile creştine se răspândesc şi câştigă peste tot teren. Îl vedem, pe de o parte, pe acest om avid să facă aur, şi, o dată cu aurul, multe alte lucruri care s-ar fi putut realiza dacă aceasta ar fi fost posibil în acest timp; pe de altă parte, ideile creştine care îl asaltează, pline de reproşuri. În el se dezvoltă, aş putea spune, ceva ca o stare sufletească faustică nepurificată complet. El are sentimentul copleşitor: Oare nu ai făcut tu ceva îngrozitor de rău? Şi, sub influenţa acestor gânduri, se formează în sufletul său, încetul cu încetul, această idee acută în care el ezită să creadă: Dacă tu ţi-ai pierdut vocea, aceasta este pedeapsa divină, justa pedeapsă pentru faptul că tu ai întreprins lucruri rele.

Cu această stare sufletească, omul respectiv caută sfat la oamenii care şi ei sunt în prezent legaţi de Societatea Antroposofică şi care, în acea epocă, au putut interveni în destinul său în aşa fel încât să-i salveze, întru câtva, sufletul de la îndoiala profundă în care se afla. Putem vorbi, desigur, despre un fel de salvare a sufletului. Dar toate acestea au avut loc în cadrul unor evenimente secundare, astfel încât omul respectiv a avut un sentiment intens, dar care a rămas totuşi absolut exterior. Pe de o parte, el a fost copleşit de un fel de recunoştinţă faţă de cei care îl scoseseră din disperarea sa; pe de altă parte, prin ceea ce se întâmplase, în această confuzie interioară s-a amestecat un teribil impuls ahrimanic: după o puternică înclinaţie spre magia interzisă, a apărut un sentiment care nu era absolut sincer despre justiţia creştină, iar în toate acestea se amestecase un element ahrimanic. Deoarece confuzia îi invadase sufletul, acest om ajunge să introducă în recunoştinţa sa un element ahrimanic, şi recunoştinţa s-a transformat într-un sentiment care a luat în sufletul său o expresie nedemnă, şi acest sentiment îi apare

din nou în faţa sufletului când, în timpul existenţei sale între moarte şi o nouă naştere, a ajuns în acel loc pe care l-am desemnat ca fiind prima jumătate a secolului al 19-lea. Astfel încât el a retrăit atunci ceea ce se dezvoltase odinioară în sufletul său, aş putea spune, ca recunoştinţă cu totul exterioară, slugarnică, astfel încât el a retrăit acest sentiment cu desăvârşire nedemn de un om.

Şi astfel, vedem cum tocmai această imagine a unei recunoştinţe ahrimanice s-a amestecat în Imaginaţiunile cosmice despre care v-am vorbit. Şi vedem acest suflet coborând din existenţa pre-pământească în cea pământească, pe de o parte, cu toate acele impulsuri care îi vin din timpul când el încerca să facă aur, să materializeze aspiraţiile spirituale, în timp ce, pe de altă parte, sub influenţa ahrimanică se dezvolta ceva ce putea fi perceput în mod clar ca sentiment de ruşine pentru a fi încercat această recunoştinţă nelegitimă, cu totul exterioară. Aceste două curente trăiesc în suflet la coborârea sa, şi ele se vor exprima în faptul că această personalitate, ca personalitate care trăieşte din nou pe Pământ, încearcă să-i întâlnească pe cei care erau prezenţi acolo unde era şi acest suflet în prima jumătate a secolului al 19-lea.

Atunci ia naştere mai întâi ceva ca o amintire a ceea ce a fost trăit când s-a format imaginea acestei recunoştinţe nelegitime şi cu totul exterioare – toate acestea se desfăşoară, ca să spunem aşa, în mod automat –, apoi se trezeşte ceea ce am descris ca sentiment de ruşine în faţa propriei sale lipse de demnitate umană. Amintirea şi ruşinea pun stăpânire pe acest suflet. Dar cum acest sentiment este ahrimanizat – şi sub efectul karmei de odinioară, bineînţeles –, el revarsă un fel de ură înfiorătoare asupra a tot spre ceea ce sufletul se îndreptase la început. Şi acest sentiment de ruşine se transformă într-o ostilitate nestăpânită, care se asociază

totodată cu imensa decepţie provocată de faptul că dorinţele inconştiente şi-au găsit atât de puţin satisfacţia. Ele şi-ar fi găsit o satisfacţie dacă li s-ar fi oferit ceva analog cu această artă ilegitimă de a fabrica aur.

Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, aveţi aici un exemplu care arată cum se transformă lucrurile în interior, într-un caz extrem; cum trebuie să căutăm într-o existenţă anterioară căile stranii, misterioase, pe care le poate lua asocierea ruşinii şi a urii, dacă vrem să înţelegem o viaţă de astăzi pornind de la antecedentele sale.

Vedeţi dvs., când examinăm asemenea lucruri, tot ceea ce se întâmplă în lume prin intermediul oamenilor devine ceva ce poate fi înţeles, şi apoi încep, dacă luăm în serios ideea karmei, marile dificultăţi ale vieţii. Dar aceste dificultăţi trebuie să apară, căci ele sunt întemeiate în întreaga natură a vieţii umane. Şi o asemenea mişcare cum este Mişcarea antroposofică chiar trebuie să fie expusă unor numeroase dificultăţi, fiindcă numai prin aceasta se poate dezvolta acea puternică forţă care îi este necesară.

Am dat mai întâi acest exemplu pentru a vă arăta prin aceasta că şi aşa-numitele aspecte negative trebuie să fie căutate în corelaţie karmică, pe de o parte, cu întregul destin care a făcut să ia naştere Mişcarea antroposofică pornind de la încarnările anterioare ale membrilor reuniţi în Societate şi, pe de altă parte, cu ceea ce se întâmplă acum în Societate.

Astfel, dragii mei prieteni, putem spera că, încetul cu încetul, se va trezi o înţelegere cu totul nouă despre ceea ce este Societatea Antroposofică, putem spera să poată fi explorat, într-un anumit fel, sufletul Societăţii Antroposofice, cu diferitele sale dificultăţi. Căci şi aici, nu trebuie să ţinem seama numai de viaţa fiecărui om individual, ci trebuie să ne întoarcem înapoi, să nu spunem la ceea ce se reîncarnează, ci la ce trăieşte din nou. Şi cu aceasta voiam să încep astăzi.

CONFERINȚA A PATRA

Dornach, 8 iulie 1924

Aş vrea să inserez astăzi în studiul nostru câteva observaţii care ne vor permite să urmărim raporturile karmice din Mişcarea antroposofică însăşi. Pentru aceasta, voi porni de la faptul că în Mişcarea antroposofică se află două grupuri distincte de oameni. Eu am caracterizat în general cum este alcătuită Mişcarea antroposofică din oameni individuali. Problema este, firește, prezentată la început doar în linii mari, dar există în mod clar două grupuri de oameni în Mişcarea antroposofică. Numai că faptele pe care le voi caracteriza nu sar imediat în ochi; ele nu se prezintă în aşa fel încât, la o observare superficială, să putem spune: În cazul acestui om este aşa, în cazul celuilalt este aşa. Multe lucruri pe care va trebui să le caracterizez astăzi nu îi sunt întru totul conştiente personalităţii respective, ci ele se situează, ca majoritatea aspectelor karmice, la nivelul instinctelor, al subconştientului, dar îşi pun amprenta asupra caracterului, temperamentului, asupra modului de a acţiona şi chiar asupra faptelor personalităţii în cauză.

Trebuie să distingem un prim grup de oameni, care se situează într-o asemenea relaţie faţă de creştinism încât cei care aparţin acestui grup au în mod deosebit la inimă apartenenţa lor la creştinism; în sufletele lor trăieşte dorul de a-şi putea spune, în calitate de antroposofi, că sunt creştini în adevăratul sens al cuvântului, aşa cum înţeleg ei aceasta. Pentru ei, este o adevărată mângâiere faptul că îşi pot spune, cu toată inima: Mişcarea antroposofică este o mişcare pentru care impulsul lui Christos este o realitate, şi care poartă în sine acest impuls. Şi acest grup ar simţi mustrări de conştiinţă dacă ar fi altfel.

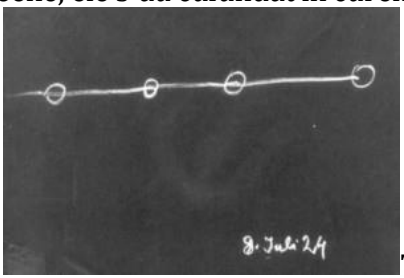
Celălalt grup nu este mai puțin sincer creștin, dar în manifestările lui sau în manifestările personalităților care îi aparțin totuși, el a ajuns la creștinism plecând de la premise diferite. Ceea ce îl satisface în primul rând este cosmologia antroposofică, cunoștințele antroposofice despre evoluția Pământului pornind de la celelalte forme planetare, ceea ce are de spus antroposofia despre om în general și, pornind de aici, cei ce aparțin acestui grup sunt conduși într-un mod absolut firesc spre creștinism, dar ei nu simt în aceeași măsură ca cei din primul grup o profundă nevoie a inimii să-i dea neapărat lui Christos o poziție centrală. Așa cum am spus, toate acestea se desfășoară în mare parte în subconștient. Acela care este exersat în observarea sufletelor va ști întotdeauna, în fiecare caz particular, să judece în mod just personalitățile respective.

Premisele acestei diviziuni în aceste două grupuri urcă în niște timpuri străvechi. Dvs. știți deja din lucrarea mea ***Știința ocultă*** că, într-o anumită epocă a evoluției Pământului, unele suflete și-au luat rămas bun, într-un fel, de la această evoluție și că, într-un anumit moment al epocilor lemuriană și atlanteană, ele au revenit pe Pământ. Și noi mai știm și cum, sub influența faptului că aceste suflete au coborât, pentru a primi formă pământească, din diferite planete, de pe Jupiter, Saturn, Marte ș.a.m.d., dar și din Soare, au luat naștere Misteriile originare, pe care în cartea mea ***Știința ocultă*** le-am numit și oracole.

Dar printre aceste suflete se găseau, bineînțeles, multe suflete care erau înclinate, datorită unei foarte vechi karme, să intre tocmai în acel curent care a devenit apoi curentul creștin. Trebuie să ținem seama de faptul că numai o treime din populația globului este de confesiune creștină și că putem spune, așadar, numai despre o parte a sufletelor care au

coborât atunci că ele au dezvoltat o tendinţă, un impuls de a evolua în sensul curentului creştin.

Acum, aceste suflete au coborât pe Pământ în diferite epoci; anumite suflete au coborât relativ curând, în primele timpuri ale evoluţiei atlanteene. (*Tabla 4*) Altele au coborât relativ târziu, după ce au cunoscut mai înainte o lungă existenţă planetară. Acestea din urmă sunt sufletele în cazul cărora, dacă ne întoarcem în urmă de la încarnările lor actuale, se poate întâmpla să dăm de o încarnare în prima jumătate a Evului Mediu, de o încarnare creştină, poate încă de o altă încarnare creştină, apoi, dacă mergem şi mai departe în urmă, de încarnări precreştine ş.a.m.d., şi, relativ curând după ce am găsit cea mai veche încarnare, trebuie să spunem: Acum drumul duce înapoi până la sferele planetare. Înainte, aceste suflete nu erau încă prezente în încarnări pământeşti. Pentru alte suflete, care au intrat şi ele în creştinism, lucrurile stau în aşa fel încât, dacă ne întoarcem înapoi în timp foarte departe, găsim de asemenea numeroase încarnări, apoi, după numeroase încarnări precreştine şi deja chiar atlanteene, ele s-au cufundat în curentul creştin.

Tabla 4

Acum, desigur, pentru orice cercetare intelectualistă, o asemenea problemă cum este aceea pe care tocmai am menţionat-o este cât se poate de înşelătoare; căci uşor s-ar putea ajunge la concluzia că, în cazul unor asemenea personalităţi, care în faţa judecăţii ce este în vigoare în cadrul

civilizaţiei noastre trec ca deosebit de capabile, au în spatele lor numeroase încarnări. Dar nu este în mod necesar aşa, ci se poate foarte bine ca asemenea personalităţi, care sunt deosebit de înzestrate în sensul actual al cuvântului, care sunt capabile să se integreze în viaţă, asemenea personalităţi să fie dintre acelea la care nu găsim în urmă atât multe încarnări.

Permiteţi-mi să vă reamintesc ce spuneam – inaugurând curentul antroposofic, pe care îl avem acum în Mişcarea noastră –, ce spuneam cu ocazia Congresului de Crăciun, când v-am vorbit despre acele individualităţi de care se leagă apoi Epopeea lui Gilgameş [Nota 8]. Eu am expus atunci unele lucruri despre aceste individualităţi. La una dintre aceste individualităţi, când ne întoarcem în urmă, nu găsim decât încarnări anterioare relativ puţine. În schimb, la cealaltă, când ne întoarcem în urmă, avem de-a face cu multe încarnări.

Acum, înainte de toate, pentru sufletele care ajung astăzi la antroposofie, indiferent dacă ele au avut sau nu încarnări intermediare, importantă este acea încarnare – situată, de regulă, undeva în cadrul a două sau trei secole – aproximativ în secolele 3, 4, 5 ale erei noastre, câteodată puţin mai târziu. Aşadar, pe noi trebuie să ne intereseze înainte de toate experienţele trăite de sufletele umane în aceste epoci – pentru unele dintre ele lucrurile merg până în secolele 7, 8 –, apoi, o încarnare ulterioară vine să consolideze aceste experienţe. Dar astăzi vreau să fac legătura, într-un mod cât mai precis, cu prima încarnare creştină.

La aceste suflete, trebuie să luăm în considerare mai ales cum s-au putut ele situa faţă de creştinism, având în vedere condiţiile preliminare datorate încarnărilor precedente. Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, această problemă este esenţială din punct de vedere karmic, în primul rând – va

trebuie să vorbim desigur mai târziu despre așa-numitele probleme karmice secundare, dar această problemă este o problemă karmică esențială –, pentru că, trecând peste multe alte lucruri, secundare, oamenii vin spre Societatea Antroposofică tocmai ca urmare a acestor experiențe interioare din încarnările anterioare, ca urmare a ceea ce a trăit sufletul lor cu privire la concepția despre lume, la confesiunea religioasă ș.a.m.d. De aceea, atunci când e vorba despre karma Societății Antroposofice trebuie să punem pe primul plan ceea ce au trăit aceste suflete în ceea ce privește cunoașterea, concepția despre lume și religia.

Ei bine, în primele secole ale dezvoltării creștinismului mai era încă absolut posibil să fie regăsite prin tradiție anumite cunoștințe, care existau de la întemeierea creștinismului, despre Ființa lui Christos, cunoștințe care spuneau că cel care a trăit drept Christos în personalitatea lui Iisus era, înainte de a trăi pe Pământ, un locuitor al Soarelui, o ființă solară. Nu avem voie să credem că lumea creștină a fost întotdeauna atât de ignorantă cu privire la aceste lucruri cum este ea astăzi. În primele secole ale creștinismului se înțelegeau deja anumite pasaje din Evanghelie care indicau foarte clar că Ființa numită Christos a coborât aici, pe Pământ, din Soare într-un trup uman. Cum își reprezentau oamenii lucrurile în detaliu are puțină importanță; dar această reprezentare, care mergea atât de departe, așa cum am caracterizat-o, exista pe atunci.

Dar în același timp, în epoca despre care tocmai am vorbit, posibilitatea de a înțelege faptul că o ființă originară din Soare a coborât pe Pământ era deja mai redusă. Și sufletele care nu mai puteau înțelege cum se poate spune despre Christos că este o ființă solară erau în special acele suflete – e vorba de numeroase suflete – care intraseră în curentul creștinismului după multe încarnări, dintre care

unele se întorceau în urmă până în Atlantida. Tocmai acele suflete care, în vechile religii se simţeau legate de oracolele solare, cele care de fapt îl venerau pe Christos încă din timpurile atlanteene, dar îl venerau ridicând ochii spre Soare, aşadar, cele care – după spusele Sfântului *Augustin* [Nota 9] –, erau, într-un fel, suflete creştine solare deja înainte de întemeierea creştinismului pe Pământ, aceste suflete erau tocmai sufletele care, din întreaga lor spiritualitate, nu puteau să aibă o înţelegere justă pentru Christos ca Erou Solar. De aceea, ele au preferat să păstreze, fără această cosmologie christică, ideea unui Christos considerat, bineînţeles, ca un Dumnezeu, dar ca un Dumnezeu venit nu se ştie de unde şi care s-ar fi unit cu trupul lui Iisus. Şi ele au acceptat în mod simplu povestirile Evangheliilor, conform predispoziţiilor pe care le-am prezentat. Ele nu mai ştiau să-şi ridice privirea spre întinderile Cosmosului pentru a înţelege Fiinţa lui Christos, tocmai pentru că ele nu învăţaseră să-l cunoască decât în lumile extra-pământeşti. Tocmai pentru că misteriile pământeşti, oracolele solare, le vorbiseră întotdeauna despre Christos ca despre o fiinţă solară, ele nu puteau concepe că acest Christos, acest Christos extra-pământesc, a devenit o adevărată fiinţă pământească.

Şi astfel, atunci când au trecut prin poarta morţii, aceste suflete au ajuns într-o situaţie stranie. Ele au ajuns într-o stare pe care, dacă ar trebui să o caracterizez folosind un limbaj familiar, aş putea să o descriu după cum urmează: În existenţa de după moarte, aceşti creştini se aflau în situaţia în care se găseşte un om care cunoaşte numele unui alt om, despre care poate a auzit povestindu-se multe, dar pe care nu-l cunoaşte conform entităţii sale. Atunci se poate întâmpla ca, dacă îi lipseşte acel punct de sprijin care îi servea atâta timp cât îi cunoştea doar numele, când apoi are posibilitatea

de a face cunoştinţă cu acea entitate, se poate întâmpla ca viaţa lui sufletească să refuze ceea ce îi apare atunci.

Şi astfel, sufletele despre care tocmai vorbesc, şi care în trecut se simţeau aparţinând mai ales oracolelor solare, după moarte au ajuns să se întrebe: Dar unde este, de fapt, Christos? Noi ne aflăm acum printre fiinţele solare, unde îl găsisem întotdeauna până acum; dar acum nu-l mai găsim! – Faptul că El ar fi pe Pământ, aceasta nu făcea parte din gândurile şi sentimentele lor, care să le fi rămas după ce au trecut prin poarta morţii. Atunci aceste suflete s-au aflat într-o mare incertitudine cu privire la Christos, şi au rămas cu această incertitudine cu privire la Christos, au trăit cu această incertitudine cu privire la Christos, au rămas în această incertitudine din multe puncte de vedere, astfel încât – chiar dacă a intervenit între timp încă o încarnare – ele au fost înclinate să adere cu uşurinţă la acele grupuri de oameni care în istoria religiei europene sunt prezentate drept diverse comunităţi eretice.

După aceea, indiferent dacă ele au mai avut sau nu o asemenea încarnare, ele s-au aflat, aş putea spune, în acea mare comunitate suprasensibilă despre care am vorbit duminica trecută [Nota 10] şi pe care am situat-o în prima jumătate a secolului al 19-lea. Ele s-au aflat atunci în faţa unui fel de cult suprasensibil, care consta în nişte Imaginaţiuni puternice, cu ajutorul cărora, în faţa privirii lor spirituale, stătea Misterul Solar al lui Christos. Aceasta avea scopul de a ajuta aceste suflete să iasă din impasul în care ajunseseră într-un anumit fel, aşa cum l-am caracterizat, cu privire la creştinism şi, înainte ca ele să coboare din nou pe Pământ, au fost conduse la Christos cel puţin prin imagini, la acest Christos pe care ele îl pierduseră, nu complet, totuşi într-o mare măsură, pentru că în aceste suflete pătrunseseră îndoiala şi incertitudinea în legătură cu El.

Aceste suflete s-au comportat atunci într-un mod straniu. Nu că ar fi ajuns într-o şi mai mare incertitudine din cauza a ceea ce li se arătase – ele au simţit chiar un fel de uşurare între o moarte şi o nouă naştere, un fel de eliberare de unele din îndoielile lor –, dar ele au păstrat de asemenea un fel de amintire a ceea ce înţeleseseră despre Christos atunci când ele nu se impregnaseră încă în mod just, şi anume în mod cosmic, de Misteriul de pe Golgotha. Astfel încât în cel mai adânc străfund al fiinţei lor au păstrat o intensă căldură şi dăruire faţă de sentimentul lor creştin, în timp ce din subconştientul lor urca lumina acestor puternice Imaginaţiuni. Toate acestea au dat naştere în aceste suflete dorului arzător de a deveni creştine, dar de data aceasta într-un mod just. Pe când ele recoborau, devenind din nou tinere, pe Pământ, la sfârşitul secolului al 19-lea sau la răscrucea secolelor 19 şi 20, ele au fost acele suflete care nu puteau face altfel – deoarece într-o încarnare datând de la începutul creştinismului ele îl primiseră pe Christos pe calea sentimentului, fără să-i înţeleagă deloc natura cosmică –, ele nu puteau face altfel decât să se simtă impulsionate spre Christos. Dar impresiile încercate în faţa puternicelor Imaginaţiuni, spre care fuseseră atrase în existenţa lor prepământească, au rămas în ele sub formă de doruri vagi. Şi astfel lor le era greu să se regăsească în concepţia antroposofică despre lume, în măsura în care aceasta ia în considerare mai întâi Cosmosul şi nu se ocupă de Christos decât după aceea. De ce le era greu? Le era greu, pur şi simplu, pentru că în faţa întrebării: Ce este antroposofia? – ele se situau într-un mod absolut special.

Să ne punem întrebare: Ce este antroposofia, conform realităţii ei? Ei bine, dragii mei prieteni, dacă dvs. percepeţi întregul conţinut al acestor minunate, al acestor maiestuoase Imaginaţiuni care au fost prezente sub forma unui cult

suprasensibil în prima jumătate a secolului al 19-lea, şi îl transpuneţi în noţiuni umane, atunci aveţi antroposofia.

Pentru nivelul de trăire superior cel mai accesibil, pentru lumea spirituală cea mai apropiată, de unde omul coboară în existenţa pământească, antroposofia era prezentă din prima jumătate a secolului al 19-lea. Ea nu era pe Pământ, dar ea era prezentă. Şi atunci când avem astăzi percepţia spirituală a antroposofiei o percepem în direcţia primei jumătăţi a secolului al 19-lea; aici poate fi percepută, într-un mod absolut firesc. Ea poate fi percepută chiar la sfârşitul secolului al 18-lea.

Şi, vedeţi dvs., sunt oameni care pot să facă experienţa următoare. Există o personalitate care s-a aflat într-o zi într-o situaţie absolut specială. Unul dintre prietenii săi a ridicat grava problemă [Nota 11] a existenţei pământeşti a omului. Dar acest prieten era, într-o oarecare măsură, prizonierul gândirii kantiene, astfel încât problema a ajuns să fie formulată într-un mod abstract-filosofic. Celălalt nu se putea regăsi în această gândire kantiană „colţuroasă" (în germană, joc de cuvinte: *„kantige" Kantsche Denken*, de la die Kante = muchie; kantig = cu muchii – n. tr.) şi toate acestea trezeau în el întrebarea: Care este relaţia între raţiune şi simţuri în fiinţa omului? – Atunci i s-au deschis într-un fel, nu nişte porţi, ci nişte ecluze, prin care, pentru moment, a ajuns până în sufletul său lumina regiunilor lumii unde se desfăşurau aceste puternice Imaginaţiuni. Şi ceea ce se revărsa aici nu prin nişte porţi, nici prin nişte ferestre, ci prin nişte ecluze, a ajuns să fie transpus, aş spune, sub forma unor imagini miniaturale în „Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin". Căci personalitatea la care mă refer este *Goethe*.

Ceea ce cobora astfel pentru a fi transpus în „Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin", sunt

imagini miniaturale, mici imagini-reflex, uneori chiar foarte graţioase. Aşadar nu trebuie să ne mirăm dacă, atunci când a fost vorba pentru mine să ofer antroposofia sub formă artistică şi s-o transpun în imagini care trimiteau la aceste Imaginaţiuni, drama mea misteriu ***Poarta Iniţierii*** [Nota 12] a prezentat în structura ei – chiar dacă nu în conţinutul său, care este altul – analogii cu „Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin".

Vedeţi dvs., lucrurile se prezintă în aşa fel încât ceea ce s-a întâmplat mai înainte ne permite să vedem clar contextul. Oricine s-a ocupat câtuşi de puţin de fapte oculte ştie că ceea ce se întâmplă pe Pământ este, în realitate, reflexul a ceea ce s-a desfăşurat cu multă vreme mai înainte în lumea spirituală, totuşi puţin diferit, astfel că aici nu sunt amestecate anumite spirite ale obstacolelor, spirite ale piedicilor, ci evenimente care s-au desfăşurat mai înainte în lumea spirituală.

Şi acele suflete care tocmai erau pregătite, la sfârşitul secolului al 19-lea, la începutul secolului 20, sau, mai curând, la răscrucea celor două secole, să coboare în existenţa pământească, aduceau cu ele un anumit dor, firește, subconştient, de a cunoaşte câteva elemente de cosmologie şi alte lucruri de acest fel, de a privi lumea în sens antroposofic. Dar ceea ce era mai ales puternic în ele era fervoarea arzătoare pentru Christos şi de aceea ele ar fi simţit mustrări de conştiinţă dacă antroposofia, spre care ele se simţeau atrase din existenţa lor prepământească, nu ar fi fost pătrunsă de impulsul lui Christos. Acesta este aici unul dintre grupuri, văzut, bineînţeles, în ansamblu.

Celălalt grup a trăit altfel. Când a apărut în încarnarea sa prezentă, acest grup nu simţea încă, dacă pot spune astfel, această saturaţie faţă de păgânism pe care o simţeau sufletele descrise mai înainte. În comparaţie cu acestea din urmă, sufletele celui de-al doilea grup petrecuseră relativ puţin

timp pe Pământ, ele trecuseră prin mai puţine încarnări. În cursul acestui mic număr de încarnări, ele se îmbibaseră de acele puternice impulsuri pe care cineva le poate avea tocmai atunci când în cursul vieţilor pământeşti anterioare a mai păstrat o legătură foarte vie cu numeroşii Zei păgâni, şi când această legătură îşi face simţită încă puternic efectele în încarnările ulterioare. De aceea ele sunt şi suflete care în primele secole ale creştinismului încă nu simţeau acea saturaţie faţă de vechiul păgânism, suflete în care vechile impulsuri păgâne încă mai acţionau cu putere, chiar dacă ele înclinau, mai mult sau mai puţin, spre creştinism, care se desprindea doar încetul cu încetul de păgânism. Aceste suflete au adoptat creştinismul mai ales cu intelectul pătruns de simţire, dar totuşi cu intelectul, şi ele au gândit mult asupra creştinismului. Nu trebuie să vă imaginaţi că era vorba de o gândire savantă; aceştia puteau fi oameni relativ simpli trăind în condiţii modeste, dar ei gândeau mult.

Aici, de asemenea, e indiferent dacă ele au avut o încarnare ulterioară, căci aceasta a schimbat foarte puţin situaţia, dar esenţialul este că atunci când aceste suflete au trecut prin poarta morţii şi au avut viziunea retrospectivă a vieţii lor pământeşti, creştinismul le-a apărut ca ceva în care abia de acum înainte urmau să se integreze. Căci ele erau mai puţin sătule decât celelalte suflete de vechiul păgânism, ele purtau încă în sine puternice impulsuri ale vechiului păgânism, ele încă mai aşteptau, într-un fel, să devină cu adevărat creştine.

Tocmai acele personalităţi despre care v-am spus acum opt zile că au luptat împotriva păgânismului de partea creştinismului făceau parte dintre acele suflete care mai purtau încă în ele mult păgânism, multe impulsuri păgâne şi, propriu-zis, mai aşteptau încă să devină cu adevărat creştine. Când aceste suflete au trecut prin poarta morţii, au ajuns în

lumea spirituală, au trăit existenţa dintre moarte şi o nouă naştere şi apoi, în epoca pe care am indicat-o – prima jumătate a secolului al 19-lea sau puţin mai devreme –, s-au găsit în faţa acestor puternice, magnifice Imaginaţiuni, ele au perceput în aceste imaginaţiuni impulsuri clare pentru munca lor, pentru activitatea lor. Ele au preluat aceste impulsuri mai ales în voinţa lor. Şi, am putea spune: Când ocultistul priveşte ceea ce purtau aceste suflete mai ales în voinţa lor, atunci i se arată adesea tocmai astăzi în această voinţă amprenta acelor puternice Imaginaţiuni.

Dar sufletele care intră în existenţa pământească cu asemenea dispoziţii simt înainte de toate nevoia să transpună sub forma în care acest lucru este posibil pe Pământ ceea ce ele au trăit ca determinant în existenţa lor prepământească în munca de elaborare a karmei. Astfel, pentru sufletele din primul grup, viaţa în lumea spirituală s-a desfăşurat în prima jumătate a secolului al 19-lea în aşa fel încât imboldul de a lua parte la acest cult suprasensibil a izvorât dintr-un dor profund. Dar, prin aceasta, ele au ajuns într-o stare sufletească destul de confuză, astfel încât, cu ocazia coborârii lor pe Pământ, le mai rămâneau doar nişte reminiscenţe obscure, cu care apoi se putea uni – firește, pe baza înţelegerii – antroposofia, sub forma pe care o luase ea pe Pământ. În schimb, în al doilea grup, era ca o regăsire, ca urmare a unei decizii pe care o luaseră aceste suflete, care încă nu erau complet sătule de păgânism, dar care aşteptau să poată deveni creştine printr-o evoluţie normală. Era ca şi cum ele îşi reaminteau o decizie pe care o luaseră în prima jumătate a secolului al 19-lea: să ia cu ei, coborând pe Pământ, tot ce exista în aceste puternice imagini, pentru a le transpune într-o formă pământească. Sufletele pe care le-am caracterizat astfel sunt tocmai cele pe care le găsim când îi privim pe unii antroposofi care poartă în ei, înainte de toate, impulsul de a

lucra în mod activ în domeniul antroposofiei. Trebuie să distingem foarte clar unul de altul cele două tipuri de suflete.

Acum, dragii mei prieteni, dvs. îmi veţi spune: Într-adevăr, tot ceea ce ne spui aici ne lămureşte asupra multor aspecte ale karmei Societăţii Antroposofice; dar am avea de ce să ne simţim neliniştiţi în legătură cu viitorul, când vedem cum aici au fost clarificate multe lucruri pe care am dori poate să nu le ştim. Căci acum trebuie să începem să ne întrebăm oare căruia dintre cele două tipuri îi aparţinem noi?

La o asemenea întrebare trebuie să dăm un răspuns absolut precis. Răspunsul pe care trebuie să-l dăm este următorul: Dacă Societatea Antroposofică ar fi ceva care ar aduce doar un învăţământ teoretic, poate şi credinţa într-o idee sau alta a cosmologiei, christologiei ş.a.m.d., dacă ar fi, prin natura ei, conform cu acestea, atunci ea nu ar mai fi cu adevărat ceea ce ea trebuie să fie în sensul realităţilor care sunt la originea ei. Antroposofia trebuie să fie, în realitate, ceva care să poată modela viaţa adevăratului antroposof, să spiritualizeze ceea ce noi trăim astăzi doar în aspectele sale nespirituale.

Acum, eu vă întreb: Asupra copilului acţionează chiar atât de dăunător faptul că în legătură cu anumite lucruri îl lămurim la o anumită vârstă? Până la o anumită vârstă, copiii nu ştiu, desigur, că ei sunt francezi, germani, norvegieni, belgieni sau italieni, cel puţin acest gen de consideraţii, că sunt una sau alta, nu are pentru ei prea mare importanţă. Putem spune că ei nu ştiu nimic despre aceasta. Dvs. nu veţi întâlni mulţi sugari şovini, nici şovini de trei ani. Abia într-o anumită perioadă a vieţii sale omul îşi dă seama: tu eşti german, tu eşti francez, tu eşti englez, tu eşti olandez ş.a.m.d. Nu trăim oare atunci un asemenea lucru într-un mod absolut firesc, preluându-l în sine? Se poate spune că este ceva insuportabil ca cineva să afle la un anumit moment al

copilăriei că este polonez, francez, german sau rus sau olandez? Acesta este un lucru obişnuit, considerat ca de la sine înţeles. Toate acestea, dragii mei prieteni, se situează însă pe tărâm exterior, pe tărâmul lumii sensibile. Dar antroposofia trebuie să înalţe întreaga noastră viaţă la un nivel superior. Trebuie să învăţăm să suportăm alte lucruri decât cele care ne şochează în viaţa sensibilă, atunci când le înţelegem greşit. Şi printre lucrurile pe care trebuie să le recunoaştem este tocmai faptul că acum este tot atât de la sine înţeles că e nevoie să progresăm în cunoaşterea de sine: aparţinem acestui tip sau celuilalt.

Prin aceasta a fost creată, aş spune, temelia pe care omul poate situa în mod just celelalte tendinţe ale karmei sale în timpul vieţii. Şi, de aceea trebuia să indicăm într-un fel, ca primă direcţie, cum se situează fiecare în cadrul Mişcării antroposofice, în funcţie de felul special al predestinării sale pentru antroposofie, pentru această întreagă christologie, pentru o atitudine mai pasivă sau mai activă.

Bineînţeles, între aceste două tipuri există tipuri intermediare. Dar aceste tipuri intermediare ţin de ceea ce vine din încarnarea precedentă, de ceea ce acţionează în încarnarea prezentă, de ceea ce străluminează din încarnări şi mai vechi. Este adesea cazul mai ales pentru sufletele celui de-al doilea grup. Regăsim la acest suflete multe elemente provenind din încarnările lor autentic păgâne. De aceea, ele au o înclinaţie absolut predestinată de a-l înţelege imediat pe Christos aşa cum trebuie să fie El înţeles: ca o entitate cosmică.

Ceea ce vă spun eu aici se referă mai puţin la ideile oamenilor, ci se referă mai mult la considerarea practică a vieţii. Putem recunoaşte oamenii, în ceea ce priveşte cele două tipuri, mai curând decât după ideile lor – ideile, ideile abstracte, desigur, nu au prea mare importanţă pentru om –,

putem distinge cele două tipuri de oameni după modul în care ei se comportă în aspectele de amănunt ale vieții. Se vor găsi adesea tipuri intermediare între un grup și celălalt, de exemplu, printre aceia care – orice aluzie personală este, bineînțeles, exclusă – nu pot face altfel decât să aducă în Mișcarea antroposofică obiceiurile lumii exterioare neantroposofice, care nu sunt deloc înclinate să ia prea în serios Mișcarea antroposofică, și care se caracterizează mai ales prin faptul că aduc mereu insulte antroposofilor, în cadrul Mișcării antroposofice. Tocmai printre cei care nu încetează să profereze critici la adresa situației din Mișcarea antroposofică și mai ales împotriva anumitor personalități, să insulte în mod meschin, se găsesc tipurile intermediare, cei care oscilează între un tip și celălalt. În asemenea cazuri, nici unul din cele două impulsuri nu are o foarte mare intensitate.

De aceea este, în orice caz, necesar, chiar dacă aceasta reprezintă un fel de examen de conștiință, de conștiință și de caracter, să ajungem să ne cucerim în viață posibilitatea de a aprofunda Mișcarea antroposofică, în așa fel încât, atunci când abordăm aceste probleme, să reflectăm puțin asupra următorului aspect: Cum aparținem noi Mișcării antroposofice conform naturii noastre suprasensibile? Dacă procedăm în acest fel, atunci vom vedea apărând o concepție din ce în ce mai spirituală despre Mișcarea antroposofică. Ceea ce susținem ca teorii, și care nu ajung prea departe când nu le susținem decât ca teorii, transpunem apoi în viață. Înseamnă că ne transpunem solid în viață dacă ne situăm pe noi înșine în viață corespunzător cu aceste lucruri. Faptul că cineva vorbește mult despre karmă: acest lucru va fi recompensat așa, celălalt va fi pedepsit așa, de la o viață la alta – asta nu atinge pe nimeni. Dar când suntem noi înșine în cauză, când este vorba de a ne situa în încarnarea noastră prezentă cu o calitate spirituală bine definită, care să-i stea la

bază, atunci acest lucru se apropie mai mult de propria noastră entitate. Şi ceea ce aducem noi prin antroposofie în viaţa pământească, în civilizaţia pământească, aceasta trebuie să fie o aprofundare a fiinţei umane.

Ei bine, dragii mei prieteni, toate acestea au fost un intermezzo în studiul nostru, studiu pe care îl vom continua vinerea viitoare.

CONFERINŢA A CINCEA

Dornach, 11 iulie 1924

Membrii Societăţii Antroposofice aderă la această societate, aşa cum este şi firesc, din motive care ţin de dispoziţiile lor sufleteşti. Aşadar atunci când vorbim despre karma Societăţii Antroposofice, aşa cum facem noi acum, despre karma Mişcării antroposofice în general, luând ca punct de plecare evoluţia karmică a membrilor săi şi a grupurilor de membri, se pune, bineînţeles, problema să vedem temeiurile acestei karme în dispoziţiile sufleteşti ale celor care caută antroposofia. Şi noi am început deja să facem acest lucru. Vom încerca să mai prezentăm câteva aspecte în legătură cu aceste dispoziţii interioare, pentru a putea merge apoi mai departe cu studiul karmei Mişcării antroposofice.

Dvs. aţi văzut, aşa cum am arătat, că ceea ce este esenţial în înclinaţiile sufletului antroposofilor provine din ceea ce au trăit în timpul încarnărilor lor din primele secole ale întemeierii creştinismului. Eu spuneam că puteau avea loc încarnări intermediare, dar că cea mai importantă era aceea care se situează între secolele 4 şi 8 ale erei creştine. Din examinarea acestei încarnări a reieşit că trebuie să distingem două grupuri diferite printre cei care vin spre Mişcarea antroposofică. Am caracterizat aceste două grupe. Dar acum

vom avea în vedere un element comun, un element comun important ce se află în străfundul sufletelor care au urmat evoluția pe care am caracterizat-o în ultima conferință pentru membri.

Dacă privim aceste prime secole creştine, ne situăm, desigur, într-o vreme când oamenii mai erau cu totul altfel decât astăzi. Putem spune: Când omul actual se trezeşte, el intră în corpul său fizic cu o mare rapiditate, bineînțeles, cu rezerva despre care am vorbit aici. Am spus deja că această inserare şi această intrare în corpul fizic se întinde pe toată durata zilei; dar perceperea faptului că Eul şi corpul astral se apropie este extrem de rapidă. Astăzi, pentru omul care se trezeşte nu există, ca să spunem aşa, nici un interval între momentul în care el devine conştient de corpul său eteric şi cel în care devine conştient de corpul său fizic. Trezindu-ne, noi trecem rapid prin percepţia corpului eteric, nu observăm deloc corpul eteric, şi ne adâncim imediat în corpul fizic. Aceasta este caracteristica omului actual.

Ceea ce îi caracterizează pe oamenii primelor secole ale erei creştine, pe care i-am descris, este faptul că ei percepeau la trezire în mod clar: Eu pătrund într-un element dublu, în corpul eteric şi în corpul fizic. Şi ei ştiau: Se trece prin perceperea corpului eteric şi abia după aceea se ajunge în corpul fizic. Astfel încât oamenii aveau în faţa lor de fapt, în momentul trezirii, chiar dacă nu întregul tablou al vieţii, cel puţin multe imagini din porţiunea de până atunci a vieţii lor pământeşti. Şi ei mai vedeau şi altceva, despre care voi vorbi imediat. Căci atunci când se revine astfel, pe etape, dacă pot spune aşa, în ceea ce rămâne în pat, în corpurile eteric şi fizic, acest fapt acţionează pentru întreaga perioadă de veghe puţin altfel decât experienţele pe care le face omul actual în cursul acestor ore de veghe.

La fel, dacă examinăm momentul adormirii la omul de astăzi, caracteristic este faptul că atunci când Eul şi corpul astral părăsesc corpurile fizic şi eteric, Eul aspiră foarte rapid corpul astral. Şi, din cauză că Eul nu ştie încă să se orienteze în raport cu Cosmosul, el nu poate încă percepe nimic, toate percepţiile încetează pentru om când adoarme. Ceea ce rezultă sub formă de vise nu este decât ceva fragmentar.

La fel, nici în această privinţă lucrurile nu stăteau aşa în epocile despre care am vorbit. Pe atunci Eul încă nu aspira corpul astral, ci corpul astral se menţinea independent în propria sa substanţă după ce omul adormea. Şi, până la un anumit punct, el se menţinea astfel în timpul întregii nopţi. Astfel încât, dimineaţa, omul nu ieşea la trezire dintr-un întuneric total al conştienţei, ci el se trezea având acest sentiment: Tu ai trăit într-o lume de lumină unde s-au întâmplat tot felul de lucruri; acestea erau imagini, ce-i drept, dar s-au întâmplat tot felul de lucruri. – Aşadar omul acestui timp cunoştea o senzaţie intermediară între veghe şi somn. Era ceva perceput ca în surdină, în mod intim, dar era prezent. Această percepţie nu a încetat complet în sânul omenirii civilizate decât la începutul secolului al 14-lea. Dar, prin aceasta, toate sufletele despre care am vorbit nu demult simţeau lumea altfel decât oamenii de astăzi. Să ne reprezentăm cum trăia lumea, oamenii de pe atunci, adică dvs. toţi, dragii mei prieteni.

Datorită faptului că omul se cufunda în etape în corpurile sale eteric şi fizic, în timpul întregii sale stări de veghe el nu privea natura văzând numai lumea senzorială seacă, prozaică, pe care o vede omul de astăzi, şi pe care el, când vrea să o completeze, poate s-o facă doar cu ajutorul fanteziei sale. Atunci când el privea, să spunem, în lumea plantelor de exemplu, o pajişte cu flori – mai ales cu un soare foarte dulce blând puţin înainte de amiază –, lui îi părea că o

ceaţă albăstrui-roşiatică, o lumină vălurindu-se, unduindu-se, se întindea deasupra acestei pajişti înflorite. Ceea ce se vede astăzi atunci când dintr-o pajişte se ridică o ceaţă uşoară, dar care este provocată de evaporare, se vedea odinioară în elementul spiritual-astral. Şi astfel, propriu-zis, fiecare coroană de arbore era învăluită într-un astfel de nor, iar peste câmpiile semănate se vedeau raze de un roşu-albăstrui ieşind din ceaţă, ce păreau a coborî din Cosmos şi a se scufunda în Pământ.

Iar când oamenii priveau animalele, ei aveau impresia că ele nu au numai forma lor fizică, ci că această formă fizică se află într-o aură astrală. Această aură nu era percepută decât uşor, în mod intim, şi numai atunci când acţiunea luminii era atenuată într-un anumit fel. Dar era percepută cu adevărat. Aşadar peste tot în natura exterioară oamenii vedeau spiritul urzind şi acţionând.

Când omul murea, viziunea retrospectivă pe care o avea asupra vieţii proprii în primele zile care urmau trecerii prin poarta morţii apărea ca ceva în care avea încredere; căci, în faţa acestei retrospective a vieţii care îi apărea după moarte, omul avea un sentiment bine definit. El avea un sentiment care îl făcea să spună: Acum eu eliberez din organismul meu acea aură care merge în întâmpinarea aurei pe care am văzut-o în natură. Corpul meu eteric se reîntoarce în patria sa – aşa simţea el.

Toate aceste sentimente erau, bineînţeles, şi mai puternice în timpuri şi mai îndepărtate. În epoca despre care vorbesc eu, aceste sentimente erau încă prezente, deşi mai atenuate. Şi omul îşi spunea, după ce a trecut prin poarta morţii: În întreaga urzire şi viaţă spirituală pe care eu am perceput-o în jurul lucrurilor şi fenomenelor naturii vorbeşte Cuvântul lui Dumnezeu-tatăl, şi spre Tatăl merge corpul meu eteric.

Dacă omul, datorită faptului că se trezea altfel, vedea în acest fel natura exterioară, el îşi vedea şi propria înfăţişare exterioară altfel decât mai târziu. Când adormea, corpul său astral nu era aspirat imediat de Eu. Într-o asemenea situaţie, corpul astral „răsună". Din înaltul lumilor spirituale răsunau în Eul omului adormit – dacă nu tot atât de clar ca în timpurile epocilor străvechi, cel puţin într-o formă mai uşoară, într-un mod mai intim – tot felul de sonorităţi care nu pot fi auzite în starea de veghe. Şi, la trezire, omul avea acest sentiment: de la adormire până la trezire, eu am participat la o vorbire spirituală din spaţiile luminoase ale Cosmosului.

Apoi, la câteva zile după ce a trecut prin poarta morţii, după ce şi-a depus corpul eteric şi trăia acum în corpul său astral, omul avea iarăşi acest sentiment: În acest corp astral, eu retrăiesc în sens invers tot ceea ce am gândit şi am făcut pe Pământ. Dar eu retrăiesc tot ceea ce am gândit şi am făcut pe Pământ în acest corp astral în care am trăit în fiecare noapte în timpul somnului. – Şi, în timp ce omul nu aducea la trezirea sa decât impresii foarte vagi, el simţea acum, retrăindu-şi în sens invers viaţa pământească în perioada dintre moarte şi o nouă naştere: În acest corp astral al meu trăieşte Christos. Eu nu am observat acest lucru, dar în fiecare noapte corpul meu astral trăia în fiinţialitatea lui Christos. – Atunci, omul ştia: Atâta timp cât trebuie să-şi retrăiască viaţa pământească în sens invers, Christos nu îl părăseşte, fiindcă El era în preajma corpului său astral.

Dvs. vedeţi care a fost atitudinea adoptată faţă de creştinism în aceste prime secole, fie că e vorba de sufletele care au făcut parte din primul grup de oameni despre care am vorbit, fie că e vorba de al doilea grup, fie că ele au simţit încă în sine forţa păgânismului, fie că au simţit o saturaţie faţă de păgânism, sufletele simţeau în mod absolut sigur – chiar dacă nu pe Pământ – după moarte, simţeau grandioasa

realitate a Misteriului de pe Golgotha; Christos, până atunci Fiinţa regentă a Soarelui, s-a unit cu oamenii care locuiau pe Pământ. Această experienţă o aveau toţi cei care s-au apropiat în primele secole de creştinism. Pentru ceilalţi, ceea ce au trăit după moarte a rămas mai mult sau mai puţin de neînţeles. Dar existau deosebiri fundamentale între experienţele făcute de suflete în primele secole ale erei creştine şi experienţele care au fost posibile mai târziu.

Dar toate acestea au mai avut şi o altă consecinţă. Aceasta a fost că atunci când, fiind în stare de veghe, omul contempla natura, el o simţea ca fiind domeniul Dumnezeului-tată. Căci întreaga spiritualitate pe care o vedea urzind şi trăind era pentru el expresia, revelaţia lui Dumnezeu-tatăl. Şi el simţea că aceasta este o lume care, în epoca în care a apărut Christos pe Pământ, avea nevoie de ceva: şi anume, primirea lui Christos în însăşi substanţa Pământului, pentru salvarea omenirii. În faţa fenomenelor şi puterilor active în natură, omul mai simţea încă ceva, prezenţa unui principiu christic viu. Căci cu viziunea sa asupra naturii era unit ceva care îi permitea să perceapă în natură urzirea şi activitatea unui element spiritual.

Ceea ce era perceput astfel ca o urzire şi activitate spirituală, ceea ce plutea oarecum în forme spirituale schimbătoare deasupra întregii naturi vegetale, în jurul întregii naturi animale, era astfel simţit încât omul de atunci, în sentimentul său spontan, îl rezuma în aceste cuvinte: Aceasta este inocenţa naturii. Da, dragii mei prieteni, ceea ce era perceptibil în spirit se numea inocenţa naturii, şi se vorbea de o spiritualitate inocentă care domneşte în natură. Dar ceea ce simţea omul în mod interior când se trezea: faptul că de la adormire până la trezire se aflase într-o lume spirituală de lumină, într-o spiritualitate sonoră, aceasta o simţea ca pe o lume în care pot stăpâni Binele şi Răul, el

simţea că în el urcă sunete din adâncurile spirituale atunci când vorbesc spiritele Binelui şi spiritele Răului, spiritele Binelui căutând să înalţe inocenţa naturii la un nivel superior, să o păstreze, pe când spiritele Răului introduc în inocenţa naturii păcatul. Şi, pretutindeni unde trăiau asemenea creştini ca aceia pe care i-am descris aici, ei percepeau domnind Binele şi Răul, tocmai prin faptul că în starea de somn Eul nu absorbea în sine corpul astral.

Nu toţi cei care se numeau pe atunci creştini, sau care se apropiaseră într-un fel de creştinism, cunoşteau aceste dispoziţii ale sufletului. Dar printre locuitorii regiunilor meridionale şi centrale ale Europei exista un mare număr de oameni care spuneau: Da, această parte intimă din mine însumi care duce o existenţă autonomă între adormire şi trezire ţine de regiunea unei lumi a Binelui şi de regiunea unei lumi a Răului. Oamenii reflectau mult şi meditau mult asupra forţelor profunde care declanşează în sufletul uman Binele şi Răul. Ei simţeau în mod dureros că sufletul este situat într-o lume în care se înfruntă puterile Binelui şi puterile Răului. În primele secole, aceste sentimente nu existau încă în regiunile meridionale şi centrale ale Europei, dar în secolele 5 şi 6 ele au devenit din ce în ce mai frecvente; şi această stare sufletească s-a născut mai ales printre oamenii la care ajungeau mai mult învăţăturile din Orient – aceste învăţături veneau din Orient pe căile cele mai diverse. Şi, fiindcă această stare sufletească s-a răspândit cu o forţă cu totul deosebită în acele ţinuturi cărora li s-a dat apoi numele de „Bulgaria" – acest nume, lucru curios, s-a păstrat chiar şi mai târziu, când aceste ţinuturi erau locuite de populaţii foarte diferite –, în secolele ulterioare, pentru o vreme foarte îndelungată în Europa, cei la care această stare sufletească era deosebit de dezvoltată au fost numiţi bulgari. În ultimele secole creştine a primei jumătăţi a Evului Mediu, bulgarii

erau, pentru locuitorii Europei de Vest şi Centrale, oameni care erau deosebit de afectaţi de opoziţia între puterile cosmic-spirituale ale Binelui şi cele ale Răului. În toată Europa găsim numele de bulgari folosit pentru asemenea oameni ca cei pe care i-am caracterizat.

Dar într-o asemenea dispoziţie se aflau, mai mult sau mai puţin, sufletele despre care vorbesc eu aici: acele suflete pe care evoluţia lor ulterioară le-a condus să contemple puternicele imagini ale cultului suprasensibil şi să participe la punerea lor în activitate, care au avut loc în prima jumătate a secolului al 19-lea. Tot ceea ce putuseră trăi aceste suflete cunoscând că ele erau angajate în lupta dintre Bine şi Rău au luat cu sine în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere. Şi aceasta a dat sufletelor o anumită nuanţă, o anumită coloratură, atunci când s-au găsit în faţa puternicelor imagini pe care le-am descris.

Dar aici mai intervine şi altceva. Aceste suflete erau, într-un fel, ultimele care au păstrat, în sânul civilizaţiei europene, ceva din posibilitatea de a percepe în mod separat corpurile eteric şi astral în starea de veghe şi în starea de somn. Recunoscându-se după această particularitate a vieţii lor interioare, ele trăiau în comunităţi. Pentru acei creştini care se ataşau din ce în ce mai mult de Roma, aceşti oameni erau eretici. Pe atunci încă nu se ajunsese la a-i condamna pe eretici cu aceeaşi severitate ca mai târziu, dar ei erau consideraţi eretici. În general, le făceau celorlalţi o impresie care îi neliniştea. Oamenii aveau chiar impresia că aceia pe care îi numeau eretici vedeau ceea ce ceilalţi nu văd, că ei au alte raporturi cu divinul, datorită faptului că percep în stare de somn. Căci ceilalţi oameni, printre care ei locuiau, îşi pierduseră de multă vreme această facultate şi se apropiau de starea sufletească ce a devenit generală în secolul al 14-lea în Europa.

Dar când aceşti oameni, la care mă refer eu aici, când aceşti oameni înzestraţi cu facultatea de a percepe corpul astral şi corpul eteric în mod separat treceau după aceea prin poarta morţii, ei se deosebeau, de asemenea, de ceilalţi. Şi nu trebuie să credem că între moarte şi o nouă naştere omul nu ia deloc parte la ceea ce se întâmplă pe Pământ prin ceea ce fac oamenii. La fel cum aici, jos, noi ne ridicăm privirea spre lumea ceresc-spirituală, tot aşa între moarte şi o nouă naştere noi privim din lumile superioare spre Pământ. La fel cum, de aici, avem interes pentru fiinţele spirituale, tot aşa, din lumea spirituală, omul ia parte la ceea ce fac fiinţele care trăiesc pe Pământ.

După epoca pe care o descriu eu aici a urmat acea epocă în cursul căreia, în Europa, creştinismul s-a organizat pentru a dura şi în situaţia în care omul nu mai ştie nimic despre corpul său astral şi corpul său eteric. Creştinismul s-a organizat în aşa fel încât să poată vorbi despre lumea spirituală fără premisa cunoaşterii la om a acestor corpuri. Gândiţi-vă numai, dragii mei prieteni: atunci când învăţătorii creştini din primele secole le vorbeau creştinilor, existau deja un mare număr de creştini care puteau accepta cuvintele lor ca adevărate numai prin supunere la autoritate; dar dispoziţia sufletească încă naivă a sufletelor din acel timp făcea ca aceste cuvinte să fie acceptate numai dacă ele erau spuse cu entuziasm şi căldură a inimii. Şi cu ce entuziasm şi căldură a inimii se propovăduia în primele secole ale creştinismului, noi nu ne mai putem face astăzi nici cea mai mică idee, când atâtea propovăduiri s-au transformat într-o simplă vorbărie.

Dar cei care ştiau vorbi unor asemenea suflete cum erau cele pe care le-am descris, ce fel de cuvinte le puteau adresa? Ei bine, dragii mei prieteni, ei le puteau spune: Vedeţi această lumină deasupra plantelor, ca un curcubeu care

licăreşte, vedeţi dorinţa care se manifestă la animale, priviţi: acesta este reflexul, este manifestarea lumii spirituale despre care vă vorbim şi noi, a lumii spirituale de unde a venit Christos. Când li se vorbea acestor oameni despre comorile înţelepciunii spirituale, pentru ei nu era ceva necunoscut; li se vorbea, pentru că îşi puteau aminti de ceea ce ei puteau percepe în anumite împrejurări, în razele blânde ale Soarelui, ca spirit din natură.

Iar când, pe de altă parte, li se spunea că există Evanghelia, care vesteşte despre lumea spirituală, despre misterele spiritului, când li se vorbea despre misterele Vechiului Testament, nici atunci nu li se vorbea despre ceva necunoscut, ci li se putea spune: Iată cuvântul Testamentului; acest cuvânt a fost transpus în scris de către acei oameni care, ce-i drept, au perceput mai clar decât voi şoapta acelei spiritualităţi în care se află sufletele voastre între adormire şi trezire, dar voi ştiţi că această şoaptă există, căci vă amintiţi de ea când vă treziţi dimineaţa. Şi astfel acestor oameni li se putea vorbi despre aceasta ca despre ceva cunoscut. Astfel, în dialogul pe care preoţii, pe care predicatorii de atunci îl aveau cu aceşti oameni, exista, într-un fel, ceva asemănător cu ceea ce se desfăşura în sufletele acestor oameni. Şi astfel, în acea perioadă, cuvântul însuşi era încă viu şi putea fi cultivat ca ceva viu.

Şi atunci când, după aceea, aceste suflete, cărora li se putuse adresa un cuvânt viu, îşi coborau privirea spre Pământ, după ce trecuseră prin poarta morţii, ele vedeau coborând amurgul asupra acestui cuvânt viu, şi ele aveau sentimentul: Logosul se scufundă în acest amurg. Acesta era sentimentul fundamental al sufletelor pe care le-am descris, cele care trecuseră prin poarta morţii după secolele 7, 8, 9 sau puţin mai devreme, când priveau în jos, spre Pământ: Aici, jos, pe Pământ, este amurgul Logosului viu. Şi în aceste

suflete trăia în toată plenitudinea cuvântul: „Şi Cuvântul s-a făcut trup, şi a locuit printre noi", şi ele simţeau: Dar oamenii au din ce în ce mai puţin o locuinţă pentru Cuvântul care trebuie să trăiască în trup, care trebuie să continue a trăi pe Pământ.

Acest sentiment a determinat, la rândul său, o aceeaşi stare de spirit la toţi cei care trăiau în lumea spirituală între secolele 7, 8 şi secolele 19, 20, chiar dacă aceştia au cunoscut în acest interval o întrerupere prin faptul că au mai avut o existenţă pământească; a determinat o stare de spirit fundamentală care se poate traduce astfel: Christos trăieşte, ce-i drept, pentru Pământ, căci el a murit pentru Pământ, dar Pământul nu-l poate primi; trebuie ca pe Pământ să fie regăsită forţa care permite sufletelor să-l primească pe Christos! Acest sentiment, alături de altele, pe care le-am descris, trăia în acest suflete după moartea lor, tocmai în acele suflete care în timpul vieţii lor pământeşti fuseseră considerate ca eretice: ele simţeau nevoia unei noi vestiri a lui Christos, după o revelaţie reînnoită a lui Christos.

În această stare de spirit, aceşti oameni descarnaţi şi-au dat seama că pe Pământ se întâmpla ceva care lor, pe Pământ, a trebuit să le fie total necunoscut. Ei au învăţat să înţeleagă ce se întâmpla pe Pământ. Ei au văzut că sufletele pământeşti erau din ce în ce mai puţin locuite de spirit, că nu mai existau deloc oameni cărora să li se poată spune: Vă vestim spiritul pe care voi înşivă l-aţi mai putea vedea planând deasupra lumii plantelor şi strălucind în jurul animalelor. Vă anunţăm Testamentul care a fost inspirat de acele sunete cărora le mai auziţi încă şoapta atunci când aveţi reminiscenţe ale experienţelor voastre din timpul nopţii. – Nimic din toate acestea nu mai există.

De sus, de unde lucrurile au un aspect cu totul diferit, aceste suflete au văzut că în evoluţia creştină pătrunsese un

surogat, înlocuind vechiul cuvânt. Căci, în cele din urmă, deşi predicatorii trebuiau să se adreseze deja unor oameni care, în marea lor majoritate, nu aveau în timpul vieţii lor pământeşti nici o conştienţă despre spiritual, întreaga tradiţie, întreaga tradiţie în materie de elocvenţă provenea din epocile în care, atunci când li se vorbea despre spirit, se putea presupune că oamenii mai simţeau încă ceva din prezenţa spiritului.

În realitate, toate acestea nu s-au şters complet decât prin secolele 9, 10, 11. S-a instaurat un cu totul alt fel de a asculta. Atunci când, mai înainte, oamenii îl ascultau vorbind pe un om inspirat, plin de un entuziasm divin, ascultându-l, ei aveau sentimentul de a ieşi puţin din sine, de a intra în corpul eteric, de a-şi părăsi puţin propriul corp fizic. Astfel ei aveau sentimentul de a se apropia de corpul astral. Când ei ascultau, ei aveau într-adevăr un uşor sentiment de desprindere. Oamenii nu acordau încă atât de multă importanţă singurului fapt de a asculta, ci mult mai mult la ceea ce trăiau în interiorul lor prin această uşoară desprindere. Ei participau la viaţa cuvintelor pe care le rosteau aceşti oameni inspiraţi de Dumnezeu.

Acest sentiment a dispărut cu totul între secolele 9, 10, 11 până prin secolul al 14-lea. Simplul ascultat a devenit din ce în ce mai curent. S-a născut nevoia de a se apela la altceva atunci când se vorbea despre spirit. S-a născut nevoia de a scoate într-un fel de la auditorul însuşi ideea pe care el ar trebui s-o aibă despre lumea spirituală. S-a născut nevoia de a acţiona într-un anumit fel asupra lui, astfel încât, în ciuda corpului său învârtoşat, el să se simtă totuşi constrâns să spună ceva în legătură cu lumea spirituală. Şi de aici s-a născut nevoia de a da învăţământul spiritual sub forma unui joc de întrebări şi răspunsuri. Atunci când întrebăm – întrebările au întotdeauna ceva sugestiv -: Ce este botezul? – şi când l-am pregătit pe om să dea un anumit răspuns, sau: Ce

este confirmarea? Ce este Sfântul Spirit? Ce este moartea? Care sunt cele şapte păcate capitale? – pregătind elevul pentru acest joc de întrebări şi răspunsuri, punem ceva în locul simplului fapt de a asculta. Şi s-a ajuns, în epoca respectivă – mai întâi pentru acei oameni care veneau în anumite şcoli unde se putea practica acest lucru –, să se propovăduiască sub formă de întrebări şi răspunsuri ceea ce se urmărea să se spună despre lumea spirituală: aşa s-a născut catehismul.

Vedeţi dvs., trebuie să ne îndreptăm privirea asupra unor evenimente de acest fel. Aceasta vedeau sufletele care, din lumea spirituală unde se găseau, priveau spre Pământ: Aici intervine ceva pentru oameni, ceva ce noi nu am putut cunoaşte, de care nu ne-am putut apropia! Şi le-a făcut o profundă impresie faptul că aici jos, pe Pământ, s-a născut catehismul. Când istoricii relatează în mod exterior despre apariţia catehismului, cu aceasta nu s-a spus nimic extraordinar; dar când această apariţie a catehismului este privită, relatată, din punctul de vedere al lumii suprasensibile, atunci se întâmplă cu totul altfel: Aici jos, pe Pământ, oamenii trebuie să traverseze în adâncul cel mai profund al sufletului lor o nouă etapă, ei trebuie să înveţe din catehism ceea ce ele trebuie să creadă.

Cu aceasta, v-am descris *unul* din sentimente. Un alt sentiment îl voi descrie în felul următor. Dacă ne întoarcem în urmă la primele secole ale creştinismului, încă era posibil ca orice creştin să intre într-o biserică, să se aşeze acolo sau să îngenuncheze, pentru a asculta Serviciul divin de la început, de la Introitus până la rugăciunile care urmează după comuniune. Oamenii nu puteau asista toţi la întregul Serviciu divin, ci cei care deveneau creştini erau împărţiţi în două grupe: catehumenii, care aveau voie să rămână la Serviciul divin până la sfârşitul citirii Evangheliei; după Evanghelie, se

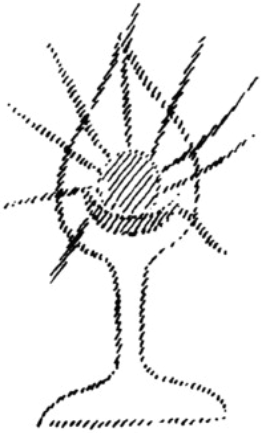
pregătea Jertfa, ei trebuiau să iasă afară. Şi numai ceilalţi, care în urma unei îndelungi pregătiri ajunseseră la acea stare sufletească interioară sfântă, în care aveau voie să perceapă misterul transsubstanţierii, numai ei aveau voie să rămână şi să asculte Serviciul divin până la capăt.

Era un cu totul alt mod de a participa la Serviciul divin. Oamenii despre care v-am spus că trăiau în sufletul lor stările pe care le-am descris, despre care spuneam că priveau spre Pământ şi percepeau acest eveniment ciudat şi de neînţeles pentru ei care era învăţământul catihetic, aceşti oameni păstraseră din viaţă, mai mult sau mai puţin, pentru cultul lor, vechiul obicei creştin: credincioşii să nu fie lăsaţi să asiste la întregul Serviciu divin decât după o lungă pregătire. Aceşti oameni ştiau că în cadrul Serviciului divin exista o parte exoterică şi o parte esoterică. Tot ceea ce se întâmplă începând de la transsubstanţiere era considerat de ei ca esoteric.

Acum, ei priveau de sus ceea ce se întâmpla în cultul creştin. Ei vedeau: Întregul Serviciu divin devenise exoteric, întregul Serviciu divin se celebra şi în faţa celor care nu primiseră nici o pregătire pentru o stare interioară deosebită. Ei se întrebau: Oare omul care trăieşte pe Pământ se poate apropia cu adevărat de Misteriul de pe Golgotha dacă asistă la transsubstanţiere fără să aibă dispoziţie sufletească sacră? – Aceasta este ceea ce simţeau aceste suflete din regiunile în care se scurge viaţa între moarte şi o nouă naştere. Dar dacă nu înţelegem transsubstanţierea nu înţelegem Misteriul de pe Golgotha. Aşa gândeau, din nou, aceste suflete, în starea lor dintre moarte şi o nouă naştere: Christos nu mai este cunoscut în Entitatea Sa; cultul nu mai este înţeles.

Acest sentiment se depunea în interiorul sufletelor pe care le-am descris. Şi atunci când aceste suflete priveau ceea ce s-a format ca un simbol la citirea Serviciului divin – aşa-

numitul „Sanctissimum”, în care se afla ostia aşezată pe un suport în formă de semilună – ele simţeau: Acesta este simbolul viu pentru faptul că odinioară în Christos era căutată Fiinţa Solară, căci pe fiecare Sanctissimum se văd razele Soarelui. Dar legătura lui Christos cu Soarele a fost pierdută; ea nu a mai rămas decât în simbol. Ea a fost păstrată până astăzi în simbol, dar simbolul nu mai este înţeles! – Acest al doilea sentiment nu putea decât să consolideze în acele suflete ideea că trebuie să ia naştere un nou sentiment pentru Christos.

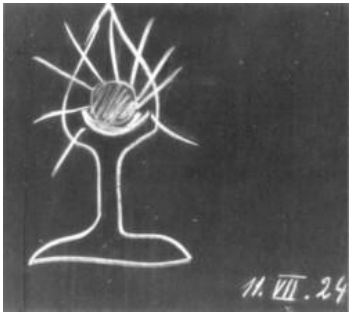

Tabla 5

În conferinţele noastre de poimâine, vom continua studiul nostru asupra karmei Societăţii Antroposofice.

CONFERINȚA A ȘASEA

Dornach, 13 iulie 1924

Printre condițiile spirituale care au condus, în decursul evoluției, la întemeierea Mișcării antroposofice și care fac parte, într-un fel, sub aspect spiritual, din karma acestei mișcări, am menționat cele două simptome exterioare: pe de o parte, ceea ce se exprimă în nașterea cateheticii, nașterea catehismului, cu întrebările și răspunsurile sale care au condus la o credință fără legătură directă cu lumea spirituală, și, pe de altă parte, caracterul exoteric pe care îl primește Serviciul divin, devenit accesibil în totalitate, inclusiv transsubstanțierea și comuniunea, pentru toți oamenii, și pentru cei nepregătiți, și prin care acesta și-a pierdut caracterul specific vechiului Mister. Prin aceste două evenimente pământești s-a realizat ceea ce apoi, dacă privim lucrurile din punctul de vedere al lumii spirituale, a condus, în cadrul evoluției spirituale, la pregătirea într-un mod absolut precis a ceea ce trebuia să devină revelație spirituală la răscrucea secolelor 19 și 20: revelație spirituală adecvată mersului vremii, așa cum trebuia să intervină ea după evenimentul michaelic, și așa cum trebuia să intervină ea în perioada în care se încheia vechea și întunecata eră Kali Yuga, și când trebuia să răsară pentru omenire zorii unei ere noi, ai unei ere de lumină.

Trebuie să examinăm astăzi un al treilea aspect. Și numai când vom fi așezat în fața sufletului nostru aceste trei condiții spirituale preliminare necesare oricărei evoluții spirituale în prezent și în viitor, aceste trei condiții spirituale care au fost de natură să conducă unii spre alții un anumit număr de oameni deja înainte de coborârea lor în lumea fizică în ultima treime a secolului al 19-lea sau la răscrucea

secolelor 19 şi 20, abia când vom cunoaşte aceste trei condiţii preliminare va fi posibil să înţelegem anumite evenimente particulare ale karmei, care au intervenit în cursul acelor existenţe ce s-au unit în cadrul Mişcării antroposofice.

Atitudinea deosebită pe care o au oamenii în zilele noastre faţă de natură, faţă de lumea spirituală, aşa cum s-a format această atitudine, în cel mai înalt grad, nu urcă deloc dincolo de secolele 14, 15. În epocile anterioare, relaţia omenirii cu spiritul era esenţial diferită. Ea se apropia de spirit nu cu ajutorul noţiunilor şi ideilor, ci prin experienţe personale care încă mai permiteau să se străbată, deşi slab şi vag, până la spirit.

Când vorbim astăzi despre natură, ea este pentru noi o abstracţiune, fără consistenţă şi fără viaţă. Când vorbim despre spirit, acesta este pentru noi ceva imprecis, despre care presupunem că există într-un fel sau altul în Univers, şi pe care îl cuprindem în idei şi noţiuni abstracte. Nu aşa stăteau lucrurile în această privinţă pe vremea când sufletele care simt astăzi dorul după o spiritualitate îşi trăiau încarnarea lor decisivă şi, în această încarnare decisivă, îşi aţinteau auzul la ceea ce aveau să le spună conducătorii omenirii, din înalta lor cunoaştere, pentru a răspunde nevoilor sufletului lor.

Trebuie să luăm mai întâi în considerare perioada care ajunge până în secolele 7, 8 ale erei creştine, când mai găsim încă o legătură destul de slabă a sufletului uman cu lumea spirituală, o trăire a lumii spirituale înseşi, când şi oamenii consacraţi cunoaşterii se aflau într-o relaţie vie cu ea. Urmează apoi epoca ce începe în secolele 7, 8 şi se întinde până la marea răscruce a secolelor 14, 15, când acele suflete care în timpul primelor secole ale erei creştine mai participaseră încă pe Pământ la acea perioadă pe care am descris-o se aflau în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere.

Dar, deşi începând din secolele 6, 7, 8 nu a mai existat nici o legătură directă cu lumea spirituală, totuşi o anumită conştienţă a acestei legături s-a refugiat, aş spune, în unele centre de învăţământ. În aceste centre de învăţământ se mai vorbea, pe tărâmul cunoaşterii, aşa cum se făcuse în primele secole creştine. Şi atunci se putea întâmpla foarte bine ca anumiţi oameni aleşi, ascultând felul în care se vorbea despre lumea spirituală, să primească nişte impulsuri interioare pentru a pătrunde, fie şi numai în anumite momente, în lumea spirituală. Şi existau anumite centre în care se dădea un fel de învăţământ despre care noi nu ne mai putem face astăzi nici o reprezentare.

În realitate, toate acestea au luat sfârşit numai în secolele 12, 13; mai înainte de aceasta, ele s-au revărsat, aş putea spune, pentru ultima oară, într-o operă importantă, „Divina Commedia" a lui Dante. Ceea ce a precedat naşterea operei „Divina Commedia" constituie un minunat capitol al evoluţiei umane, deoarece atunci a avut loc o neîncetată colaborare între activităţile desfăşurate aici, pe Pământ, şi activităţile suprasensibile. Ambele curg neîncetat unele spre altele: deoarece oamenii care trăiau pe Pământ pierduseră puţin relaţia cu lumea spirituală, cei care trăiau în lumea spirituală şi care pe Pământ întreţinuseră această relaţie simţeau o profundă melancolie la spectacolul a ceea ce se întâmpla pe Pământ. Ei vedeau năruindu-se ceea ce ei înşişi trăiseră pe Pământ şi, din lumea spirituală, ei inspirau anumite individualităţi care trăiau în lumea sensibilă, pentru ca totuşi ele să mai întemeieze ici şi colo câte un centru în care să se cultive această relaţie a omului cu spiritualul.

Trebuie să ne fie clar – eu am indicat acest lucru aici cu ani în urmă [Nota 13]–, până în secolele 7, 8 a existat un ecou al iniţierii precreştine, creştinismul a fost primit în anumite centre, care erau, în orice caz, nişte centre de înaltă

cunoaştere, care erau vestigiile vechilor Misterii. Aici, mai mult printr-o educaţie a corpului şi a sufletului orientată spre spirit decât printr-un învăţământ propriu-zis, oamenii erau pregătiţi în vederea momentului în care ar fi putut avea o slabă percepţie a spiritualului, aşa cum se poate el revela în ambianţa umană de pe Pământ. Atunci aceşti oameni îşi îndreptau privirea asupra regnului mineral, asupra regnului vegetal, şi asupra a tot ceea ce trăieşte în regnul animal şi în regnul uman. Şi ei vedeau atunci entităţile spiritual-elementare care trăiesc în întreaga natură apărând sub formă de aură şi fiind apoi din nou fecundate din Cosmos.

Şi lor le apărea, înainte de toate – ca un fel de fiinţă, căreia i se adresau ca şi cum s-ar fi adresat unui alt om, dar o fiinţă de natură superioară – le apărea „Zeiţa Natura". Aceasta era acea zeiţă pe care o vedeau în faţa lor nu ca pe o prezenţă trupească, ci ca pe o fiinţă sufletească, în toată strălucirea ei. Atunci nu se vorbea de legi abstracte ale naturii, se vorbea de puterea creatoare, care urzeşte pretutindeni în natură, a Zeiţei Natura.

Ea era metamorfoza anticei Proserpina. Ea era acea zeiţă care creează fără încetare şi cu care se unea, într-un anumit fel, cel care era în căutarea cunoaşterii, zeiţa care îi apărea în fiecare mineral, în fiecare plantă, în fiecare animal, îi apărea în nori, în munţi şi izvoare. Şi la vederea acestei zeiţe care acţionează alternativ, sub pământ, iarna, deasupra pământului, vara, ei aveau acest sentiment: ea este Slujitoarea acelei Divinităţi de care vorbesc Evangheliile, ea este cea care îndeplineşte puterea divină.

Şi după ce un asemenea om care căuta cunoaşterea era instruit în mod suficient de această zeiţă despre natura mineralului, a plantei şi a animalului, după ce el era introdus în cunoaşterea forţelor de viaţă, atunci zeiţa îl învăţa să cunoască natura celor patru elemente: pământ, apă, aer, foc.

El învăţa cum, în sânul lumilor minerală, animală şi vegetală urzesc şi străbat cu undele lor cele patru elemente care se răspândesc concret în lume: pământ, apă, aer, foc. El simţea că prin corpul său fizic era în mod intim întreţesut în activitatea elementului pământ, cu greutatea sa; în activitatea apei, cu forţa sa de viaţă; în activitatea aerului, cu forţa sa care trezeşte simţirea; în activitatea focului, cu forţa care îi aprinde lumina Eului. El se simţea întreţesut cu toate acestea în mod intim. El le primea ca pe darul pe care i-l făcea, instruindu-l, Zeiţa Natura, moştenitoarea şi metamorfoza Proserpinei. Şi învăţătorii vegheau ca discipolii lor să ajungă să aibă o presimţire a acestui schimb viu cu natura îmbibată de prezenţa elementului divin, de substanţialitatea divină, să pătrundă până la urzirea şi viaţa elementelor.

Apoi discipolii, odată ajunşi aici, erau introduşi în cunoaşterea sistemului planetar. Şi ei învăţau cum prin cunoaşterea sistemului planetar se ajunge totodată la cunoaşterea sufletului uman: Învaţă să cunoşti mersul pe cer al stelelor călătoare, şi astfel vei învăţa să cunoşti cum acţionează şi urzeşte şi trăieşte în interiorul tău propriul tău suflet. Acest lucru era aşezat în faţa privirii sufleteşti a discipolilor.

Şi apoi erau conduşi spre ceea ce era numit „Marele Ocean". Dar acest ocean era marea cosmică, şi aceasta îi conducea de la planete, de la stelele călătoare, până în spaţiile îndepărtate ale stelelor imobile, ale stelelor fixe.

Faptul că ei puteau cunoaşte misterele stelelor fixe le permiteau să pătrundă în misterele Eului.

Astăzi s-a uitat că au existat asemenea învăţături. Dar aceste învăţături au existat. Şi o asemenea cunoaştere vie a fost cultivată până în secolele 7, 8, în centrele care continuaseră Misteriile. Ca învăţătură, ca teorie, această cunoaştere a fost cultivată până la răscrucea secolelor 14 şi

15 despre care am vorbit atât de des. Şi putem urmări cum în acele centre unde fuseseră cultivate aceste învăţături, aceste vechi învăţături continuau să trăiască în ciuda dificultăţilor considerabile, deşi ele au fost aproape ucise până la starea de noţiuni şi idei, dar nişte noţiuni şi idei destul de vii totuşi, pentru a mai aprinde în unii oameni viziunea despre tot ceea ce v-am vorbit.

În secolul al 11-lea, dar mai ales în secolul al 12-lea, chiar până în secolul al 14-lea, a existat o şcoală admirabilă, ai cărei învăţători ştiau perfect cum erau conduşi discipolii, în secolele anterioare, pentru a face experienţa spiritualului. Aceasta era marea Şcoală de la Chartres, unde se revărsau toate acele concepţii izvorâte din spiritualitatea vie pe care am descris-o.

În Chartres, unde încă şi astăzi se mai pot vedea acele minunate capodopere arhitecturale cunoscute, acolo pătrunsese, înainte de toate, o rază a înţelepciunii încă vii a lui *Pietro de Compostella* [Nota 14], care îşi desfăşurase activitatea în Spania. El cultiva în Spania un creştinism viu care amintea de Misterii, un creştinism care mai vorbea încă despre Slujitoarea lui Christos, Natura, care încă mai învăţa că abia după ce omul a fost introdus de această Natură în lumea elementelor, în lumea planetelor, în lumea stelelor, abia atunci el este matur pentru a cunoaşte, iarăşi, nu voi spune, drept prezenţe trupeşti, ci drept realităţi sufleteşti, cele şapte Slujitoare care apărau în faţa sufletului uman nu sub forma unor abstracte teorii livreşti, ci sub înfăţişarea unor zeiţe vii: gramatica, dialectica, retorica, aritmetica, geometria, astronomia şi muzica. Discipolii învăţau să le cunoască sub înfăţişarea de fiinţe divin-spirituale.

Cei care îl înconjurau pe Pietro de Compostella vorbeau despre aceste făpturi vii. Învăţăturile lui Pietro de Compostella îşi proiectau luminile până în Şcoala de la

Chartres. În această şcoală era învăţător, de exemplu, marele *Bernardus de Chartres* [Nota 15], care îi entuziasma pe discipolii săi; ce-i drept, el nu le-o mai putea arăta pe Zeiţa Natura sau pe Zeiţele celor şapte arte liberale, dar el vorbea în mod atât de viu, încât cel puţin imaginea lor le apărea discipolilor în faţa ochilor ca prin farmec, astfel încât, la fiecare oră de curs, ştiinţa se metamorfoza într-o artă luminoasă.

Aici învăţa de asemenea, *Bernardus Silvestris* [Nota 16], care, în puternice descrieri, făcea să renască în faţa discipolilor săi vechea înţelepciune. Şi aici preda învăţătura sa mai ales *Jean von Chartres* [Nota 17], care vorbea despre sufletul uman într-un mod grandios şi inspirat; acest Johannes von Chartres, care se numea şi Johannes von Salisbury, a dezvoltat nişte concepţii prin care el se distanţa de Aristotel, de aristotelism. Aceste concepţii acţionau asupra acelor discipoli deosebit de înzestraţi în aşa fel încât ei ajungeau să-şi formeze opinia că asemenea învăţătură cum a fost aceea a primelor secole creştine nu mai există pe Pământ, că evoluţia pământească nu o mai poate primi. El explica discipolilor săi: Există o veche cunoaştere, aproape clarvăzătoare, dar această cunoaştere este în declin. Acum doar se poate *şti* ceva despre dialectică, retorică, astronomie, astrologie, dar nu mai pot fi *văzute* Zeiţele celor şapte arte liberale, căci trebuie să se dezvolte în continuare noţiunile şi ideile, cultivate deja din Antichitate de Aristotel, ale epocii a cincea postatlanteene.

Ceea ce fusese cultivat [sub forma unei asemenea învăţături] [Nota 18] în cadrul Şcolii de la Chartres a fost transplantat apoi în sânul Ordinului de Cluny cu o mare forţă de inspiraţie şi a fost laicizat prin dispoziţiile pe care le-a luat pentru Biserică Abatele de Cluny, *Hildebrand* [Nota 19], care a devenit apoi Papa Gregorius al VII-lea; dar această

învăţătură a fost cultivată în continuare, în întreaga ei puritate, în cadrul Şcolii de la Chartres, şi secolul al 12-lea îşi datorează strălucirea acestei învăţături. A existat îndeosebi un învăţător care propriu-zis i-a depăşit pe toţi ceilalţi, şi care, aş putea spune, percepând ideile prin inspiraţie, învăţa la Chartres misterul celor şapte arte liberale în raportul lor cu creştinismul. Acesta era *Alain de Lille* [Nota 20].

Alain de Lille îi înflăcăra în mod efectiv pe discipolii săi de la Chartres, în secolul al 12-lea. El sesizase clar că, în următoarele secole, Pământul nu ar mai putea beneficia de un învăţământ aşa cum se preda la Chartres, căci acesta nu era numai platonism, acesta era un învăţământ care îşi avea originea în clarvederea Misteriilor anterioare epocii lui Platon, numai că această clarvedere îşi asimilase creştinismul. Şi pe cei despre care el presupunea că îl puteau înţelege, Alain de Lille îi învăţa deja din timpul vieţii sale: Acum trebuie să acţioneze pe Pământ, pentru un anumit timp, o formă de cunoaştere colorată de aristotelism, cu noţiuni şi idei riguroase. Căci numai aşa poate fi pregătit ceea ce trebuie să revină în epocile viitoare drept spiritualitate.

Pentru mai mulţi oameni de astăzi, literatura de atunci pare seacă, dar ea nu este seacă pentru acela care îşi poate face o părere despre ceea ce trăia în sufletele oamenilor care învăţau şi îşi desfăşurau activitatea la Chartres. Se simte acţionând foarte viu şi în poezie, prin ceea ce a pornit de la Chartres, acest sentiment de a fi unit cu Zeiţele celor şapte arte liberale. Iar în poemul intitulat „La bataille des sept arts” („Bătălia celor şapte Arte”) [Nota 21], atât de plin de forţă pentru oricine este capabil să-l înţeleagă, simţim trecând suflul spiritual al celor şapte arte liberale. Toate acestea acţionează în secolul al 12-lea.

Toate acestea, vedeţi dvs., pe atunci încă mai trăiau în atmosfera spirituală, toate acestea se făceau încă simţite într-

un anumit fel. Toate acestea mai aveau unele înrudiri cu ceea ce se învăţa în şcolile care se menţineau încă în Nordul Italiei, în Italia în general, şi în Spania, de asemenea, dar într-un mod foarte sporadic. Dar acest învăţământ a fost cultivat în continuare şi s-a propagat pe Pământ sub forma unor diverse curente. Iar spre sfârşitul secolului al 12-lea, o mare parte a ceea ce se cultiva la Chartres putea fi regăsit la Universitatea din Orléans, unde era cultivată în acest fel o învăţătură ciudată, care conţinea unele lucruri inspirate de Şcoala de la Chartres.

Şi apoi, într-o zi s-a întâmplat că un ambasador, întorcându-se din Spania în Italia, puternic impresionat de anumite evenimente istorice, a fost victima unui fel de insolaţie, şi toată pregătirea pe care o primise în şcoala sa l-a condus, ca efect al acestei uşoare insolaţii, la o puternică revelaţie: el a văzut atunci ce poate vedea un om sub influenţa unui principiu viu de cunoaştere, el a văzut un munte puternic înălţat spre cer, cu tot ceea ce se manifestă în viaţa mineralelor, a plantelor şi a animalelor; Zeiţa Natura apărea acolo, de asemenea, şi elementele, planetele, Zeiţele celor şapte arte liberale, apoi Ovidiu în rolul de Maestru – încă o dată, un suflet uman a avut viziunea a ceea ce atât de des percepuseră sufletele în primele secole ale creştinismului. Aceasta este viziunea lui *Brunetto Latini* [Nota 22], care a fost după aceea reluată de Dante şi din care a luat naştere „Divina Commedia".

Dar s-a mai întâmplat altceva pentru cei care învăţaseră la Chartres, atunci când au trecut prin poarta morţii şi au pătruns în lumea spirituală. A fost o existenţă spirituală deosebită aceea pe care au trăit-o atunci Pietro de Compostella, Bernard de Chartres, Bernardus Silvestris, Johannes von Salisbury, *Henri d'Andeli*, autorul poemului „La bataille des sept arts", şi mai ales Alain de Lille. Acesta

concepuse, în felul său, lucrarea intitulată „Contra haereticos", în care, pe baza vechilor concepţii, se ridicase împotriva ereticilor, din perspectiva creştină, dar pornind de la punctul de vedere al lumii spirituale.

Şi toate aceste suflete, ultimele care se inspiraseră în învăţământul lor din ecourile vechii înţelepciuni clarvăzătoare, intrau acum în lumea spirituală; aceeaşi lume spirituală unde tocmai atunci se aflau, pregătindu-se pentru existenţa pământească, suflete de mare valoare, care urmau să coboare pe Pământ şi să acţioneze acolo aşa cum era necesar pentru a conduce la schimbarea care a intervenit în secolele 14 şi 15.

Este vorba aici, dragii mei prieteni, despre ceea ce s-a întâmplat în lumea spirituală: ultimele spirite mari ale Şcolii de la Chartres tocmai soseau în lumea spirituală. Acele individualităţi care au pregătit apogeul scolasticii se mai aflau încă în lumea spirituală. Atunci, în culisele evoluţiei umane s-a desfăşurat, la începutul secolului al 13-lea, unul din schimburile de idei cele mai importante între, pe de o parte, cei care aduseseră din Şcoala de la Chartres în lumea suprasensibilă vechiul platonism clarvăzător şi, pe de altă parte, cei care se pregăteau să aducă pe Pământ aristotelismul, căci acesta din urmă constituia marea tranziţie spre o nouă spiritualitate care în viitor trebuia să se reverse în evoluţia omenirii.

S-a ajuns la un acord, prin faptul că tocmai aceste individualităţi provenite din Şcoala de la Chartres le-au spus celor care se pregăteau să coboare în lumea sensibilă şi să cultive în scolastică aristotelismul, ca element adecvat epocii: Pentru noi, orice activitate pe Pământ este pe moment imposibilă, căci Pământul nu este acum în măsură să cultive cunoaşterea sub o formă tot atât de vie. Ceea ce am mai putut noi cultiva, ca ultimi reprezentanţi ai platonismului, trebuie

să fie înlocuit de acum înainte de aristotelism. Noi rămânem aici sus. – Aşadar, spiritele de la Chartres au rămas în lumea suprasensibilă, şi până în prezent nu au cunoscut încarnări pământeşti semnificative. Dar ele au colaborat în mod intens la elaborarea acelei grandioase Imaginaţiuni care a fost plăsmuită în prima jumătate a secolului al 19-lea, despre care v-am vorbit.

Ele acţionează în perfect acord cu cele care au coborât pe Pământ aducând mai întâi aristotelismul. Şi mai ales în Ordinul Dominicanilor se regăsesc individualităţile care odinioară, aş putea spune, au ajuns în acest fel la acord suprasensibil cu spiritele de la Chartres, care stabiliseră cu ele un fel de înţelegere: noi coborâm pentru a continua să cultivăm cunoaşterea în sensul aristotelismului. Voi rămâneţi în înalturi. Noi vom putea rămâne în legătură cu voi şi pe Pământ. Pentru moment, platonismul nu are viitor pe Pământ. Vă vom regăsi când vom reveni şi când va trebui pregătită acea epocă în care, după ce Pământul va fi trecut prin dezvoltarea aristotelismului în scolastică, spiritualitatea se va putea dezvolta din nou în deplin acord cu spiritele de la Chartres.

A avut loc, pentru a da un exemplu, un eveniment de o importanţă considerabilă, atunci când Alain de Lille – acesta era numele său în timpul existenţei sale pământeşti – a trimis pe Pământ un discipol, căruia îi dăduse în lumea spirituală instrucţiuni precise, pentru ca acest discipol să facă să apară pe Pământ toate discrepanţele care existau între platonism şi aristotelism, dar în aşa fel încât, pe baza principiilor scolastice de atunci, să rezulte o armonie. Aşa s-a acţionat îndeosebi în secolul al 13-lea, pentru a se putea uni munca celor care pe Pământ purtau rasa de dominican şi influenţa celor care rămăseseră în cealaltă lume; aceştia, într-adevăr, nu puteau găsi pe moment corpurile pământeşti adaptate spiritualităţii

lor deosebite, o spiritualitate care nu putea să meargă pe drumul aristotelismului.

În secolul al 13-lea, s-a stabilit chiar o minunată colaborare între ceea ce se întâmpla pe Pământ şi ceea ce se revărsa şuvoind din înălţimi. Adesea, oamenii care acţionau pe Pământ nu erau deloc conştienţi de această cooperare, dar cei care acţionau din înalturi erau cu atât mai conştienţi de aceasta. Era o cooperare vie. Aş spune: principiul Misteriilor urcase în Cer şi îşi trimitea razele asupra a ceea ce acţiona pe Pământ.

Acest lucru mergea până în detalii, şi poate fi urmărit până în anumite detalii. Alain de Lille, în evoluţia sa pământească ca învăţător al Şcolii de la Chartres, nu putuse depăşi stadiul în care, la o anumită vârstă a vieţii sale, îmbrăcase haina cistercienilor, devenise preot în Ordinul Cistercian. Şi în Ordinul Cistercian îşi găsise refugiul pe atunci ceea ce rămânea din exerciţiile care conduc la o conciliere a platonismului, a concepţiei platoniciene, cu creştinismul.

El a trimis acest discipol pe Pământ pentru ca prin Ordinul Dominicanilor să fie dusă mai departe misiunea care îi revenise aristotelismului. Trecerea care se făcea aici reiese în mod exterior mai ales dintr-un simptom curios: acel discipol suprasensibil, dacă pot spune astfel, al lui Alain de Lille, a purtat mai întâi haina cistercienilor, dar a înlocuit-o mai târziu cu haina dominicanilor.

Avem aici individualităţile care au colaborat în mod suprasensibil-sensibil în timpul secolului al 13-lea şi începutul secolului al 14-lea: Marile nume de mai târziu ale scolasticii şi discipolii lor, suflete umane legate împreună de multă vreme, dar legate şi de marile spirite ale Şcolii de la Chartres.

Avem aici, aş spune, acest plan grandios, imens, la nivelul istoriei lumii, care constă în faptul că cei care nu

putuseră coborî pe Pământ pentru a cultiva aristotelismul rămâneau în rezervă în lumea spirituală, aşteptând până când ceilalţi puteau să cultive în continuare pe Pământ concepţiile prin care erau atât de intim uniţi cu cei rămaşi, dar sub influenţa noţiunilor şi ideilor mai riguroase provenite din aristotelism. Acesta a fost cu adevărat un dialog între lumea spirituală şi lumea pământească purtat în timpul secolului al 13-lea.

Numai în această atmosferă spirituală putea să acţioneze adevăratul Rosicrucianism.

Şi apoi, după ce sufletele care coborâseră ca să aducă impulsul aristotelic şi-au îndeplinit misiunea pe Pământ, au fost şi ele ridicate în lumea spirituală; atunci a avut loc colaborarea, aş putea spune, între platonicieni şi aristotelicieni. Şi în jurul lor s-au reunit sufletele despre care am vorbit, cele două grupuri pe care le-am menţionat.

Astfel că noi vedem intrând în karma Mişcării antroposofice un mare număr de discipoli de la Chartres şi, asociindu-se acestora, toate sufletele care au făcut parte din unul sau altul dintre cele două curente despre care am vorbit zilele acestea – un cerc vast, căci astăzi în acest cerc trăiesc mulţi care nu au găsit încă drumul spre Mişcarea antroposofică. Dar lucrurile sunt aşa cum le-am expus: în cursul acestor diverse evenimente s-a pregătit ceea ce este astăzi prezent în câmpul antroposofiei.

De exemplu, în sânul Ordinului Cistercian s-a întâmplat ceva ciudat când Alain de Lille a îmbrăcat veşmântul cistercian, când el a devenit preot cistercian, cu platonismul său. Acesta a rămas, de fapt, în Ordinul Cistercian. Să-mi fie permis să spun – căci de ce nu mi-ar fi permis să fac aici, într-un asemenea moment, când trebuie să arăt anumite relaţii între evenimente, câteva mici remarci personale care nu puteau fi incluse în ***Autobiografia*** mea –, trebuie să spun:

Ceea ce m-a învăţat să recunosc multe relaţii în această direcţie – alte relaţii au provenit din cu totul alte direcţii –, aceasta a fost, până la perioada mea weimareză, faptul că eu nu-mi puteam desprinde ochii de la Ordinul Cistercian, şi totuşi, iarăşi, ceva m-a ţinut mereu departe, într-un anumit fel, de Ordinul Cistercian. Eu am crescut, ca să spunem aşa, în umbra acestui ordin, care posedă importante aşezăminte în jurul localităţii Wiener Neustadt. Preoţii Ordinului Cistercian erau cei care le ridicau cu majoritatea tinerilor din regiunea în care am crescut. Eu aveam neîncetat sub ochi veşmântul cistercienilor, rasa de călugăr albă cu centura neagră, noi o numim stola, la brâu. Şi dacă aş fi fost îndemnat să vorbesc despre aceste lucruri în ***Autobiografia*** mea, aş fi spus: De fapt, în copilăria mea totul, totul era făcut pentru ca eu să-mi primesc formaţia mea nu la şcoala reală din Wiener Neustadt, ci la gimnaziu. Dar acesta pe atunci mai era încă un gimnaziu cistercian. Stranii erau forţele care mă atrăgeau şi în acelaşi timp mă ţineau la distanţă.

Pe de altă parte, întregul cerc de călugări care preda teologia la Universitatea din Viena şi o înconjura pe *Marie Eugenie delle Grazie* [Nota 23] se compunea din cistercieni. Cu cistercienii am avut eu cele mai intime discuţii teologice, cele mai intime discuţii despre christologie. Eu vreau să arăt acest lucru numai pentru că el adaugă, într-un fel, o nuanţă tocmai viziunii asupra acestui secol al 12-lea, când lumina de la Chartres îşi trimitea razele în sânul Ordinului Cistercian. Căci în extraordinara erudiţie a cistercienilor, care este atât de seducătoare, mai trăia încă – deşi foarte alterat – ceva din farmecul Şcolii de la Chartres. Cistercienii, pe care eu îi cunoşteam bine, făcuseră descoperiri dintre cele mai importante cu privire la lucrurile cele mai diverse. Şi cele mai importante pentru mine erau acele lucruri care îmi permiteau să spun: Este, fără îndoială, imposibil ca acei

oameni care au fost discipoli la Chartres să se fi reîncarnat aici; dar se putea vedea că multe individualităţi care se aflaseră în legătură cu Şcoala de la Chartres se încorporau – dacă pot folosi acest termen – pentru puţin timp în asemenea oameni care purtau veşmântul Ordinului Cistercian.

Aş putea spune că, printr-un subţire perete despărţitor, pe Pământ a continuat să acţioneze ceea ce fusese pregătit în suprasensibil în modul pe care l-am descris şi care a condus apoi la marea pregătire din prima jumătate a secolului al 19-lea. Şi pentru mine a fost un lucru extraordinar de ciudat acea conversaţie despre Entitatea lui Christos, redată în ***Autobiografia*** mea [Nota 24], pe care am avut-o cu un preot din Ordinul Cistercian, nu în casa Mariei delle Grazie, ci ieşind de la ea; această conversaţie nu a avut, în realitate, un punct de plecare teologic-dogmatic modern, sau un punct de plecare neo-scolastic, ci convorbirea s-a desfăşurat cu o completă cufundare în ceea ce fusese odinioară, cu riguroasa conturare aristotelică de noţiuni, dar şi cu lumina platonismului.

Ceea ce trebuia să ia naştere prin antroposofie îşi trimitea deja lumina, deşi într-un mod tainic, în evenimentele timpului; îşi trimitea lumina, dacă nu în sufletele umane unite într-o anumită confesiune religioasă sau într-un anumit curent social, cel puţin prin ceea ce uneşte sufletele umane cu aceste mari curente spirituale care sunt active pe Pământ. Şi deja se putea vedea, în ceea ce era activ pe cele mai diverse tărâmuri în diferiţi oameni individuali, de la începutul epocii michaelice anterioare şi până la sfârşitul erei Kali Yuga, cum Spiritul Timpului vorbea în aşa fel încât ceea ce spunea era o chemare a revelaţiilor antroposofice. Se putea vedea cum se înalţă Antroposofia, într-un mod viu, asemeni unei fiinţe care trebuia să vină pe lume, dar care odihnea, ca un copil în sânul mamei sale, în ceea ce pregătise pe Pământ Şcoala de la

Chartres, din moştenirea primelor secole creştine, şi care şi-a găsit apoi continuarea în suprasensibil şi în colaborare cu ceea ce acţiona mai departe pe Pământ în apărarea de coloratură aristotelică a creştinismului.

Atunci, din impulsurile pe care le găsim în lucrarea lui Alain de Lille „Contra haereticos" a luat naştere „Summa fidei catholicae contra gentiles" de *Toma d'Aquino* [Nota 25]. Şi apoi a apărut acest suflu al timpului, pe care îl vedem în toate imaginile unde îi întâlnim pe învăţaţii dominicani călcându-i în picioare pe *Averroes*, *Avicenna* şi alte imagini care simbolizează apărarea creştinismului spiritual, dar, în acelaşi timp, trecerea la intelectualism.

Dragii mei prieteni, eu nu m-am putut hotărî să vă prezint într-un mod teoretic un ansamblu de realităţi, căci orice expunere teoretică nu le-ar putea decât decolora şi diminua din intensitate. Eu am vrut să aşez în faţa sufletelor dvs. nişte realităţi; ele vă vor face să simţiţi ceea ce se oferă vederii atunci când ne întoarcem privirea spre sufletele care, înainte de existenţa lor pământească actuală, şi-au trăit existenţa spirituală dintre moarte şi o nouă naştere în aşa fel încât, o dată revenite pe Pământ, ele sunt însufleţite de dorul după antroposofie.

Concepţiile cele mai opuse colaborează în această lume pentru a forma un tot. Şi acum, acţionează acele suflete care au lucrat în secolul al 12-lea în marea Şcoală de la Chartres şi cele care erau unite cu ele în sânul uneia dintre cele mai mari comunităţi spirituale, dar în lumea spirituală, la începutul secolului al 13-lea – spiritele de la Chartres colaborează acum cu cele care, în unire cu ele, au cultivat după aceea aristotelismul, indiferent că unele sunt pe Pământ şi că altele nu au putut încă să coboare, ele colaborează acum pentru a pregăti o nouă epocă spirituală pentru evoluţia Pământului. Pentru ele este vorba acum să adune sufletele care sunt unite

cu ele de multă vreme, sufletele cu care să poată fi întemeiată o nouă epocă spirituală, pentru ca în relativ scurtă vreme să fie creată posibilitatea, în sânul unei civilizaţii care merge spre pieire, să acţioneze împreună în încarnări pământeşti spiritele de la Chartres din secolul al 12-lea şi cele care fuseseră unite cu ele în secolul al 13-lea. Ele trebuie să poată lucra împreună, să poată acţiona împreună, pentru a cultiva o nouă spiritualitate în sânul unei civilizaţii care altfel este condamnată la decădere.

Acestea sunt intenţii care sunt cultivate astăzi – nu pe Pământ, ci între Cer şi Pământ, dacă mă pot exprima astfel –, intenţii pe care am vrut să le caracterizez pentru dvs. Aprofundaţi conţinutul acestor intenţii şi veţi vedea acţionând asupra sufletului dvs. ceea ce se află în dosul a ceea ce trebuie să aibă în prim-plan confluenţa sufletelor umane în Mişcarea antroposofică.

CONFERINŢA A ŞAPTEA

Dornach, 28 iulie 1924

Această conferinţă, aşa cum vă imaginaţi, desigur, trebuie să fie o continuare a consideraţiilor pe care le-am făcut aici şi care privesc devenirea intimă a karmei Societăţii Antroposofice. Am urmărit evenimentele survenite în lumea fizică şi în lumea suprafizică, evenimente care stau la baza a ceea ce vrea să se manifeste în lume, în clipa de faţă, prin antroposofie. Noi ştim, dragii mei prieteni, că am înregistrat, tocmai în ultimele decenii, două cotituri importante în evoluţia omenirii. Prima este cea asupra căreia am atras adesea atenţia: încheierea erei tenebrelor, care are loc sfârşitul secolului al 19-lea şi începutul secolului 20. A început o eră luminoasă, în comparaţie cu era tenebrelor.

Ştim că această eră a tenebrelor a început cu acea dispoziţie sufletească în care privirea spirituală a oamenilor se închide faţă de lumea suprasensibilă. Ştim că în vremurile străvechi ale evoluţiei omenirii exista o stare generală a omului în care el putea să-şi cufunde privirea în lumea spirituală, chiar dacă aceasta era o stare visătoare, mai mult sau mai puţin instinctivă. A te îndoi de realitatea lumii spirituale, aceasta ar fi fost în acele timpuri străvechi ale evoluţiei omenirii absolut imposibil. Dar dacă această stare ar fi durat, dacă omenirea ar fi continuat să trăiască având acces, prin această clarvedere instinctivă, la lumea spirituală, atunci în evoluţia omenirii nu ar fi apărut niciodată ceea ce se poate numi inteligenţa omului individual, folosirea de către omul individual, personal, a intelectului, a raţiunii. De aceasta se leagă ceea ce îl conduce pe om la libertatea voinţei sale. Una nu este de conceput fără cealaltă.

În această stare de conştienţă atenuată, instinctivă, când omul – cum a fost atunci cazul – participa la lumea spirituală, nu se poate ajunge la libertate. Nu se poate ajunge nici la această gândire independentă care se numeşte folosirea inteligenţei de către individul uman izolat.

Aceste două lucruri trebuiau să se realizeze într-o zi: libera folosire personală a inteligenţei, libertatea voinţei umane. Iată de ce a trebuit ca vederea originară, instinctivă, în lumea spirituală să se întunece pentru conştienţa omului. Acest lucru s-a realizat, chiar dacă nu absolut clar pentru fiecare om individual, cel puţin pentru omenire în general; astfel încât, o dată cu sfârşitul secolului al 19-lea, această eră întunecată, în care viziunea spirituală se întunecă, dar când, în schimb, se deschide posibilitatea folosirii inteligenţei şi a voinţei libere, această eră a întunericului s-a încheiat. Noi intrăm într-o eră în care adevărata lume spirituală trebuie să

se apropie de omenire pe căile în care această apropiere este posibilă.

Desigur, se poate spune: această eră nu a început într-un mod foarte luminos. E ca şi cum deja din primele decenii ale secolului 20 s-ar fi revărsat asupra omenirii toate relele pe care aceasta nu le-a cunoscut niciodată în cursul istoriei sale. Dar acest lucru nu exclude deloc faptul ca, în general, în evoluţia omenirii să intervină posibilitatea ca în sânul ei să pătrundă lumina vieţii spirituale. Şi, aş putea spune, numai din inerţie au păstrat oamenii obişnuinţele erei întunericului, obişnuinţe care mai ies la suprafaţă şi în secolul 20, şi, fiindcă s-ar putea face lumină în jurul adevărului, ele arată mai rău decât înainte, în era întunecată, în Kali Yuga, când ele erau justificate.

Ştim, pe de altă parte, că această întoarcere a întregii omeniri spre o eră de lumină a fost pregătită prin faptul că la sfârşitul anilor '70 ai secolului al 19-lea a început epoca michaelică. Să aşezăm în faţa sufletelor noastre acest fapt în întreaga lui semnificaţie: o dată cu ultima treime a secolului al 19-lea a început epoca michaelică.

Trebuie să ne fie clar faptul că, aşa cum în lumea fizic-sensibilă ne înconjoară cele trei regnuri ale naturii exterioare, regnul mineral, regnul vegetal, regnul animal, tot astfel în lumea spirituală ne înconjoară regnurile superioare, Ierarhiile, pe care le-am caracterizat în contextele cele mai diverse. Aşa cum atunci când, pornind de la om, coborând în regnurile naturii, ajungem la regnul animal, la fel ajungem, dacă urcăm în suprasensibil, la regnul Îngerilor. Îngerii au misiunea de a-i conduce pe oamenii individuali, de a-i ocroti în timp ce ei trec din încarnare în încarnare. Aşadar, sarcinile pe care trebuie să le împlinească lumea spirituală faţă de oamenii individuali revin fiinţelor din regnul Îngerilor.

Dacă ne ridicăm apoi până la regnul Arhanghelilor, vedem că Arhanghelii au sarcinile cele mai diverse. Una dintre aceste sarcini constă în a îndruma, în a conduce tendinţele fundamentale ale epocilor succesive, în ceea ce-i priveşte pe oameni. Astfel, timp de aproximativ trei secole, până la sfârşitul anilor '70 ai secolului trecut, s-a exercitat ceea ce se poate numi domnia lui Gabriel. Pentru acela care consideră evoluţia omenirii nu superficial, cum este obiceiul astăzi, ci în profunzimile ei, această domnie a lui Gabriel s-a exprimat prin faptul că nişte impulsuri de o imensă importanţă pentru omenire au fost depuse în acele forţe care pot fi numite forţele eredităţii. Niciodată forţele eredităţii fizice care acţionează de-a lungul generaţiilor nu au fost atât de determinante ca în ultimele trei secole dinainte de ultima treime a secolului al 19-lea.

Aceasta s-a exprimat în faptul că problema ereditară a devenit cu adevărat în secolul al 19-lea o problemă obsedantă, omenirea a avut sentimentul că, la om, însuşirile sufletului şi spiritului depind de ereditate. În cele din urmă, oamenii au învăţat să şi simtă ceea ce în secolele 16, 17, 18 şi în timpul unei mari părţi a secolului al 19-lea domnea ca o lege a naturii în evoluţia omenirii.

În această perioadă, însuşirile care fuseseră moştenite de la părinţi şi bunici interveneau şi în propria dezvoltare spirituală. În această perioadă, toate însuşirile care au legătură cu reproducerea fizică au luat o importanţă cu totul deosebită. Un semn exterior care ne arată acest lucru este interesul acordat la sfârşitul secolului al 19-lea problemelor reproducerii şi, în general, tuturor problemelor sexualităţii. În secolele amintite, impulsurile spirituale cele mai importante ajungeau până la oameni în aşa fel încât ele încercau să se realizeze prin intermediul eredităţii fizice.

În opoziție completă cu toate acestea se va afla epoca în care Mihael conduce și călăuzește omenirea, epocă ce a început o dată cu sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut, epocă în care trăim noi, și în care el își unește impulsurile cu cele ale erei luminilor, care a început în secolul 20. Cele două curente de impulsuri se întrepătrund. Astăzi, ne vom îndrepta mai întâi privirea asupra a ceea ce înseamnă particularitatea unei epoci michaelice. Spun *a unei* epoci michaelice. Vedeți dvs., această conducere și călăuzire de care tocmai v-am vorbit, constă în faptul că, timp de aproximativ trei secole, uneia dintre ființele regnului Arhanghelilor îi revine conducerea spirituală a evoluției în regiunea în care civilizația este la apogeul ei.

Așa cum am spus, Gabriel a avut această conducere în secolele 16, 17, 18, 19. El este acum înlocuit de Mihael. Sunt șapte asemenea Arhangheli care conduc omenirea, în așa fel încât conducerea unui Arhanghel revine în mod ciclic. Deoarece trăim astăzi în epoca michaelică, noi avem cu toții motive să ne amintim de ultima epocă în care Mihael a asigurat conducerea omenirii. Această epocă a lui Mihael, care a precedat întemeierea creștinismului, Misteriul de pe Golgotha, se încheie în Antichitate, cam o dată cu faptele lui *Alexandru*, o dată cu întemeierea filosofiei lui *Aristotel*.

Dacă urmărim ceea ce s-a întâmplat timp de trei secole în Grecia, în împrejurimile Greciei, în epoca precreștină până în timpul lui Alexandru cel Mare, până în timpul lui Aristotel, vedem că este vorba aici tot de o epocă mihaelică. O asemenea epocă michaelică este caracterizată prin condițiile cele mai diverse, dar în special prin faptul că într-o asemenea epocă mihaelică tonul îl dau interesele spirituale ale omenirii, ținând seama de dispozițiile particulare ale acelei epoci. Într-o asemenea epocă, prin lume trece mai ales un suflu de cosmopolitism, de internaționalism. Deosebirile naționale nu-

şi fac auzit glasul. În timp ce în epoca lui Gabriel, în sânul civilizaţiei europene şi a anexei sale americane s-au răspândit impulsurile cu caracter naţional.

În epoca noastră michaelică, aceste impulsuri vor fi complet înfrânte pe parcursul următoarelor trei secole. În fiecare epocă michaelică, prin omenire trece un suflu de Universalism, marcat de amprenta a ceea ce este comun, în contrast cu interesele particulare ale diverselor naţiuni, ale diverselor grupuri umane. În vremea în care domnia lui Mihael pe Pământ s-a desfăşurat înainte de Misteriul de pe Golgotha, acest suflu s-a manifestat prin puternicul imbold care, ivit din condiţiile care se constituiseră în Grecia, a condus la campaniile lui Alexandru, în cursul cărora cultura şi civilizaţia greacă s-au răspândit într-un mod genial până în Asia, până în Africa, şi anume în sânul unor populaţii care până atunci aderau la cu totul altceva. Această faptă absolut extraordinară şi-a găsit încununarea în ceea ce a fost întemeiat la Alexandria: Un curent cosmopolit, care se străduia să dăruiască întregii lumi civilizate de atunci forţele spirituale care se acumulaseră în Grecia.

Asemenea fapte se desfăşoară sub impulsul lui Mihael, şi ceea ce s-a întâmplat atunci a fost tot sub impulsul lui Mihael. Iar acei oameni care au participat la aceste fapte pământeşti săvârşite în slujba lui Mihael nu s-au aflat pe Pământ în timpul epocii Misteriului de pe Golgotha. Toate acele fiinţe care ţineau de sfera lui Mihael, indiferent că acestea erau suflete umane care se întorseseră prin moarte în lumea spirituală după această epocă michaelică, aşadar, suflete umane dezincarnate, sau că erau suflete umane care nu se încarnaseră niciodată pe Pământ, toate aceste fiinţe s-au aflat reunite într-o viaţă în comun în lumea spirituală în perioada în care pe Pământ se desfăşura Misteriul de pe Golgotha.

Să evocăm în mod viu şi în inimile noastre ce s-a întâmplat aici în realitate. Când avem intenţia să privim acest aspect din punctul de vedere al Pământului, atunci ne spunem: Omenirea pământească a ajuns aici la un punct anumit al evoluţiei. Sublimul Spirit Solar Christos vine pe Pământ, se întrupează în omul Iisus din Nazaret. Locuitorii Pământului trăiesc acest eveniment: Christos, sublimul Spirit Solar, vine la ei. Ei nu ştiau multe despre ceea ce i-ar fi putut conduce să aprecieze în mod just acest eveniment.

Şi astfel sufletele dezincarnate care îl înconjoară pe Mihael şi care trăiesc în lumile suprapământeşti, în ambianţa, în sfera Soarelui, ele ştiu să aprecieze mai mult ceea ce s-a întâmplat pentru ele din celălalt punct de vedere, cel al Soarelui. Ele au văzut din Soare ceea ce a avut loc atunci pentru lume. Ele au văzut cum Christos, care până atunci acţionase în sfera Soarelui – în aşa fel încât El nu era accesibil decât pentru cei care se înălţau prin Misterii până la sfera solară –, îşi ia rămas bun de la Soare pentru a se uni cu omenirea de pe Pământ.

Acesta a fost un eveniment extraordinar tocmai pentru acele fiinţe care făceau parte din comunitatea a lui Mihael, căci această comunitate a lui Mihael are o legătură cu totul deosebită cu ceea ce, în destinul Cosmosului, depinde de Soare. Ele trebuiau să-şi ia rămas bun de la Christos, care până atunci îşi avusese locul pe Soare şi de acum înainte urma să-şi ia locul pe Pământ. Acesta este celălalt aspect.

Dar de aceasta se mai lega, în acelaşi timp, şi altceva. Acest eveniment nu poate fi apreciat în mod just decât dacă se ţine seama de următorul lucru. Oamenii timpurilor trecute nu erau în stare să reflecteze, să trăiască în gânduri care urcă din interior. Ei erau, eventual, înţelepţi, erau infinit mai înţelepţi decât omenirea modernă, dar ei nu erau inteligenţi în sensul actual al cuvântului. Astăzi este numit inteligent un

om care ştie să producă gânduri din sine însuşi, care ştie gândi în mod logic, care poate pune un gând în legătură cu alt gând ş.a.m.d. Toate acestea nu existau odinioară. Atunci nu existau gânduri care să fie produse în mod independent. Gândurile erau trimise pe Pământ în acelaşi timp cu revelaţiile care proveneau din lumea spirituală. Oamenii nu reflectau, ci ei primeau conţinutul spiritual prin revelaţie, dar îl primeau în aşa fel încât acesta era însoţit de gânduri. Astăzi, oamenii reflectează asupra lucrurilor; în acel timp, impresiile primite de suflet aduceau o dată cu ele gândurile. Gândurile erau gânduri inspirate, nu gânduri independente. Şi cel care reglementa lucrurile în aşa fel încât inteligenţa cosmică să se comunice omenirii o dată cu revelaţiile spirituale, cel care avea în special conducerea acestei inteligenţe cosmice, era tocmai entitatea spirituală pe care, dacă ne folosim de terminologia creştină, o numim Arhanghelul Mihael. El este cel care administra în Cosmos inteligenţa cosmică.

Trebuie să ne reprezentăm în mod clar ce înseamnă aceasta. Căci, deşi într-un context de idei puţin diferit, un om cum era, de exemplu, Alexandru cel Mare avea o conştienţă absolut clară a faptului că gândurile sale îi veneau pe calea michaelică. Entitatea spirituală corespunzătoare purta atunci, bineînţeles, un alt nume. Noi ne folosim aici de terminologia creştină, dar terminologia nu are importanţă. Un om ca Alexandru cel Mare nu se considera altceva decât un misionar al lui Mihael, un instrument al lui Mihael. El nu putea face altfel decât să gândească: Mihael acţionează, propriu-zis, pe Pământ şi eu sunt cel prin care acţionează. Aşa erau privite lucrurile. Acest fapt îi dădea şi voinţei forţa de a acţiona. Iar un gânditor din aceea epocă nu putea nici el face altfel decât să gândească: Mihael acţionează în el şi îi dă gândurile.

Coborârea lui Christos pe Pământ a fost legată de faptul că Mihael şi cei din comunitatea sa au văzut nu numai cum

Christos şi-a luat rămas bun de la Soare, dar ei au văzut, înainte de toate, şi cum lui Mihael îi scăpa, încetul cu încetul, stăpânirea asupra inteligenţei cosmice. Din Soare se vedea atunci în mod clar că lucrurile nu vor mai veni din lumea spirituală spre om o dată cu conţinutul lor de inteligenţă, ci că omul însuşi va trebui să-şi cucerească pe Pământ propria sa inteligenţă. Acesta a fost un eveniment decisiv, greu de semnificaţii, să se vadă într-un fel revărsându-se pe Pământ inteligenţa. Inteligenţa a încetat – dacă mă pot folosi de această expresie – să mai fie găsită în Ceruri, ea fusese trimisă pe Pământ.

Toate acestea s-au realizat mai ales în timpul primelor secole creştine. Vedem cum încă unii oameni, aceia care erau în stare de un asemenea lucru, mai aveau încă în această epocă cel puţin câte ceva din ceea ce se revărsa din revelaţiile suprasensibile o dată cu conţinutul de inteligenţă. Această situaţie s-a prelungit până în secolele 8, 9 ale erei creştine. Apoi a venit momentul decisiv. Mihael şi ai săi, indiferent că erau încarnaţi sau nu, trebuiau să-şi spună: Oamenii pe Pământ încep să devină inteligenţi, încep să scoată din ei înşişi propria lor înţelegere; dar inteligenţa cosmică nu mai poate fi administrată de Mihael. Mihael simţea că stăpânirea inteligenţei cosmice îi scapă. Şi privind în jos, pe Pământ, se putea vedea că o dată cu secolele 8 şi 9 începea o epocă a inteligenţei şi că oamenii începeau să-şi formeze ei înşişi propriile lor gânduri.

V-am arătat cum în şcoli speciale, de exemplu în marea Şcoală de la Chartres, erau perpetuate anumite tradiţii cu privire la ceea ce odinioară, impregnat de inteligenţă cosmică, li se revela oamenilor. V-am descris ce s-a realizat în această Şcoală de la Chartres, în special în secolul al 12-lea, şi am încercat de asemenea să vă arăt cum administrarea inteligenţei pe Pământ a fost apoi transferată asupra unor

membri ai Ordinului Dominicanilor. Priviţi operele care s-au născut din curentul scolasticii creştine, din acel minunat curent spiritual, astăzi total necunoscut, atât de către partizanii săi, cât şi de adversari, pentru că ei n-au ştiut să vadă esenţialul. Priviţi această luptă, pentru a înţelege ce înseamnă exact noţiunile, ce înseamnă pentru omenire şi pentru lucrurile acestei lumi conţinutul de inteligenţă. Marea dispută dintre nominalişti şi realişti se desfăşoară în special în sânul Ordinului Dominicanilor. Unii văd în ideile generale doar nişte nume, ceilalţi văd în ideile generale nişte conţinuturi spirituale care se revelează în lucruri.

Întreaga scolastică este o luptă a oamenilor cu scopul de a înţelege clar ce este această inteligenţă care se revarsă. Nu e de mirare că interesul principal al celor care îl înconjoară pe Mihael se îndreaptă spre curentul scolastic care se dezvoltă pe Pământ. În argumentaţia lui *Toma d'Aquino* şi a discipolilor săi, ca şi a altor scolastici, se vede expresia pământească a ceea ce fusese odinioară curentul lui Mihael. Curentul lui Mihael: administrarea inteligenţei, a inteligenţei spirituale plină de lumină.

Acum, această inteligenţă se afla pe Pământ. Acum oamenii trebuiau să-i înţeleagă clar sensul. Privind spre Pământ din lumea spirituală, se putea vedea cum ceea ce ţine de sfera lui Mihael se dezvoltă acum în afara autorităţii sale, sub domnia care tocmai începe a se instaura, a lui Gabriel. Înţelepciunea iniţiatică, înţelepciunea rosicruciană, aşa cum se răspândea ea atunci, consta în a poseda o anumită claritate cu privire la această situaţie. Tocmai în această epocă este important ca oamenii să-şi îndrepte privirea asupra naturii raportului dintre ceea ce este pământesc şi ceea ce este suprasensibil. Căci pământescul apare ca şi cum ar fi fost într-un fel rupt de suprasensibil – dar aceste două lumi ţin una de alta! Şi dvs. aţi putut vedea din ceea ce v-am prezentat în

ultimele conferinţe cum ţin ele una de alta. Realităţile suprasensibile nu pot fi cuprinse decât în imagini, în Imaginaţiuni. Ele nu pot fi prezentate în noţiuni abstracte, ci trebuie zugrăvite cu ajutorul imaginilor. Iată de ce eu trebuie să zugrăvesc ceea ce s-a întâmplat la începutul acelei epoci când omenirii i-a fost integrat sufletul conştienţei şi, o dată cu el, inteligenţa.

Se scurseseră deja câteva secole de când Mihael văzuse sosind pe Pământ, în secolul al 9-lea al erei creştine, ceea ce mai înainte era inteligenţă cosmică. El o vede continuând a se revărsa pe Pământ, în special în scolastică. Aceasta se întâmpla jos, pe Pământ. Iar el i-a adunat pe cei care fac parte din sfera sa în regiunea solară, a adunat atât sufletele umane care tocmai se aflau între moarte şi o nouă naştere, cât şi pe acelea care ţin de sfera sa, dar nu-şi desfăşoară niciodată evoluţia într-un trup uman, având totuşi o anumită legătură cu omenirea. Dvs. vă puteţi imagina că existau aici în special sufletele umane pe care vi le-am menţionat drept marii învăţători din cadrul Şcolii de la Chartres. Una dintre personalităţile cele mai importante care făceau parte pe atunci, la începutul secolului al 15-lea, în lumea spirituală, din cetele lui Mihael, a fost *Alain de Lille*. Dar toţi ceilalţi pe care vi i-am numit ca aparţinând Şcolii de la Chartres se aflau acum, în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere, împreună cu cei care proveneau din Ordinul Dominicanilor; suflete care aparţineau curentului platonician erau aici intim unite cu cele care făceau parte din curentul aristotelic. Toate aceste suflete erau impregnate de impulsurile lui Mihael. Un mare număr dintre aceste suflete trăiseră Misteriul de pe Golgotha nu văzut de pe Pământ, ci văzut din Soare. Ele se aflau la începutul secolului al 15-lea în lumea suprasensibilă în nişte situaţii importante.

Atunci a luat naştere, sub conducerea lui Mihael, ceea ce vom putea numi o şcoală suprasensibilă – pentru că trebuie să ne folosim de nişte expresii împrumutate din limbajul pământesc. Ceea ce fusese odinioară Misterul lui Mihael, ceea ce fusese anunţat de către iniţiaţi în vechile Misterii ale lui Mihael, ceea ce trebuia acum să se schimbe, deoarece inteligenţa îşi găsise drumul său din Cosmos spre Pământ, toate acestea au fost rezumate în nişte caracteristici foarte semnificative de către Mihael însuşi pentru cei pe care el îi aduna acum în această şcoală michaelică suprasensibilă la începutul secolului al 15-lea. A devenit din nou viu în lumile spirituale tot ceea ce se revelase odinioară, ca înţelepciune michaelică, în Misteriile solare. Atunci a fost reunit, într-un mod grandios, tot ceea ce trăia în forma aristotelică a platonismului, pe care Alexandru cel Mare o adusese în Asia, în Egipt. Toate acestea erau reunite, arătând că în ele mai era încă vie vechea spiritualitate. Toate sufletele care fuseseră întotdeauna legate de curentul despre care v-am vorbit în ultimele conferinţe, acele suflete care erau predestinate să facă parte din Mişcarea antroposofică, să-şi elaboreze karma în vederea acestei mişcări, toate aceste suflete au luat atunci parte la această şcoală suprasensibilă. Căci tot ceea ce se învăţa acolo era plăsmuit pornind de la punctul de vedere că impulsul michaelic trebuia să se dezvolte în viitor, în cadrul evoluţiei omenirii, într-un mod nou, prin intermediul inteligenţei proprii fiecărui suflet uman.

Se arăta cum, la sfârşitul secolului al 19-lea, în ultima treime a secolului al 19-lea, Mihael îşi va relua puterea pe Pământ, cum va începe o nouă epocă michaelică, după epocile conduse de ceilalţi şase Arhangheli după perioada lui Alexandru, dar că această epocă michaelică va fi diferită de celelalte. Căci în timpul celorlalte epoci michaelice inteligenţa cosmică se exercitase mereu la nivelul a ceea ce este comun

oamenilor. Dar acum – așa le spunea Mihael discipolilor săi în acest moment în lumea suprasensibilă – va fi vorba în epoca michaelică de cu totul altceva. Ceea ce Mihael administrase timp de eoni pentru oameni, inspirațiile pe care el le trimisese pe Pământ, toate acestea i-au scăpat. El le va regăsi atunci când, la sfârșitul anilor '70 ai secolului al 19-lea, își va relua puterea pe Pământ. El le va regăsi prin faptul că o inteligență mai întâi lipsită de spiritualitate se va fi instaurat printre oameni; dar el le va regăsi într-o stare specială; el le va regăsi expuse, în mare măsură, forțelor ahrimanice. Căci, în același timp în care inteligența cobora din Cosmos pe Pământ, creștea tot mai mult și aspirația puterilor ahrimanice de a-i smulge lui Mihael această inteligență cosmică, devenită pământească, pentru a o valorifica singură, eliberată de Mihael.

Aceasta a fost marea criză care a apărut la începutul secolului al 15-lea, criză în care ne mai aflăm și astăzi, și care ia forma luptei lui Ahriman împotriva lui Mihael: Ahriman, care face totul pentru a contesta domnia lui Mihael asupra inteligenței acum devenită pământească – Mihael, care se străduiește, cu toate impulsurile de care el dispune acum, după ce și-a pierdut domnia asupra inteligenței, să și-o cucerească din nou, încă de la începutul stăpânirii sale pe Pământ, deja din anul 1879. La această răscruce decisivă se afla evoluția omenirii în ultima treime a secolului 19. Inteligența, odinioară cosmică, devenise pământească, Ahriman voia să facă această inteligență numai pământească, pentru ca ea să continue a evolua cum începuse s-o facă în timpul erei lui Gabriel. El voia ca această inteligență să devină întru totul pământească, astfel încât ea să nu mai depindă decât de legăturile de sânge, de succesiunea generațiilor, de forțele de reproducere. Aceasta este ceea ce voia Ahriman.

Aşadar, Mihael a coborât pe Pământ. El putea regăsi numai pe Pământ ceea ce îşi parcursese între timp drumul său, pentru ca oamenii să poată ajunge la inteligenţă şi libertate, el îşi putea recuceri puterea numai pe Pământ, domnind din nou asupra inteligenţei, dar asupra unei inteligenţe care acţionează acum în sânul omenirii. Ahriman împotriva lui Mihael, Mihael în faţa necesităţii de a apăra împotriva lui Ahriman ceea ce administrase timp de eoni pentru binele omenirii – în acest conflict este angajată omenirea. A fi antroposof înseamnă, printre multe alte lucruri: a înţelege această luptă, cel puţin până la un anumit punct. Şi această luptă se vede peste tot. Adevărata ei natură se ascunde în culisele devenirii istorice, dar ea este prezentă pretutindeni, în sânul realităţilor pe care le putem vedea.

Dragii mei prieteni, acele suflete care se aflau pe atunci în şcoala suprasensibilă a lui Mihael participau la toate aceste învăţături pe care tocmai vi le-am schiţat în treacăt, care constituiau o repetare a ceea ce fusese transmis încă din timpuri străvechi în Misteriile solare, drept anticipare profetică a ceea ce trebuia să se întâmple atunci când va începe noua epocă michaelică; erau nişte îndemnuri înflăcărate în sensul că cei care îl înconjoară pe Mihael vor să se angajeze în curentul michaelic, ei vor să urmeze impulsurile care vor face ca inteligenţa să se poată uni din nou cu entitatea lui Mihael.

În timp ce aceste învăţături minunate, grandioase, erau comunicate sufletelor în cadrul acelei şcoli suprasensibile conduse de Mihael însuşi, aceste suflete au participat la un eveniment puternic, extraordinar, care nu se repetă în evoluţia Cosmosului nostru decât la foarte lungi intervale. Aşa cum v-am spus deja, când vorbim pe Pământ despre Divinitate, noi avem în vedere lumea suprasensibilă. Dar, când trăim între moarte şi o nouă naştere, atunci, în realitate,

vorbind despre Divinitate, noi avem în vedere Pământul – dar nu Pământul fizic; aici se revelează lucruri grandioase, puternice, elementul spiritual-divin. Şi tocmai la acest început de secol al 15-lea, când numeroase suflete din sfera lui Mihael au făcut parte din şcoala despre vă care vorbesc, atunci, în acelaşi timp, se putea vedea ceva ce, aşa cum am spus, nu se repetă în devenirea cosmică decât la intervale foarte mari de timp: îndreptând privirea în jos, spre Pământ, se puteau vedea Serafimii, Heruvimii şi Tronurile, aşadar entităţile primei Ierarhii, cea mai înaltă, săvârşind un act extraordinar.

Acesta s-a petrecut în timpul primei treimi a secolului al 15-lea, în perioada când în culisele evoluţiei vremurilor moderne se întemeia Şcoala Rosicrucienilor. Când se priveşte de obicei spre Pământ, din înaltul existenţei dintre moarte şi o nouă naştere, se asistă la acte pe care le săvârşesc în mod regulat Serafimii, Heruvimii şi Tronurile. Se vede cum Serafimii, Heruvimii şi Tronurile transferă spiritualul din sfera entităţilor Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes în fizic, imprimând astfel spiritul, prin puterea lor, domeniului fizic. La intervale lungi de timp se poate vedea producându-se un eveniment care, prin caracterul său grandios, diferă de ceea ce se observă de obicei în cursul devenirii: Ultima dată un asemenea eveniment a putut fi observat din lumea suprasensibilă în era atlanteană. Ceea ce se întâmplă în aceste ocazii în omenire se manifestă în aşa fel încât cel care priveşte acum din lumea spirituală spre Pământ îl vede traversat de fulgere, în timp ce se aud puternice bubuituri de tunet. Atunci a fost o aşa-numită furtună cosmică – pentru oamenii de pe Pământ petrecându-se oarecum în stare de somn, pentru spiritele grupate în jurul lui Mihael manifestându-se într-un mod grandios.

În spatele a ceea ce s-a întâmplat la nivel istoric în sufletele umane la începutul secolului al 15-lea a existat într-

adevăr ceva a cărui putere s-a manifestat chiar în momentul în care discipolii lui Mihael primeau învăţătura sa în lumea suprasensibilă. Ultima dată, în era atlanteană, pe când inteligenţa mai era cosmică, dar ea fusese luată în stăpânire de inima umană, se întâmplase ceva analog şi care izbucnise tot în sfera pământească sub formă de fulgere şi de tunete spirituale. Da, lucrurile se întâmplaseră tocmai în acest fel. În perioada în care au loc acum aceste zguduituri pământeşti, perioadă în care s-a extins mişcarea rosicruciană, când se întâmplau tot felul de lucruri stranii pe care dvs. le găsiţi povestite în istorie, spiritele lumii suprasensibile au văzut Pământul ca înconjurat de vacarmul unor fulgere puternice însoţite de tunete. Serafimii, Heruvimii şi Tronurile integrau inteligenţa cosmică acelei părţi componente a organizării umane care constituie sistemul neuro-senzorial, organizarea capului.

Şi acum se manifesta din nou un eveniment care astăzi nu se mai arată în mod clar, şi care nu se va mai arăta decât în cursul secolelor şi mileniilor viitoare, şi care constă într-o transformare totală a omului. Mai înainte, omul era un om-inimă. Apoi, el a devenit un om-cap. Inteligenţa devine inteligenţa sa personală. Văzut din lumea suprasensibilă, acesta este un fapt de o importanţă extraordinară. În toate acestea se vede ce putere şi forţă se desfăşoară în sfera primei Ierarhii, în sfera Serafimilor şi Heruvimilor; fiinţele acestei Ierarhii îşi manifestă şi îşi revelează puterea şi forţa în faptul că ele domnesc nu numai în domeniul spiritualului, ca Euxiai, Dynamis şi Kyriotetes, ci în faptul că introduc spiritualul în domeniul fizic, făcând din spirit elementul creator al celui fizic. Aceşti Serafimi, aceşti Heruvimi şi aceste Tronuri aveau de îndeplinit nişte fapte care, aşa cum am văzut, nu se repetă decât după eoni. Şi, am putea spune: Ceea ce i-a învăţat Mihael pe ai săi în acea epocă a fost comunicat

lumii pământeşti în mijlocul fulgerelor şi tunetelor. Acest lucru ar trebui să fie înţeles, căci aceste fulgere şi aceste tunete, dragii mei prieteni, trebuiau să devină entuziasm în inimile şi în sufletele antroposofilor! Şi cel care simte cu adevărat imboldul de a se apropia de antroposofie trăieşte în sufletul său – astăzi încă în mod inconştient, oamenii încă nu ştiu nimic din toate acestea, dar ei le vor învăţa –, omul trăieşte în sufletul său consecinţele faptului că el a primit odinioară, în anturajul lui Mihael, această antroposofie cerească ce a precedat antroposofia pământească. Învăţăturile date odinioară de Mihael erau învăţături care au pregătit atunci ceea ce trebuie să devină antroposofie pe Pământ.

Astfel, noi avem o dublă pregătire suprasensibilă pentru ceea ce trebuie să devină antroposofie pe Pământ: Acea primă pregătire care a avut loc în marea şcoală suprasensibilă începând din secolul al 15-lea; apoi, ceea ce v-am descris, ceea ce s-a modelat în lumea suprasensibilă drept cult imaginativ la sfârşitul secolului al 18-lea şi începutul secolului al 19-lea, în cadrul căruia învăţăturile date odinioară discipolilor lui Mihael în marea sa şcoală suprasensibilă au fost plăsmuite sub forma unor puternice imaginaţiuni. Astfel au fost pregătite sufletele care au coborât după aceea în lumea fizică şi care, prin toate aceste pregătiri, trebuiau să primească imboldul de a înfăptui ceea ce trebuie să acţioneze pe Pământ ca antroposofie.

Gândiţi-vă numai că la toate acestea au participat marii învăţători de la Chartres. Aşa cum ştiţi din expunerile mele din ultima vreme, ei nu au coborât încă pe Pământ. Ei au trimis înainte acele suflete care şi-au exercitat apoi activitatea în special în Ordinul Dominicanilor, după ce ei ţinuseră cu acestea un fel de conferinţă la răscrucea secolelor 11 şi 13.

Apoi, toate aceste suflete s-au adunat din nou; cele care la Chartres vestiseră străvechile învăţături în cuvinte de foc şi cele care au luptat în scolastică – printr-o muncă dintre cele mai lucide, dar căreia ei i se consacrau din toată inima – pentru a descoperi sensul inteligenţei. Toate făceau parte din cetele lui Mihael şi au studiat în această şcoală. Iar celelalte erau sufletele ce aparţineau celor două grupuri pe care le-am caracterizat.

Avem, aşadar, această şcoală a lui Mihael. Avem, după aceea, la începutul secolului al 19-lea, acest cult imaginativ, ale cărui consecinţe vi le-am sugerat. Avem faptul esenţial că la sfârşitul anilor '70 începe din nou domnia lui Mihael, Mihael este pregătit să preia din nou pe Pământ inteligenţa, care între timp îi scăpase. Această inteligenţă trebuie să devină michaelică. Noi trebuie să înţelegem sensul noii epoci michaelice. Sufletele care se nasc în prezent cu nevoia unei spiritualităţi care deja conţine în ea inteligenţa, aşa cum este cazul în Mişcarea antroposofică, sunt astăzi, într-un fel, acele suflete pe care karma lor le-a făcut să se nască în epoca actuală, suflete care trebuie să ţină seama de ceea ce se întâmplă pe Pământ în zorii epocii michaelice. Şi ele sunt legate de toate acele suflete care încă nu au ajuns să coboare; ele sunt legate mai ales de sufletele care aparţin curentului platonician condus de Bernard Silvestre, Alain de Lille şi alţii, care au rămas în existenţa suprasensibilă.

Dar cei care sunt astăzi în stare să primească antroposofia cu o adevărată dăruire a inimii, care se pot uni cu antroposofia, aceştia simt în ei impulsul, prin faptul că au trăit în suprasensibil la începutul secolului al 15-lea şi la începutul secolului al 19-lea, de a reveni pe Pământ la sfârşitul secolului 20 împreună cu toţi ceilalţi care nu au mai coborât între timp. Până atunci, spiritualitatea antroposofică va fi pregătit ceea ce se va putea realiza apoi din sânul

comunităţii drept revelaţie deplină a ceea ce a fost pregătit în lumea suprasensibilă prin curentele despre care v-am vorbit.

Dragii mei prieteni, antroposoful ar trebui să fie conştient de aceasta, ar trebui să fie edificat asupra chemării sale; să pregătească încă de pe acum spiritualitatea care trebuie să se răspândească tot mai mult, până în ziua când va fi atins punctul culminant, când adevăraţii antroposofi vor fi din nou prezenţi, dar reuniţi cu ceilalţi, la sfârşitul secolului 20. Adevăratul antroposof trebuie să fie conştient că astăzi este vorba ca el să ia parte la această luptă dintre Ahriman şi Mihael, să o vadă limpede şi să-şi aducă la ea contribuţia. Numai dacă o asemenea spiritualitate cum este aceea care vrea să se răspândească prin Mişcarea antroposofică se unește cu alte curente spirituale, numai atunci Mihael va găsi acele impulsuri prin care el se va putea uni cu inteligenţa devenită pământească, această inteligenţă care în realitate îi aparţine lui.

Acum, îmi revine tot mie sarcina de a vă arăta prin ce mijloace subtile încearcă Ahriman să împiedice această realizare şi în ce luptă înverşunată se află angajat acest secol 20. Toate faptele pe care tocmai le-am studiat ne permit să înţelegem cât de grave sunt vremurile şi de ce curaj este nevoie pentru a ne angaja în mod just într-un curent spiritual. Dar dacă preluăm toate aceste lucruri în noi înşine şi ne spunem: Suflete uman, tu poţi fi chemat, dacă înţelegi aceste lucruri, să colaborezi la consolidarea domniei lui Mihael –, tu poţi face în acelaşi timp să ia naştere ceea ce s-ar putea numi bucurie interioară, plină de dăruire, a sufletului uman la gândul că lui îi poate fi acordată forţa necesară în acest scop. Dar trebuie găsită în sine această forţă plină de curaj, acest curaj plin de forţă. Căci deasupra noastră este scris cu litere suprasensibile: Să ştiţi că veţi reveni înainte de sfârşitului secolului 20, şi la sfârşitul secolului 20, acest secol pe care voi

înşivă l-aţi pregătit! Fiţi conştienţi de forma pe care o va lua atunci ceea ce aţi pregătit!

A te şti angajat în această înfruntare, în această luptă decisivă dintre Mihael şi Ahriman, aceasta este, dragii mei prieteni, ceva care ţine de ceea ce poate fi numit entuziasm antroposofic.

CONFERINȚA A OPTA

Dornach, 1 august 1924

Urmează acum să vă arăt cum îşi trăieşte antroposoful karma sa tocmai prin faptul că, drept urmare a condiţiilor preliminare despre care v-am vorbit, el a intrat în Societatea Antroposofică sau cel puţin în Mişcarea antroposofică. Pentru aceasta va trebui să adaug unele explicaţii la ceea ce am expus lunea trecută. V-am vorbit despre marea şcoală suprasensibilă de la începutul secolului al 15-lea, care poate fi caracterizată în felul următor: În această şcoală, Mihael însuşi era marele învăţător; cete întregi de suflete umane care se aflau atunci între moarte şi o nouă naştere, dar şi cete întregi de entităţi spirituale care nu sunt destinate a trece printr-o încarnare pământească şi care trăiesc, de altfel, aceiaşi eoni ca şi noi, într-o stare eterică sau într-o stare mai înaltă, toate aceste fiinţe, fie că sunt umane, supraumane sau subumane, s-au aflat atunci printre discipolii din marea şcoală de sub conducerea puterii michaelice. Şi eu v-am caracterizat deja lunea trecută câte ceva din ceea ce constituia conţinutul acestei învăţături.

Astăzi aş vrea să încep prin a sublinia următorul aspect: penultima domnie a lui Mihael, cea care a precedat epoca michaelică actuală, şi care a durat trei secole, s-a terminat în epoca lui Alexandru, în perioada precreştină; atunci, Mihael s-

a retras şi alţi Arhangheli au stăpânit pe Pământ. În momentul Misteriului de pe Golgotha, Mihael era în tovărășia entităţilor spirituale şi umane care aparţineau sferei sale. Ele au trăit Misteriul de pe Golgotha prin faptul că au simţit cum Christos părăsea sfera lor, sfera Soarelui, în timp ce oamenii care se aflau atunci pe Pământ au simţit cum Christos sosea la ei, pe Pământ.

Există un puternic contrast, uriaș, aș putea spune, între ceea ce au trăit atunci unele suflete faţă de celelalte; să ne adâncim cu toată inima în acest contrast.

Atunci s-a deschis epoca în care, încetul cu încetul, inteligenţa cosmică, aşadar, fiinţa inteligenţei care este răspândită în întreg Universul şi care până la sfârşitul epocii lui Alexandru era guvernată în mod absolut de Mihael, a trecut în posesia oamenilor, a căzut, ca să spunem aşa, din mâinile lui Mihael.

Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, din acest punct de vedere, evoluţia omenirii s-a desfăşurat în felul următor: până la sfârşitul epocii lui Alexandru şi puţin mai târziu, iar pentru anumite grupuri umane chiar mai mult timp, oamenii aveau întotdeauna conştienţa faptului că atunci când cineva este inteligent, nu el însuşi este sursa acestei inteligenţe, ci el o primeşte ca pe un dar din lumile spirituale. Când cineva gândea ceva inteligent, se considera că acel lucru inteligent se datora inspiraţiei unor entităţi spirituale. Este de dată recentă faptul că atunci când cineva este inteligent i se atribuie lui însuşi această inteligenţă. Şi aceasta se întâmplă pentru că administrarea inteligenţei a trecut din mâinile lui Mihael în mâinile ale oamenilor.

Atunci când, la sfârşitul anilor ‘70 ai secolului al 19-lea, Mihael şi-a reluat puterea asupra conducerii destinelor pământeşti, el a găsit în sfera umană inteligenţa cosmică ce îi

scăpase cu totul începând din secolul al 8-lea sau al 9-lea al erei creştine.

Aşa se prezentau lucrurile în ultima treime a secolului al 19-lea, atunci când domnia lui Mihael a urmat domniei lui Gabriel. Prin faptul că el venea spre oamenii de acum înainte înzestraţi cu propria lor inteligenţă, Mihael a ajuns să spună: Eu regăsesc ceea ce îmi scăpase, ceea ce odinioară administram eu. Şi marea dispută din Evul Mediu între personalităţile conducătoare din Ordinul Dominicanilor şi cele care duceau mai departe opera alexandrismului asiatic şi trecuseră în Spania, de exemplu Averroes şi discipolii săi, consta propriu-zis în faptul că Averroes şi discipolii săi, aşadar, post-aristotelicii mahomedani, spuneau: Inteligenţa este ceva general. Ei vorbeau numai despre o „pan-inteligenţă", nu despre o inteligenţă umană personală. Inteligenţa umană individuală era pentru Averroes doar un fel de oglindire în fiecare cap uman a ceea ce, în realitate, nu există decât ca element general.

Imaginaţi-vă că cineva are o asemenea oglindă (*vezi desenul*), în loc de aceste nouă părţi, eu aş putea desena, firește, sute sau mii sau milioane. Să presupunem aici un obiect care se reflectă. Aşa stăteau lucrurile pentru Averroes, împotriva căruia a luptat energic *Toma d'Aquino*: Raţiunea, inteligenţa, era pentru el, şi conform tradiţiei vechii epoci michaelice, o „pan-inteligenţă", o inteligenţă *unică*; iar capetele umane o reflectau, astfel că atunci când creierul nu mai funcţiona, nu mai exista nici o inteligenţă individuală. Atunci, cum stăteau lucrurile, în realitate, în această privinţă?

Vedeţi dvs., ceea ce îşi reprezenta Averroes a fost exact până la sfârşitul epocii lui Alexandru; până atunci, aceasta a fost pur şi simplu o realitate cosmic-umană; la aceasta a rămas Averroes. Dominicanii au avut în vedere evoluţia omenirii, ei au spus: Nu aşa stau lucrurile! – Ei ar fi putut,

bineînţeles, să spună: A fost un timp când aceasta era aşa, dar astăzi este altfel! – Dar ei nu au făcut asta; ei au constatat starea de lucruri care exista în secolul al 13-lea şi care s-a accentuat în mod deosebit în secolele 14, 15. Ei au spus: acum, fiecare are propria sa înţelegere. – Era exact ceea ce se întâmplase.

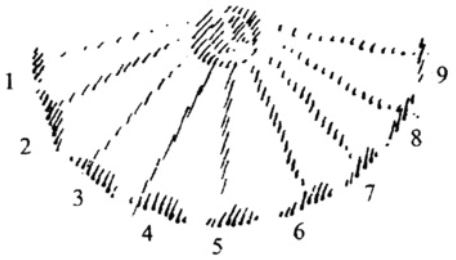
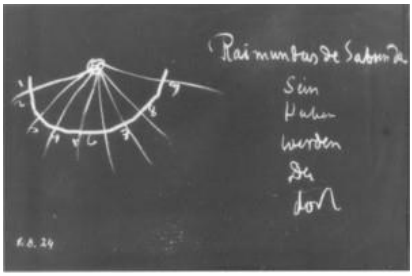

Tabla 6

A aduce o deplină claritate în această privinţă, aceasta a fost sarcina şcolii suprasensibile despre care v-am vorbit lunea trecută. Acest lucru era subliniat în această şcoală suprasensibilă iar şi iar, sub toate formele, descriindu-se ceea ce fusese caracterul fundamental al vechilor Misterii. Într-un mod grandios, nu sub formă de Imaginaţiuni, acestea au apărut doar la începutul secolului al 19-lea, ci sub formă de inspiraţii suprasensibile, erau descrise acele realităţi al căror reflex vi l-am putut comunica aici adesea, atunci când v-am descris esenţa vechilor Misterii.

Dar acolo se indica şi asupra viitorului, asupra a ceea ce trebuiau să fie noile Misterii; se vorbea despre ceva care trebuie să intre în omenire nu în felul vechilor Misterii, când omul nu avea încă pe Pământ inteligenţa individuală, când, de aceea, el nu putea avea despre lumea spirituală decât o conştienţă asemănătoare celei de vis, ci se vorbea despre acea esenţă a Misteriilor pe care noi putem începe să o înţelegem pe tărâmul antroposofiei, şi care este absolut în acord cu deplina inteligenţă a omului, cu inteligenţa clară şi luminoasă.

Dar să aprofundăm puţin învăţătura acelei şcoli suprasensibile. Această învăţătură, în intimitatea ei, conducea la cunoaşterea unui fapt care, propriu-zis, nu se află în concepţiile oamenilor de pe Pământ, începând din epoca ebraică şi, la rândul ei, în cea creştină, decât sub forma unui fel de imagine palidă, un fapt care încă şi astăzi, când ar trebui să domnească nişte vederi mai profunde, nu se mai regăseşte la marea majoritate a oamenilor decât ca o imagine palidă provenită din tradiţie. Este învăţătura despre păcat, despre omul păcătos, despre omul care, la punctul de plecare al evoluţiei umane, ar fi fost destinat să nu coboare atât de profund în materie cât a coborât deja în prezent.

O anumită versiune încă justă a acestei învăţături se află, de exemplu, la *Sfântul Martin* [Nota 26], „filosoful necunoscut". Sfântul Martin îi mai învăţa pe discipolii săi că înainte de începutul evoluţiei sale pământeşti omul se mai afla încă la un anumit nivel, de unde a decăzut ca urmare a unui păcat originar, pe care Sfântul Martin îl numea adulterul cosmic. Prin păcatul originar, omul a decăzut până în starea în care se află acum. Ei bine, exprimându-se astfel, Sfântul Martin pune degetul pe ceea ce a fost întotdeauna, de-a lungul întregii evoluţii, conţinutul învăţăturii despre păcatul originar: concepţia că omul nu este la nivelul la care ar putea

fi. Toate învăţăturile privind păcatul moştenit au fost pe bună dreptate legate de această concepţie că omul a decăzut de la nivelul său originar.

Dar, trăgându-se consecinţele acestei idei, se ajunsese la o anumită nuanţă a concepţiei despre lume, o nuanţă care spunea: Pentru că omul a devenit odinioară păcătos – a deveni păcătos înseamnă tocmai a cădea de la nivelul originar –, el nu poate vedea lumea cum ar fi putut-o vedea înainte de cădere. De aceea vede el lumea tulbure. El nu o vede sub adevăratul său aspect, o vede plină de iluzii şi de fantasme. El percepe ceea ce se oferă privirii sale în natura exterioară, dar el nu vede natura cu fundalul său spiritual; el o vede sub o formă materială, care, în realitate, nu există. Aceasta era concepţia vechilor timpuri despre omul păcătos, asemenea aceleia pe care şi-o mai face încă şi astăzi tradiţia. Aşadar cei care păstrau tradiţia Misteriilor spuneau: Omul nu poate nici să vadă lumea, nici să o simtă, nici să acţioneze în lume cum ar fi putut gândi, simţi, acţiona dacă nu ar fi devenit păcătos, adică dacă nu ar fi căzut din înălţimile care i-au fost destinate la origine de către Zeii de care el aparţine.

Dacă ne îndreptăm acum privirea asupra spiritelor conducătoare din seria Arhanghelilor care se succed la guvernarea Pământului, fiecare stăpânind aproximativ trei secole şi jumătate, ca Gabriel, în ultimele trei-patru secole, iar acum Mihael, dacă ne îndreptăm privirea asupra întregii serii a fiinţelor arhanghelice, Gabriel, Rafael, Zachariel, Anael, Orifiel, Samael, Mihael, noi putem caracteriza în felul următor relaţia care îi uneşte de spiritele Ierarhiilor superioare.

Vă rog să nu luaţi uşor termenii banali de care mă voi sluji – dar noi nu avem decât cuvinte umane – pentru a vorbi despre aceste lucruri sublime; ele sunt grele de sens. Dintre aceşti Arhangheli, care sunt în număr de şapte, şase au acceptat, ce-i drept, nu în întregime – dar Gabriel mai mult

decât ceilalţi, deşi nici el cu totul –, şase au acceptat într-o mare măsură faptul că pentru oameni lumea este maya, marea iluzie, fiindcă din pricina calităţii lor, care nu corespunde destinaţiei lor originare, ei au decăzut de la starea lor originară. Mihael este în mod absolut singurul – nu pot face altfel decât să mă exprim în mod banal – singurul care nu a vrut să cedeze şi care, împreună cu spiritele michaelice care se află şi în rândul oamenilor, se situează pe acest punct de vedere: Eu sunt regentul inteligenţei. Inteligenţa trebuie să fie condusă în aşa fel încât iluzia, fantasmele, să nu poată intra în ea, nimic din ceea ce întunecă şi tulbură viziunea pe care omul şi-o face despre lume.

Dragii mei prieteni, a-l vedea astfel pe Mihael, marele opozant din cohorta Arhanghelilor, este un spectacol înălţător şi de o măreţie sublimă. Şi de fiecare dată când pe Pământ a fost prezentă o epocă michaelică, pe Pământ a apărut drept consecinţă faptul că inteligenţa, ca instrument de cunoaştere, a primit un caracter cosmopolit, aşa cum am arătat şi, pe lângă aceasta, oamenii s-au pătruns de conştienţa următorului fapt: Noi ne putem ridica totuşi până la Divinitate.

Acest „Noi ne putem ridica totuşi până la Divinitate” a jucat la sfârşitul ultimei epoci michaelice un rol extraordinar de important. Pretutindeni, începând din Grecia, se răspândise o atmosferă de descurajare asupra locurilor vechilor Misterii. În Italia de Sud, în Sicilia descurajarea pusese stăpânire pe urmaşii vechii şcoli pythagoreice; ei erau descurajaţi fiindcă strălucirea vrăjită care înconjurase această şcoală în secolul 6 înainte de era precreştină se stinsese. Se vedea din nou – chiar printre iniţiaţii Misteriilor pitagoreice – că iluzia, iluzia materialistă se răspândea în lume.

Descurajarea pusese stăpânire pe fiii şi fiicele vechilor Misterii egiptene. Oh, aceste Misterii egiptene, ele se

scufundaseră în aşa măsură în descurajare încă din timpul lui Alexandru, încât, aş putea spune, profundele învăţături conţinute în legenda lui Osiris sau în cultul lui Serapis nu mai transmiteau decât zgura a ceea ce fusese odinioară o magnifică operă turnată de metal. Iar în Asia, ce deveniseră aceste eforturi curajoase şi puternice de a se înălţa spre lumea spirituală, al căror punct de plecare erau Misteriile Dianei din Ephes? Înseşi Misteriile din Samothrake, comoara înţelepciunii Kabirilor [Nota 27], nu mai puteau fi descifrate decât de cei care purtau în ei înşişi elanul care antrenează spre înălţimi, numai sufletele de această natură, numai Kabirii, mai puteau citi în norii de fum care se ridicau din Axieros, Axiokersos, Axiokersa.

Descurajarea domnea pretutindeni! Pretutindeni exista sentimentul că în vechile Misterii iniţiaţii erau neputincioşi în faţa misterului solar, care este propriu-zis misterul lui Mihael –, pretutindeni exista acest sentiment: Omul este neputincios!

Această epocă michaelică a fost o epocă de mari încercări. În fond, platonismul nu era decât un fel de extract spălăcit al vechilor Misterii. Din acest extract, aristotelismul a preluat elementul cel mai intelectual, pe care Alexandru l-a luat după aceea pe umerii săi.

Cuvântul de ordine al lui Mihael a fost atunci: Omul trebuie să ajungă la „pan-inteligenţă", pentru ca el să ajungă să sesizeze divinul pe Pământ sub o formă care să nu fie atinsă de păcat. Trebuie să fie răspândit pretutindeni ceea ce este mai bun din ceea ce a fost cucerit, plecând din centrul care va fi Alexandria, fără a ţine seama de centrele Misteriilor unde domneşte descurajarea. Acesta era impulsul lui Mihael. Şi tocmai aceasta este deosebirea dintre el şi ceilalţi Arhangheli: faptul că el a protestat cu cea mai mare tărie împotriva căderii omului.

Acesta este, de asemenea, conţinutul cel mai important al învăţăturii pe care el a dat-o alor săi în şcoala suprasensibilă despre care am vorbit lunea trecută. Conţinutul mai important al acestei învăţături era următorul: Dacă inteligenţa îşi găseşte acum loc printre oameni, dacă inteligenţa, scăpată din mâinile mihaeliţilor, urmează să-şi găsească locul pe Pământ, atunci în această epocă michaelică oamenii trebuie să simtă că e nevoie ca ei să vegheze, pentru că inteligenţa nu are voie să fie atinsă de starea de păcat, şi oamenii trebuie să se folosească de această epocă a inteligenţei pentru a se ridica prin inteligenţa pură, eliberată de iluzie, până la viaţa spirituală.

Aceasta este, în opoziţie cu atmosfera ahrimanică, atmosfera care domneşte în sfera lui Mihael. Lunea trecută eu am caracterizat această opoziţie: am arătat că Ahriman se străduieşte cu orice preţ, acum şi în viitor, să-şi însuşească această inteligenţă coborâtă printre oameni, să facă în aşa fel încât oamenii să ajungă în stăpânirea lui, şi astfel Ahriman să devină posesorul inteligenţei din creierele umane.

Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, acest Ahriman, vreau să spun aceste legiuni ale lui Ahriman trebuie să ne fie cunoscute. Nu am făcut nimic considerând numele Ahriman de dispreţuit şi dând numele de Ahriman unei legiuni de fiinţe demne de dispreţuit. Cu aceasta nu am făcut nimic. Ceea ce este important este să ajungem să vedem că prin Ahriman avem de-a face cu o entitate cosmică de inteligenţa cea mai înaltă, o entitate cosmică ce a preluat în sine deja în mod absolut individual inteligenţa. Ahriman este, din toate punctele de vedere, superinteligent; el este stăpânul unei inteligenţe orbitoare, care provine din întreaga fiinţă umană, nu numai din această parte a fiinţei umane care se arată tocmai în forma frunţii umane.

Dacă am vrea să-l reprezentăm pe Ahriman cu ajutorul unei Imaginaţiuni umane, ar trebui să-l arătăm cu o frunte înclinată înapoi şi cu o expresie frivol-cinică, fiindcă la el totul provine de la aceste forţe inferioare, dar de la aceste forţe inferioare provine inteligenţa cea mai înaltă. Cel care s-ar angaja într-o discuţie cu Ahriman ar fi absolut copleşit de rigoarea înlănţuirii logice, de extraordinara precizie cu care el îşi mânuieşte argumentele. În ceea ce priveşte lumea oamenilor, aceasta este părerea lui Ahriman, abia de-acum înainte trebuie să se decidă dacă aici va domni deşteptăciunea sau prostia. Pentru Ahriman, este prostie tot ceea ce nu cuprinde inteligenţă în individualitatea strict personală. Căci fiecare din fiinţele ahrimanice este personal superinteligentă, aşa cum am spus adineaori, este critică, refuzând tot ceea ce este ilogic, are o gândire ironică şi disprețuitoare.

Vedeţi dvs., când îl avem astfel pe Ahriman în faţa noastră, atunci simţim, bineînţeles, absoluta opoziţie dintre Ahriman şi Mihael. Căci ceea ce are importanţă la Mihael nu este absolut deloc caracterul personal al inteligenţei; numai că la om există întotdeauna tentaţia de a-şi face inteligenţa personală după modelul lui Ahriman. În realitate, Ahriman îl judecă pe Mihael cu un foarte mare dispreţ, el îl crede prost şi lipsit de minte. Desigur, el îl judecă în raport cu sine însuşi: căci Mihael, într-adevăr, nu îşi propune să atragă personal inteligenţa la sine însuşi, el vrea şi a vrut timp de milenii, timp de eoni, să administreze pan-inteligenţa, şi acum, din nou, deoarece oamenii trebuie să fie posesorii inteligenţei, el vrea s-o administreze ca pe ceva pe care oamenii îl au în comun şi de care trebuie să beneficieze fiecare om ca atare, ca de inteligenţa comună.

Desigur, noi, ca oameni, ar fi bine să ne spunem: credinţa că putem avea inteligenţa numai pentru noi este

prostească. Nu putem fi inteligenţi numai pentru noi înşine. Când vrem să demonstrăm ceva în mod logic cuiva, începem prin a presupune că această persoană are logica pe care o avem şi noi şi că această logică este valabilă pentru toţi. Dacă fiecare şi-ar avea propria sa logică, nu am putea pretinde să demonstrăm ceva şi celorlalţi după propria noastră logică. Şi tocmai aceasta este particularitatea epocii michaelice actuale, faptul că ceea am înţeles definitiv trebuie să treacă până în sentiment.

Şi astfel vuieşte, în culisele existenţei, lupta lui Ahriman împotriva curentului mihaelic. Aşa cum spuneam deja lunea trecută, una dintre obligaţiile antroposofului este aceasta: să-şi cucerească un simţ pentru faptul că acum lucrurile stau în acest fel, pentru faptul că, am putea spune, Cosmosul se află în focul acestei lupte.

Vedeţi dvs., această luptă care se dădea în Cosmos încă din secolele 8, 9, a dobândit importanţă atunci când, încetul cu încetul, inteligenţa cosmică i-a scăpat lui Mihael şi cetelor sale şi a coborât printre oameni; această luptă a devenit actuală când, în momentul pe care eu l-am indicat adesea, la începutul secolului al 15-lea, a început să se dezvolte în omenire sufletul conştienţei. Noi vedem de asemenea pe Pământ, în anumite spirite care trăiau atunci pe Pământ, un fel de oglindire a ceea ce s-a întâmplat în marea şcoală suprasensibilă despre care am vorbit lunea trecută; noi vedem aici cum ceva din toate acestea se oglindeau în oamenii individuali de pe Pământ.

Am discutat adesea în ultimul timp despre activităţile cereşti care se oglindesc în şcolile şi instituţiile pământeşti. Am vorbit despre marea Şcoală de la Chartres şi despre altele. Dar acest lucru poate fi spus şi despre anumiţi oameni individuali. Şi noi avem acest fenomen curios că tocmai aici unde sufletul conştienţei începe să se dezvolte în omenirea

civilizată, aici, unde adevărata Mişcare rosicruciană trebuie să ia în stăpânire impulsul spre sufletul conştienţei, tocmai aici, într-un spirit al acestui timp, se aprinde ca un fulger ceva din acest impuls suprapământesc. (*Tabla 6*) Este vorba de *Raimund de Sabunda* [Nota 28], care a trăit în secolul al 15-lea. Şi ceea ce învăţa Raimund de Sebunda la începutul secolului al 15-lea este aproape o reflectare pământească a înaltei învăţături suprasensibile a lui Mihael.

Raimund de Sabunda spunea: Oamenii au decăzut de la nivelul care le fusese acordat la origine de către Zeii de care ei aparţin. Dacă ar fi rămas la acest nivel, ei ar fi văzut sub adevărata sa formă tot ceea ce trăieşte în minunatele cristale ale regnului mineral, în lumea minerală amorfă, în ceea ce trăieşte în sutele şi miile de forme ale lumii vegetale, în formele regnului animal, în tot ce este viu şi se mişcă în apă şi în aer, în căldură şi în elementul pământesc, ei ar fi văzut toate acestea sub adevărata lor formă.

Raimund de Sabunda reamintea că în categoriile lui Aristotel, ca odinioară în arborele Sephiroth, în aceste concepte generale care par atât de stranii celui care nu le înţelege, în toate acestea este conţinut ceea ce, cu ajutorul inteligenţei, trebuie să conducă în lumea spirituală. Cât de seci, înfiorător de seci, par pentru oameni categoriile lui Aristotel care se învaţă în logică: fiinţa, relaţia, acţiunea, aici, acolo – zece asemenea categorii, zece asemenea noţiuni generale. Oamenii spun: Firește că îţi vine să o iei la fugă când trebuie să înveţi asemenea noţiuni generale! De ce să ne înflăcărăm în faţa unor asemenea noţiuni generale: fiinţa, posesia, devenirea şi aşa mai departe? – Este exact ca şi când cineva ar spune: De ce fac oamenii atâta caz de „Faustul" lui Goethe! Nu există nimic altceva în el decât diverse combinaţii de litere de la a, b, c, d, e, f şi aşa mai departe, până la litera z! Cel care ia „Faust" în mână şi nu ştie să citească nu va avea

nici o idee despre extraordinara măreţie a acestei opere, el nu va vedea niciodată decât literele, a, b, c, d, e, f, până la z. Cel care nu ştie cum sunt combinate a, b, c, acela nu va putea citi „Faust".

Vedeţi dvs., la fel este şi cu citirea cuvintelor care compun categoriile lui Aristotel. Acestea sunt în număr de zece: fiinţa, cantitatea, calitatea, relaţia, spaţiul, timpul, locul, situaţia, acţiunea, suferinţa – sunt mai puţine decât literele alfabetului. Acestea sunt literele spiritului. Cel care ştie să folosească în mod just fiinţa, situaţia, acţiunea etc., aşa cum ştie să se folosească de litere pentru ca ele să dea „Faustul", presimte ceea ce spunea Aristotel despre aceste lucruri atunci când, de exemplu, îl instruia pe Alexandru.

Raimund de Sabunda, în vremea sa, încă mai atrăgea atenţia asupra acestui lucru, lui încă îi mai erau cunoscute aceste lucruri. El spunea: Când privim, de exemplu, ceea ce mai exista în aristotelism, se vede că acesta era un vestigiu al stării de unde au decăzut oamenii la începutul evoluţiei umane, şi de care ei îşi mai aminteau: aceasta era „citirea în Cartea Naturii". Dar oamenii au căzut atât de jos, încât ei nu mai pot citi adevărul conţinut în „Cartea Naturii" [Nota 29]. De aceea Dumnezeu, care a avut milă de ei, le-a dat Biblia, „Cartea Revelaţiei", pentru ca ei să nu se îndepărteze cu totul de ceea ce este spiritual-divin.

Aşadar Raimund de Sabunda mai învăţa, în secolul al 15-lea: „Cartea Revelaţiei" este aici pentru omul păcătos, fiindcă el nu ştie să citească în „Cartea Naturii"; dar, spunând aceasta, el gândea deja: Oamenii trebuie să regăsească posibilitatea de a citi în „Cartea Naturii". Şi acesta este impulsul pe care îl dă Mihael: să îi conducă din nou pe oameni, acum, după ce inteligenţa administrată de el a venit printre oameni, să redeschidă marea Carte a Naturii şi să citească în „Cartea Naturii".

La drept vorbind, toţi cei care se află în Mişcarea antroposofică ar trebui să simtă că pentru a înţelege karma va trebui mai întâi ca ei să ştie că fiecăruia dintre ei i se adresează în mod personal chemarea: Citeşte din nou cu ochii spiritului în „Cartea Naturii", descoperă substraturile spirituale ale naturii, după ce Dumnezeu ţi-a dat, pentru epoca intermediară, Revelaţia.

Vă rog să înţelegeţi bine sensul cărţii mele ***Mistica în zorii vieţii spirituale a timpului nostru***. Veţi vedea la ultima pagină a acestei cărţi – sub forma pe care puteam şi trebuia să o dau atunci – că este vorba de a conduce Mişcarea antroposofică în aşa fel încât omul să poată citi din nou nu numai în „Cartea Revelaţiei", despre care spuneam că *Jakob Böhme* [Nota 30] mai ştiuse încă să o citească, ci şi în „Cartea Naturii". Începuturile stângace, insuficiente, adesea groaznice, ale ştiinţei moderne trebuie să fie transformate, metamorfozate, printr-o concepţie spirituală despre lume, într-o adevărată citire în „Cartea Naturii". Eu cred că am folosit această expresie, „Cartea Naturii", la sfârşitul cărţii „Mistica în zorii vieţii spirituale a timpului nostru". Aceasta a fost încă de la început semnul distinctiv (în text, „Schibboleth" – n. t.) [Nota 31] al Mişcării antroposofice. De la început a existat apelul adresat celor care trebuiau să-şi asculte acum vocea karmei, să perceapă mai mult sau mai puţin conştient şi clar acest apel: Karma mea este atinsă şi cuprinsă de mesajul lui Mihael care răsună în lume; datorită karmei mele, acest mesaj mă priveşte.

Căci este vorba, la urma urmei, de oamenii care sunt încă pe Pământ, care întotdeauna sunt aici, care vin, care au venit, care revin şi vor reveni mereu, şi care sunt pregătiţi să se îndepărteze într-un anumit sens de lume, şi să se adune în Societatea Antroposofică. Că această izolare de lume trebuie să fie înţeleasă ca fiind mai mult sau mai puţin reală, mai mult

sau mai puţin categorică ş.a.m.d., aceasta este o altă problemă; pentru anumite suflete, aceasta este un fel de plecare şi un mers spre altceva decât lumea de care ele s-au desprins. La diferiţi oameni individuali, evenimentele karmei se prezintă în modul cel mai variat. Unul face o experienţă sau alta, fiindcă el trebuie să rupă anumite legături, pentru a se uni cu cei care vor să cultive mesajul lui Mihael. Există suflete care simt adeziunea la mesajul lui Mihael ca pe un fel de descătuşare. Altele, în schimb, au sentimentul de a se afla în situaţia următoare: Eu sunt atras pe de o parte de Mihael, pe de altă parte de ahrimanism; nu pot să aleg, viaţa este cea care mă menţine în această situaţie! – Iar alte suflete au curajul să se smulgă din această situaţie, menţinând totuşi legăturile exterioare. Altele, în sfârşit, stabilesc uşor aceste legături cu lumea exterioară; şi acest lucru este posibil şi, poate, pentru starea actuală a Societăţii Antroposofice, este deocamdată lucrul cel mai bun. Dar întotdeauna există oameni care se află în interiorul Mişcării, stând în faţa altora, care se află în afara ei, şi, de asemenea, în faţa unora cu care, având în vedere vieţile lor anterioare, au legături karmice profunde. Descoperim atunci firele karmice cele mai ciudate.

Noi nu putem înţelege aceste ciudate fire karmice decât dacă ne amintim aceste premise despre care am vorbit adineaori; am văzut că, într-adevăr, sufletele care în inconştientul lor simt imboldul spre Mişcarea antroposofică au avut în încarnările precedente experienţe comune, căci ele făceau parte, în marea lor majoritate, din grupurile care în secolele 15, 16, 17 au auzit în lumea suprasensibilă mesajul lui Mihael şi care, după aceea, la începutul secolului al 19-lea, au participat la marele cult imaginativ despre care v-am vorbit aici. Vedem o chemare cosmic-telurică puternică adresată legăturilor karmice ale membrilor Societăţii Antroposofice. Aşa cum am auzit lunea trecută, această

chemare va răsuna de-a lungul întregului secol 20, pentru a-şi atinge punctul culminant la sfârşitul secolului 20.

Despre aceasta, dragii mei prieteni, aş vrea să vă vorbesc duminica viitoare.

CONFERINŢA A NOUA

Dornach, 3 august 1924

Aţi putut vedea din conferinţele anterioare cum sufletele care simt în străfundurile subconştientului imboldul de a se apropia de Mişcarea antroposofică poartă în sine acest imbold datorită relaţiei lor speciale cu forţele lui Mihael. Şi noi am examinat cum acţionează aceste forţe ale lui Mihael pe parcursul diferitelor secole tocmai pentru a vedea ce influenţă pot avea aceste impulsuri michaelice asupra vieţii celor care se află într-o anumită legătură cu ele.

Dar aceste impulsuri michaelice, şi acest lucru este de o importanţă deosebită pentru karma fiecărui antroposof, sunt de-aşa natură încât ele acţionează în mod profund şi intens asupra întregului om. Expunerile precedente ne-au arătat că domnia lui Mihael, dacă vrem să o numim astfel, care a început pentru viaţa pământească la sfârşitul anilor ‘70 ai secolului al 19-lea, a fost precedată de domnia lui Gabriel, şi v-am arătat deja că această domnie a lui Gabriel este legată de forţele care sunt vehiculate prin reproducerea fizică, de forţele eredităţii fizice.

Forţele lui Mihael sunt exact de sens opus. Sub domnia lui Gabriel, impulsurile acţionează cu putere în organismul fizic al omului. Mihael acţionează cu putere în natura spirituală a omului. Dvs. puteţi deduce aceasta deja din faptul că el este administratorul inteligenţei Universale. Dar impulsurile lui Mihael sunt foarte puternice, sunt pline de

forţă, şi ele acţionează, pornind din spiritual, asupra întregului om; ele acţionează în elementul spiritual, de aici în elementul sufletesc, şi apoi în elementul trupesc. Şi, în contextul karmic, sunt mereu în acţiune aceste forţe suprapământeşti: entităţile Ierarhiilor superioare acţionează împreună cu omul, asupra omului; prin aceasta se elaborează karma. Astfel forţele lui Mihael, fiindcă acţionează asupra întregului om, sunt totodată acele forţe care acţionează deosebit de puternic în karma omului. Forţele lui Gabriel acţionează foarte puţin, nu chiar deloc, dar ele acţionează foarte puţin în karma propriu-zisă a omului; forţele michaelice acţionează, în schimb, foarte puternic în karma omului.

Aşadar, dacă anumiţi oameni – şi, în general, dvs. toţi sunteţi aceşti oameni, dragii mei prieteni – sunt deosebit de legaţi de acest curent michaelic, karma lor nu poate fi înţeleasă decât dacă o concepem în legătură cu acest curent michaelic. Şi dacă ne gândim că Mihael este un spirt care se află într-o legătură deosebită cu Soarele şi cu toate impulsurile solare, vom înţelege mai bine ce importanţă extraordinară au aceste impulsuri michaelice pentru oamenii care sunt deosebit de expuşi acestor impulsuri; spiritualul acţionează până în organizarea fizică. Trebuie, pur şi simplu, să considerăm fenomenele fizice legate de sănătate şi boală – care se constată, de exemplu, la cei pe care îi putem numi oamenii lui Mihael –, mult mai mult decât se face de obicei, ca fiind legate de karma lor într-un sens mai înalt decât la oamenii lui Gabriel sau ai lui Rafael ş.a.m.d. Deşi Rafael este totodată tocmai acel spirit care se află în strânsă legătură cu arta de a vindeca – în Univers, lucrurile sunt complexe –, Mihael este, cu toate acestea, spiritul care orientează karma fiecăruia, în modul cel mai intim, şi în ceea ce priveşte sănătatea sau boala.

Acest lucru, la rândul său, se află în legătură cu faptul că forţele michaelice nu acţionează numai în sensul cosmopolitismului, ci îl şi smulg pe om din îngustimea relaţiilor pământeşti şi îl transportă la un nivel spiritual unde el simte aceste relaţii pământeşti mai puţin intens decât alţi oameni; el este cel puţin predispus la aceasta prin karma sa – şi aici avem iarăşi ceva ce exercită o profundă influenţă asupra karmei oamenilor individuali care aparţin curentului michaelic.

Vedeţi dvs., în ultima treime a secolului al 19-lea situaţia a fost într-adevăr de-aşa natură încât oamenii – nu spun nervoşi, ci foarte sensibili din punct de vedere spiritual şi sufletesc – au putut simţi în mod clar cum forţele michaelice pătrund în lume. Această pătrundere a forţelor michaelice în lume s-a manifestat, la cei care erau cu adevărat oamenii lui Mihael, prin faptul că anumite evenimente care au trecut neobservate de alţii au răsunat foarte profund şi într-un mod decisiv în viaţa lor.

Şi, înainte de toate, karma unor asemenea oameni era de-aşa natură încât, chiar dacă nu îşi dădeau seama foarte clar despre acest lucru, ei simţeau totuşi că între Mihael şi Ahriman se desfăşoară această luptă pe care eu am descris-o alaltăieri. În epoca actuală, Ahriman nu are o mare influenţă asupra oamenilor decât atunci când, într-un fel oarecare, este prezentă o deviere a conştienţei. Forma cea mai accentuată a acestei devieri se manifestă, să spunem, în cazul pierderii cunoştinţei sau atunci când conştienţa este întunecată un timp mai îndelungat. În momentele în care conştienţa este întunecată, puterile ahrimanice îl pot atinge pe om foarte puternic. Ele acţionează atunci în el, omul este expus atacurilor lor. Şi tocmai în această ultimă treime a secolului al 19-lea, mai ales în perioada care a precedat sfârşitul erei Kali Yuga, aşadar în ultimii ani ai secolului precedent, era de-a

dreptul zguduitor să vezi ce se întâmplă în dosul scenei lumii exterioare fizic-sensibile, care se întinde în faţa organelor umane de simţ. Într-adevăr, la graniţa imediată a acestei lumi se află ceea ce ne arată multe aspecte din aceste evenimente istorice în care intervin fiinţele superioare, fiinţele suprasensibile.

Însă în această ultimă treime a secolului al 19-lea, mai ales în ultimul deceniu, tot ce se referea la domnia lui Mihael, la întreaga sa luptă, la întregul context de realităţi legate de Mihael, nu era ascuns decât de un văl subţire. Dar de atunci Mihael luptă, într-un fel, în lumea exterioară. Astfel, noi avem acum nevoie de o forţă mult mai mare pentru a vedea aspectul suprasensibil al acestor lucruri decât înainte de sfârşitul erei Kali Yuga, aşadar, încă din ultimul secol, când, aşa cum am spus, lumea învecinată nu era ascunsă decât de un văl şi când Mihael mai lupta în spatele scenei. Dar Mihael, aşa cum am spus, vrea neapărat să-şi instaureze domnia. Mihael este un spirit puternic, el nu se poate sluji din plin decât de oameni plini de curaj, plini de curaj interior.

Şi, în tot acest context de evenimente pe care vi le-am prezentat, în şcoala suprasensibilă din secolele 15, 16, 17, în acest cult suprasensibil de la începutul secolului al 19-lea, printre spiritele care iau parte la aceste evenimente intervin în permanenţă numeroase cohorte de spirite luciferice, a căror prezenţă este necesară pentru întregul context. Mihael are nevoie de colaborarea fiinţelor luciferice pentru a putea birui polul opus, pentru a-l birui pe Ahriman. Astfel încât oamenii lui Mihael sunt deja şi ei incluşi – poate nu trebuie să spunem în această luptă, ci într-o pendulare între impulsurile luciferice şi impulsurile ahrimaice. Aceste lucruri puteau fi observate cu o mare claritate tocmai la sfârşitul secolului trecut. Nu se întâmpla atunci atât de rar să se poată pătrunde cu privirea prin acest văl, cum l-am numit. Se vedea ce luptă

grea avea de dus Mihael împotriva lui Ahriman, şi cât de uşor putea fi deviată conştienţa oamenilor de tot felul de influenţe luciferice.

Veţi spune, poate: devieri ale conştienţei, pierderi ale cunoştinţei, aici nu e nimic extraordinar. Desigur, văzut din exterior, aici nu e nimic extraordinar; dar aceste fenomene devin importante prin consecinţele lor. Aş vrea să vă dau un exemplu în acest sens.

Cineva trebuia într-o zi să cunoască pe cale istorică, într-un mod intim, o anumită personalitate. Acest om trebuia să se ocupe cu această personalitate din epoca Renaşterii şi a Reformei, să o cunoască din punct de vedere istoric. Vă rog să mă înţelegeţi exact: Erau îndeplinite toate condiţiile preliminare necesare pentru ca un om – era la sfârşitul anilor '90 ai secolului trecut – să poată cunoaşte, pe căile istoriei, o personalitate din epoca Renaşterii şi a Reformei. Ei bine, s-ar putea spune că nici nu se putea concepe cum ar fi putut acest om să cunoască acea personalitate altfel decât, aş zice, într-un mod cu totul pedant-filistin. Dar iată că, prin efectul celor mai rafinate împrejurări karmice, omul respectiv a fost incapabil, exact în perioada când ar fi trebuit să facă această experienţă, să se servească de conştienţa sa. El a căzut într-un fel de somn din care nu s-a putut trezi. El a fost împiedicat să facă această experienţă.

Asemenea lucruri, bineînţeles, nu prea sunt remarcate în viaţa curentă. Dar tocmai aceste lucruri ne permit să vedem în mod direct din lumea pământească în lumea spirituală. Şi dacă vrem să avem aici o explicaţie, trebuie să spunem: Acel om care trebuia să cunoască o personalitate din epoca Renaşterii şi a Reformei ar fi simţit, fără îndoială, dacă ar fi făcut ceea ce am relatat, o foarte puternică impresie personală. Dar el nu a făcut acest lucru, şi nu a mai avut acea impresie. Dar impresia pe care acest om ar fi putut-o avea s-a

transformat în timp într-o sensibilitate cu totul deosebită pentru elementul michaelic. El a dobândit, într-adevăr – deşi în mod inconştient –, înţelegere pentru elementul michaelic.

Vă dau acest exemplu oarecum paradoxal pentru a vă arăta pe ce căi a ajuns elementul michaelic până la oameni. S-ar putea menţiona multe, foarte multe exemple de acest fel. Oamenii ar fi astăzi cu totul diferiţi dacă nu s-ar fi produs asemenea lucruri la un mare număr dintre ei. Căci aceste lucruri se pot întâmpla în sute de moduri diferite. În cazul pe care vi l-am relatat, aflăm că acest om a căzut cu adevărat într-un fel de somn. În alte cazuri, s-a întâmplat că un anumit eveniment care l-ar fi îndepărtat de Mihael pe omul respectiv a fost evitat prin sosirea unui prieten sau a altcuiva, conducându-l în alt loc pe acest om, a cărui conştienţă s-a voalat atunci în modul cel mai firesc, cel mai banal – astfel încât el a fost împiedicat să ia parte la evenimentul care, în realitate, era prevăzut în karma sa. Intervenţiile cele mai pronunţate în desfăşurarea normală şi liniştită a karmei s-au produs tocmai în timpul acestor ani.

În general, s-a putut vedea cât de profund acţionează aceste influenţe ale lui Mihael. În numeroase cazuri s-a văzut că oamenii a căror karmă primise o zdruncinătură de acest fel, deoarece Mihael trebuia să pătrundă prin poarta anumitor conştienţe umane în lumea sensibil-pământească, au fost afectaţi nu numai în viaţa lor interioară, ci până în corporalitate.

Este extraordinar de interesant să vedem cum în anii ‘90 oamenii au fost implicaţi în nişte evenimente care nu erau altceva decât căile prin care Mihael pătrundea din lumea spirituală în lumea fizică. Aşadar, trebuie să ne gândim: Această intrare a lui Mihael în lumea fizică în ultima treime a secolului al 19-lea se pregătea deja în lumea spirituală de multă vreme, de la începutul anilor ‘40 ai secolului al 19-lea.

Mihael şi ai săi, aş spune, se apropiau tot mai mult şi devenea tot mai vizibil că se năşteau oameni al căror destin pământesc era legat de misiunea lui Mihael: aceea de a recuceri aici, pe Pământ, inteligenţa, după ce ea le scăpase, în lumea suprasensibilă, cetelor michaelice.

În cele din urmă – aţi aflat acest lucru din expunerile precedente –, în miezul acestor evenimente este situată Mişcarea antroposofică. Căci ea este legată de acest întreg curent michaelic, cum reiese în mod clar din ceea ce v-am descris până acum.

Ei bine, examinaţi în această lumină legăturile karmice dintre diferitele personalităţi pe care un imbold profund le face să adere la Mişcarea antroposofică. Ele încep prin a veni din lumea exterioară. Ele sunt situate în lume într-un context sau altul. În realitate, au existat întotdeauna în lume numeroase comunităţi care i-au unit pe oameni, dar niciodată forţele de coeziune nu au avut caracterul deosebit pe care îl manifestă forţele michaelice. Aceasta îl situează într-o situaţie deosebită pe acela care, părăsind mediul în care a trăit, găseşte calea în interiorul Societăţii Antroposofice. Oamenii pot intra în alte asociaţii, întotdeauna au putut s-o facă: destinul omului respectiv nu este atât de profund afectat. Dar în Societatea Antroposofică nu poate intra cineva, cel puţin dacă această aderare este sinceră şi dacă afectează sufletul în mod profund, fără ca destinul omului respectiv să fie, datorită acestui fapt, în mod profund influenţat. Şi aceasta se vede în mod absolut clar atunci când lucrurile sunt privite din unghiul potrivit.

Luaţi, de exemplu, un om care tocmai a intrat în Societatea Antroposofică sau în Mişcarea antroposofică şi care înainte de aceasta era prins într-un ansamblu de relaţii cu neantroposofi, sau el a păstrat aceste relaţii. Deosebirea dintre cel care a intrat în Societate şi cel care se află sau care

rămâne în afara ei are o greutate mai mare decât dacă este vorba de o altă comunitate. Există aici două feluri de relații. Datorită evenimentelor pe care vi le-am descris, noi trăim în prezent într-o epocă a unor mari decizii, astfel încât această coexistență a antroposofilor și neantroposofilor corespunde unui fapt foarte important. Sau este vorba de rezolvarea unei vechi karme pentru cel care face parte din Societatea Antroposofică, sau de inaugurarea unei noi karme pentru cel care nu face parte din ea. Și acestea sunt mari deosebiri.

Să presupunem că un antroposof are legături apropiate cu un om care nu este antroposof. Se poate ca antroposoful să aibă de reglat cu neantroposoful niște vechi raporturi karmice, sau ca neantroposoful să aibă de înnodat legături cu antroposoful în vederea viitorului. Cel puțin aceste două cazuri – cu toate nuanțele posibile, bineînțeles – sunt singurele care să-mi fi fost dat să le observ; nici cazuri intermediare, nici altfel de cazuri. De aici rezultă că epoca noastră este, într-adevăr, o epocă a marilor decizii: sau cei care nu sunt antroposofi suferă o influență care face ca ei să intre în comunitatea michaelică, sau influența se exercită în sensul că cei care nu aparțin comunității michaelice îi evită pe primii. Acesta este epoca marilor decizii, epoca acelei mari crize despre care vorbesc de fapt cărțile sacre ale tuturor timpurilor, referindu-se la epoca noastră. Căci caracteristica impulsurilor michaelice este faptul că ele sunt decisive și ele sunt decisive tocmai în epoca noastră. Cei care, în prezenta încarnare, primesc prin intermediul antroposofiei impulsurile michaelice, își pregătesc întreaga lor ființă în așa fel încât impulsurile michaelice să pătrundă în profunzime în acele forțe ale ființei care, fără acestea, sunt determinate numai de apartenența la o anumită rasă sau la un anumit popor.

Gândiţi-vă numai ce putere au cuvintele: Acest om aparţine unui anumit popor. Putem vedea, privindu-l, că este rus, sau francez, sau englez, sau german. Acest lucru se vede la un om, şi oamenii sunt clasificaţi în aşa fel încât, privindu-i, îi situăm pe un anumit loc. Se consideră că este important să vedem că unul este turc, altul rus ș.a.m.d. Dar pentru cei care aderă astăzi la antroposofie cu toată puterea sufletului lor, cu tot elanul inimii lor, şi o consideră drept izvorul cel mai profund din care viaţa lor îşi scoate forţa, pentru aceştia o astfel de diferenţiere, atunci când ei vor reveni pe Pământ, nu va mai avea nici un sens. Se va spune: De unde este oare acesta? El nu provine din nici un popor, din nici o rasă, el este ca şi cum ar fi înlăturat trăsăturile tuturor raselor şi popoarelor.

Vedeţi dvs., cu ocazia ultimei domnii a lui Mihael, în epoca lui Alexandru, era important de a răspândi peste tot elenismul, de a-i da un caracter cosmopolit. Prin campaniile lui Alexandru a fost realizată o operă considerabilă, în sensul compensării deosebirilor dintre oameni, în sensul răspândirii unui element comun. Dar acesta nu putea încă acţiona atât de profund, fiindcă Mihael stăpânea încă asupra inteligenţei cosmice. Acum această inteligenţă este pe Pământ. Acum Mihael acţionează în profunzime, el intervine până în natura pământească a omului. Pentru prima dată, spiritul se pregăteşte să fie elementul care modelează rasele. Va veni timpul când nu se va mai putea spune: Acest om arată aşa sau altfel, aşadar, el aparţine acestui popor, el este turc, arab sau englez sau rus sau german; ci va trebui să se spună: Acest om a primit dintr-o viaţă anterioară un impuls care l-a făcut să se orienteze spre spirit în sensul michaelic. Astfel, ceea ce este influenţat de Mihael se manifestă în mod nemijlocit fizic-creator, fizic-plăsmuitor.

Dar aceasta este ceva care se depune apoi adânc, adânc în karma fiecăruia. De unde destinul celor care sunt în mod sincer antroposofi: ei nu pot să se adapteze cu adevărat în această lume, simţind totuşi necesitatea de a o aborda cu cea mai mare seriozitate.

Eu am arătat că cei care sunt angajaţi cu toată energia lor în Mişcarea antroposofică vor reveni la sfârşitul secolului, că li se vor alătura şi alţii, fiindcă prin aceasta trebuie să se decidă în mod definitiv dacă Pământul va fi salvat, dacă civilizaţia pământească va fi salvată de la declin. Aceasta este, aş putea spune, misiunea Mişcării antroposofice; ea apasă greu asupra inimilor noastre, dar, pe de altă parte, ea le înflăcărează şi le insuflă entuziasm. Trebuie să avem privirea îndreptată asupra acestei misiuni.

Aici este absolut necesar pentru noi, care suntem antroposofi, să ştim că în această situaţie karma este mai greu de purtat pentru antroposofi decât pentru ceilalţi oameni. În primul rând, oamenii care intră în Societatea Antroposofică sunt, într-adevăr, predestinaţi să-şi trăiască mai greu decât alţii karma lor. Şi dacă refuzăm această dificultate, dacă vrem să ne trăim karma într-un mod comod, această atitudine se răzbună, într-un fel sau altul. Trebuie să putem fi antroposofi şi prin modul în care ne trăim karma; trebuie să veghem cu atenţie la modul în care ne trăim karma, pentru a fi cu adevărat antroposofi. Trăirea comodă a unei karme, dorinţa de a ne trăi karma într-un mod comod, aceasta conduce apoi la faptul că aceasta se răzbună sub formă de boli fizice, de accidente fizice ş.a.m.d.

Acestea sunt acele înlănţuiri subtile ale vieţii pe care trebuie să le vedem în mod clar; atunci, o dată cu aceste înlănţuiri mai intime, se revelează multe alte lucruri. Şi cea mai bună pregătire pentru vederea spirituală constă a privi aceste înlănţuiri mai intime ale vieţii. Nu este un principiu

just acela de a voi să ajungi să dezvolți, într-un mod nebulos, cine știe ce stări vizionare anormale. Dar este extraordinar de important să ne preocupăm de ceea ce se întâmplă mai intim în înlănțuirile de destin care pot fi observate.

Căci nu vedem noi, dragii mei prieteni, karma noastră conturându-se sub ochii noștri atunci când trăim – sau am trăit – alături de niște oameni care sunt împiedicați în mod absolut, în interiorul lor, să ajungă la antroposofie, în ciuda întregii antroposofii pe care nu voi spune că le-o oferim, dar pe care le-am putea-o oferi, numai să vrea să o accepte? Noi vedem acest lucru, nu-i așa? E un fapt care ține de marile decizii pe care le cere viața actuală. Ceea ce se desfășoară aici dobândește importanță karmică atât pentru cel care intră apoi în Mișcarea antroposofică, cât și pentru cel care rămâne în afară; acest lucru este extraordinar de important.

Să ni-i imaginăm, într-adevăr, pe acești oameni întâlnindu-se din nou într-o încarnare viitoare – ceea ce se întâmplă în încarnările noastre viitoare se pregătește deja în această încarnare -: atunci, această întâlnire între oamenii care s-au aflat în această relație pe care am caracterizat-o adineaori nu va face decât ca ei să se simtă, în esență, și mai străini unii față de alții. Căci Mihael acționează până la nivelul simpatiilor și antipatiilor fizice. Toate acestea se pregătesc încă de pe acum, aceasta se pregătește pentru fiecare antroposof. De aceea este extraordinar de important pentru antroposof să aibă în vedere tocmai aceste relații karmice care există între el și neantroposof. Este vorba aici, într-adevăr, despre niște lucruri ale căror efecte ajung până în sfera Ierarhiei care este cea mai apropiată de noi. Căci, vedeți dvs., există corelativul faptului pe care l-am descris, și anume, că impulsurile michaelice sunt creatoare de rase; există o replică a acestui fapt.

Să luăm cazul unui om a cărui karmă vrea ca el să fie cuprins în totalitate, cu inimă şi cap, aş putea spune, cu spirit şi suflet – de impulsurile antroposofiei. Atunci, ei bine, atunci e necesar ceva, oricât de paradoxal şi neobişnuit ar suna aceasta, dar este necesar ca Îngerul său să înveţe ceva. Şi acest lucru, vedeţi dvs., este extraordinar de important. Destinul antroposofului care se desfăşoară între el şi neantroposof îşi trimite vibraţiile până în lumea Îngerilor. Acest lucru ajunge până la a provoca o separaţie de spirite în lumea Îngerilor. Îngerul care îl însoţeşte pe antroposof spre următoarea sa încarnare învaţă să se situeze în sferele spirituale încă şi mai profund decât putea s-o facă înainte. Cât despre Îngerul celui care nu poate deveni antroposof, el coboară la un nivel spiritual inferior. Destinul Îngerilor ne arată cum se operează marea separare a spiritelor. La ora actuală – şi mă adresez aici inimilor dvs., dragii mei prieteni –, vedem o împărăţie a Îngerilor, până atunci relativ omogenă, scindându-se în două: o parte care tinde spre lumile superioare, o altă parte care tinde spre lumile inferioare. În timp ce pe Pământ se constituie comunitatea michaelică, putem vedea, deasupra acestei comunităţi în formare, Îngeri care se ridică (*vezi desenul, galben*) şi Îngeri care coboară (*verde*). Astăzi putem observa fără încetare, când privim mai adânc în străfundurile Universului, două curente; este ceva care zguduie inimile.

Tabla 7

Ei bine, eu spuneam că cei care intră în Mişcarea antroposofică se împart, în principal, în două grupuri. Un grup este format din cei care mai au o anumită cunoaştere a vechiului păgânism şi care, pe baza acestui păgânism, fără a avea o mare experienţă a creştinismului aşa cum s-a dezvoltat el în timpul erei Kali-Yuga, au evoluat în continuare şi se integrează acum în acel creştinism care trebuie să fie un creştinism cosmic; aşadar, sufletele cu predestinare păgână, care, de fapt, abia acum intră în creştinism. Celălalt grup se compune din acele suflete care sunt sătule de creştinism [de păgânism?] [Nota 32], dar fără a-şi mărturisi aceasta, şi care intră în Mişcarea antroposofică în primul rând datorită caracterului său christic; acest grup pătrunde mai puţin profund în cosmologia şi antropologia antroposofică ş.a.m.d., în schimb, pătrunde mai profund în elementul abstract religios. Aceste două grupuri se disting în mod clar unul de altul.

Grupul care mai are încă într-un fel o predestinare spre păgânism simte, înainte de toate, nevoia de a-şi însuşi, cu întreaga intensitate interioară, forţele vii ale antroposofiei şi de a se angaja în această direcţie fără să se lase abătut de nici o influenţă.

Toate acestea sunt lucruri care de fapt, tocmai de aceea, trebuie să se reverse in inimi; dar ele trebuie să pătrundă în inimile antroposofilor. Abia atunci va fi posibilă o adevărată viaţă în comun în Societatea Antroposofică pe baza unei antroposofii concrete. Căci dacă cei al căror suflet este marcat mai mult de păgânism îşi vor scoate la lumină forţele, care adesea există în adâncul sufletului încă din încarnarea lor actuală, numai că la unii ies la iveală atât de greu –, dacă ei vor scoate la iveală aceste forţe, atunci o atmosferă stimulatoare şi cu totul conformă cu spiritul lui Mihael se va răspândi asupra întregii Societăţi Antroposofice.

Dar pentru aceasta trebuie să avem curajul de a privi în faţă lupta grea care se duce între ceea ce Mihael trebuie să întreprindă pentru a-şi îndeplini înalta misiune şi faptul că Ahriman nu încetează să i se opună lui Mihael. Ahriman a acaparat anumite tendinţe prezente în evoluţia actuală a civilizaţiei, le-a pus în slujba sa. Gândiţi-vă că luarea în stăpânire a inteligenţei de către om nu a fost posibilă decât începând din secolul al 15-lea, de când sufletul conştienţei se află în fiinţa umană; căci sufletul conştienţei este proprietatea omului, el îşi poate însuşi inteligenţa. Numai de atunci a ajuns până la om ceea ce îl face să se fălească atât de mult cu această inteligenţă eficientă şi personală.

Încercaţi să faceţi un mic calcul, dar care în realitate cuprinde enorm de multe lucruri, dar numai în spaţiu, aşadar încercaţi, dragii mei prieteni, să faceţi un mic calcul. Adunaţi în minte tot ceea ce este cugetat într-o singură zi, pe întregul Pământ, de toţi autorii de articole, pentru ca să poată apărea ziarele. Faceţi suma inteligenţei care se scurge prin tocurile de scris, se înscrie pe hârtie, trece sub prese etc. Faceţi totalul inteligenţei personale ale cărei valuri se răspândesc prin lume!

Şi acum, întoarceţi-vă cu câteva secole în urmă, până în secolul al 13-lea, şi întrebaţi-vă dacă exista pe atunci ceva asemănător. Pe atunci, desigur, nu exista absolut nimic asemănător. Nici nu putea fi vorba de aşa ceva.

Aş vrea să vă propun încă un alt calcul. Imaginaţi-vă – astăzi este duminică, ocazia este favorabilă –, imaginaţi-vă numărul de întruniri publice care se ţin astăzi în Europa de la vest la est cu privire la problemele politice, la Europa; să ne gândim numai câtă inteligenţă personală se revarsă în atmosfera Pământului. Imaginaţi-vă acum secolul al 13-lea: atunci lipseau toate acestea, jurnale, întruniri publice; toate acestea nu existau. Dacă vă transpuneţi în secolul al 13-lea şi

vă plimbați privirea asupra lumii, nimic nu o oprește, vederea este absolut liberă. Atunci nu existau redacții de ziare, nu existau întruniri politice. Nimic din toate acestea nu exista, vederea era absolut liberă.

Plimbați-vă astăzi privirea asupra lumii, și valuri de inteligență personală urcă peste tot. Ele sunt prezente. Nu puteți trece prin ele, aerul trebuie tăiat cu cuțitul în spiritual. Exact așa cum în anumite săli de întruniri publice, unde fiecare trage din pipă sau din țigară, aerul poate fi tăiat cu cuțitul, la fel este în această privință și atmosfera spirituală.

Trebuie să avem în vedere asemenea diferențieri, dacă vrem să ne formăm o judecată asupra succesiunii epocilor. Dacă citiți niște istorici ca Ranke, nu găsiți nimic la ei din toate acestea; dar aici este vorba despre niște fapte reale.

Dar tot ce a intrat astfel în atmosferă, ce este oare? Este o hrană spirituală pentru puterile ahrimanice. Ele au astfel posibilitatea să atace tocmai pe acest tărâm. De aceea sunt tot mai puternice posibilitățile lui Ahriman de a pune stăpânire asupra civilizației. Bineînțeles, spirite ca Ahriman nu sunt prezente aici pentru a se încarna pe Pământ într-un corp fizic, dar aceasta nu le împiedică să acționeze pe Pământ; ele pot acționa pe Pământ fără a se încarna, ci încorporându-se pentru anumite perioade. Apoi, când intervin acele fenomene despre care am vorbit – tulburare a conștienței la un om sau altul ori deviere a conștienței pentru un anumit timp –, atunci omul constituie un înveliș pentru Ahriman: acesta are posibilitatea, nu să se încarneze, ci să se încorporeze în acest înveliș și să acționeze prin intermediul facultăților omului care este atunci instrumentul său.

Sarcina mea va fi să vă spun cum acționează Ahriman. După aceea aș vrea să vă arăt cum Ahriman chiar a apărut în epoca noastră sub trăsăturile unui scriitor, pentru a vă atrage

atenţia asupra a ceea ce trebuie să observe cei care vor să observe astăzi realităţile.

CONFERINȚA A ZECEA

Dornach, 4 august 1924

Ceea ce trebuie să ia naştere ca sentiment este faptul că fiecare dintre cei reuniți în cadrul Mişcării antroposofice poate simți ceva în legătură cu situaţia karmică specială care îi dă omului imboldul spre antroposofie. Trebuie să recunoaştem că în condițiile obişnuite ale vieții omul este prea puţin conştient de karma sa şi că el se situează faţă de viaţă ca şi cum ceea ce i se întâmplă, ca şi cum experienţele sale nu ar fi decât rezultatul unor înlănţuiri neprevăzute. Noi nu dăm deloc atenţie faptului că în evenimentele pe care le trăim de la naştere până la moarte există o legătură karmică, de destin. Iar când o facem, atunci vedem imediat în aceasta expresia unei fatalităţi, expresia a ceva ce pune sub semnul întrebării libertatea umană.

Eu am vorbit adesea despre faptul că numai o privire profundă îndreptată asupra legăturilor karmice face ca esenţa libertăţii să apară în adevărata ei lumină. Astfel, nouă nu trebuie să ne fie teamă, când privim mai îndeaproape raporturile karmice, că pierdem prin aceasta o viziune imparţială asupra libertăţii umane. V-am descris aspectele care sunt în legătură fie cu viețile pământești anterioare ale celor care intră în comunitatea michaelică, fie cu viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Dvs. vedeţi astfel că la asemenea oameni, adică de fapt la dvs. toţi, karma vrea ca spiritualul să joace un rol important, un rol esenţial, pentru întreaga structură interioară a sufletului.

În epoca noastră materialistă, date fiind condiţiile de educaţie şi de viaţă, un om poate veni în mod sincer spre antroposofie numai dacă el poartă în sine un impuls karmic – altfel, adeziunea sa nu ar fi sinceră – care îi dă imboldul spre ceea ce este de natură spirituală. În aceste impulsuri karmice este integrat tot ceea ce el a trăit înainte de a coborî în această viaţă pământească, aşa cum v-am arătat.

Dar, prin faptul că omul este atât de puternic legat de impulsurile spirituale care acţionează direct asupra sufletului său, el ajunge, când coboară din lumile spirituale în lumea fizică, să se unească mai puţin strâns de corporalitatea exterioară decât se întâmplă la alţi oameni. Am putea spune: Toţi cei care s-au legat de curentul michaelic în modul descris erau predestinaţi să intre în corpul lor fizic cu o anumită rezervă. Şi acest lucru stă, desigur, la baza karmei sufletelor antroposofilor.

La aceia care, în zilele noastre, simt imboldul de a se ţine în mod absolut conştient şi cu teamă la distanţă de antroposofie, se constată întotdeauna o deplină fixare în corpul fizic. La cei care, în zilele noastre, se orientează spre viaţa spirituală pe care vrea să o aducă antroposofia se constată o legătură mai slabă între corpul astral şi organizarea Eului, pe de o parte, şi corpurile fizic şi eteric, pe de altă parte.

Dar aceasta are drept consecinţă faptul că atunci omul este mai puţin adaptat vieţii, pentru simplul motiv că el are de ales între un număr mai mare de posibilităţi, fiindcă el se desprinde uşor de situaţiile de care alte persoane se ataşează. Gândiţi-vă că astăzi omul este, în mare măsură, ceea ce a devenit datorită împrejurărilor exterioare; şi am putea spune că, propriu-zis, oricât de ciudate sunt uneori asemenea cazuri, nu poate exista nici cea mai mică îndoială asupra faptului că aceşti oameni s-au adaptat bine contextului

existenţei lor. Ne uităm la un funcţionar, la un consilier comercial, la un şef de şantier, la un industriaş ş.a.m.d.: ei sunt ceea ce sunt, într-un mod absolut de la sine înţeles. Desigur, şi unora dintre ei li se întâmplă să-şi spună: Eu eram născut, pare-mi-se, pentru ceva mai bun sau, cel puţin, pentru altceva –; dar ei nu cred acest lucru într-un mod chiar atât de serios. Comparaţi cu aceasta dificultăţile neîncetate pe care le cunosc cei pe care un imbold interior al sufletului îi conduce spre spiritualitatea antroposofică. Poate că nicăieri acest lucru nu se arată într-un mod atât de izbitor, atât de intens, cum apare în tinereţe şi mai ales la cei mai tineri.

Vedeţi dvs., când îi privim mai ales pe elevii mari din Şcoala Waldorf, pe cei din clasele superioare, constatăm, atât la băieţi cât şi la fete, că dezvoltarea spiritual-sufletească este relativ rapidă, dar că tocmai prin aceasta lor nu le este mai uşor, ci, adesea, mai greu, căci pentru ei este mai complicat să-şi ia în mod interior viaţa în propriile lor mâini. Posibilităţile lor sunt mai numeroase, mai extinse. Şi, în timp ce, de altfel, în cursul obişnuit al vieţii – cu unele excepţii –, pentru educatori şi profesori nu este o sarcină foarte grea să dea sfaturi judicioase, devine mai anevoios să dai sfaturi când educi copiii aşa cum se face în Şcoala Waldorf, căci elementul general-uman iese mai mult în evidenţă, orizontul se lărgeşte, oferind privirii interioare o mai mare sumă de posibilităţi.

Iată de ce este atât de necesar ca profesorii Şcolii Waldorf, care au fost conduşi spre această profesiune prin karma lor, să-şi cucerească un orizont larg, cunoaşterea lumii, simţ pentru ceea ce se întâmplă, o privire care vede departe. Toate măsurile pedagogice, cu detaliile lor, sunt aici de mai mică importanţă decât această privire care vede departe. Şi putem, desigur, spune: În cazul karmei unui asemenea profesor se arată, din nou, cât de mare este suma posibilităţilor, mult mai mare decât pentru ceilalţi oameni. Un

asemenea adolescent sau copil le pune profesorilor enigme, nu bine definite, dar diverse şi diferenţiate în toate direcţiile. Pentru a crea înţelegere pentru toate acestea, pentru condiţiile karmice preliminare care conduc la antroposofie, cel mai bine este să nu conturăm lucrurile în mod pedant, ci doar să le sugerăm, să caracterizăm atmosfera în care îşi duc viaţa şi evoluează antroposofii.

Dar toate acestea solicită din partea antroposofului ca el să fie atent la o anumită condiţie preliminară, care la el este deosebit de accentuată, a karmei sale. Putem spune tot felul de lucruri, şi noi vom mai avea ocazia să spunem diferite lucruri despre motivele pentru care anumite caractere, anumite temperamente, sunt împinse spre antroposofie, ca urmare a evenimentelor din lumea spirituală pe care le-am menţionat; dar toate aceste imbolduri care îi conduc pe antroposofi spre ştiinţa spirituală au ceva ca un fel de imagine, care este mai puternic conturată la ei decât la alţi oameni de către spiritul Universului.

Multiplele posibilităţi care se oferă antroposofului cu privire la cele mai diverse împrejurări ale existenţei cer de la el iniţiativă, o iniţiativă interioară a vieţii sufleteşti. E necesar să ştim că pentru fiecare antroposof este valabilă fraza următoare, că fiecare antroposof trebuie să-şi spună: Dacă acum, prin karma mea, eu am devenit antroposof, ceea ce mi-a dat acest imbold îmi cere ca eu să observ cum în sufletul meu apare necesitatea – mai mult sau mai puţin profundă – de a avea în viaţă iniţiativă, pentru ca, graţie acestei iniţiative, să ştiu să întreprind ceva, să apreciez ceva, să hotărăsc ceva, din interiorul propriei mele fiinţe.

În karma oricărui antroposof este scris: Străduieşte-te să devii un om cu iniţiativă iar, atunci când, din cauza piedicilor corpului tău sau a altor piedici care îţi stau în cale, tu nu găseşti acest centru al fiinţei tale care este iniţiativa,

vezi atunci cât de mult depind de tine suferinţele şi bucuriile tale, cât de mult depind de faptul că tu găseşti sau nu găseşti această iniţiativă personală! – În sufletul antroposofului ar trebui să fie înscris întotdeauna cu litere de aur faptul că el are în karma sa iniţiativa şi că multe lucruri care i se întâmplă în viaţă depind de capacitatea sa de a deveni prin voinţă proprie conştient de această iniţiativă.

Gândiţi-vă ce extraordinar de mult am spus de fapt cu aceasta; căci astăzi există desigur extraordinar de multe surse de erori cu privire la tot ceea ce poate orienta şi conduce judecata. Şi, fără o judecată clară asupra împrejurărilor vieţii, iniţiativa nu se poate elibera din adâncurile sufletului. Dar ce anume ne conduce la o judecată clară asupra vieţii, tocmai în prezent?

Acum, dragii mei prieteni, să luăm în considerare una dintre cele mai importante trăsături de caracter ale epocii noastre şi să ne întrebăm cum se poate ajunge la această cea mai importantă trăsătură de caracter a vieţii noastre actuale cu o anumită claritate? Dvs. veţi vedea: ceea ce voi spune acum ne face să ne gândim la oul lui Columb. În cazul oului lui Columb trebuie să fie găsit felul în care să aşezăm oul pentru ca el să stea în poziţie verticală, şi cu privire la ceea ce vă voi spune se pune, de asemenea, problema de a ne veni ideea.

Noi trăim în epoca materialismului. Ceea ce, prin destin, se află în jurul nostru şi în noi este, pe de o parte, sub semnul materialismului, iar, pe de altă parte sub semnul intelectualismului răspândit peste tot. Eu am vorbit ieri despre acest intelectualism cu privire la jurnalism şi la imboldul care îi face pe oameni să discute problemele mondiale în întruniri publice. Trebuie să ne dăm seama cât de mult stă omul de astăzi sub influenţa acestor două curente ale vremii. Căci este aproape imposibil să ne sustragem acestor curente, curentul intelectualismului şi curentul

materialismului, aşa cum este imposibil să nu fim udaţi dacă ieşim fără umbrelă când plouă. Aceste două curente ne cuprind din toate părţile.

Reflectaţi la aceasta: Noi nu putem şti, pur şi simplu, anumite lucruri pe care trebuie să le ştim, dacă nu le citim în ziare; noi nu putem învăţa anumite lucruri pe care trebuie să le învăţăm, dacă nu le învăţăm în spiritul materialismului. Cum ar putea deveni astăzi cineva medic dacă ar refuza să „consume", pentru aceasta, materialism! El nu poate face altfel, decât să accepte materialismul; el trebuie, bineînţeles, să o facă. Şi dacă el nu vrea să accepte materialismul, atunci el nu poate deveni un adevărat medic în sensul timpului nostru. Aşadar noi suntem în permanenţă expuşi la materialism. Şi acest fapt intervine cu o forţă extraordinară în karmă.

Dar toate acestea sunt create în mod expres pentru a distruge iniţiativa din suflete! Orice întrunire publică la care asistăm nu are decât un scop, acela de a submina iniţiativa individuală, cu excepţia celor care ţin discursuri la aceste întruniri şi cei care le conduc. Orice ziar îşi îndeplineşte misiunea numai când creează „opinie", aşadar, când subminează iniţiativa indivizilor.

Trebuie să examinăm aceste lucruri şi să devenim conştienţi de faptul că, în fond, ceea ce posedă omul drept conştienţa sa obişnuită nu este decât o foarte mică odăiţă. Tot ceea ce se întâmplă în jurul omului, aşa cum tocmai am arătat, are asupra subconştientului său o influenţă covârşitoare. Şi, la urma urmei, noi nu avem altă posibilitate, dacă mă pot exprima astfel, decât de a fi, pe lângă faptul că suntem oameni, de a fi contemporanii semenilor noştri. Mulţi oameni cred că, într-o anumită epocă, cineva poate fi „numai om", dar aceasta conduce la ruină, noi trebuie să fim neapărat şi contemporani cu epoca noastră. Este rău, bineînţeles, când nu eşti altceva decât un contemporan, dar trebuie să fim şi

contemporani, adică: trebuie să avem un simţ pentru ceea ce se întâmplă în epoca în care trăim.

Dar, firește, multe suflete de antroposofi își pierd simțul viu pentru ce se întâmplă în epoca lor, fiindcă ele au chef să se bălăcească în afara timpului. În această privință, poți face experiențele cele mai ciudate când discuți cu antroposofii. Ei ştiu, de exemplu, foarte bine cine era Lycurg, dar, în ce-i privește pe contemporanii lor, ei fac uneori dovada unei ignoranțe care este, pur și simplu, înduioșătoare.

Aceasta ţine tocmai de faptul că omul – dispoziția pentru inițiativă fiind prezentă –, având această dispoziție și găsindu-se astfel integrat în această lume prin karma sa, el este – scuzaţi-mi comparaţia – asemeni unei albine care are ac, dar care se teme să înțepe la momentul potrivit. Inițiativa este acul; dar îi este frică să înțepe. Îi este frică mai ales să-și înfigă acul în ceea ce este ahrimanic. Nu se teme că elementul ahrimanic i-ar pricinui vreun rău, ci se teme de faptul că acul s-ar lovi de un obstacol, ar reveni înapoi și i-ar intra în corp. De o asemenea frică este vorba. Astfel, această frică de viață frânează inițiativa. Acestea sunt lucruri care trebuie să fie privite în față.

Prin faptul că din toate părţile ne lovim de materialism, teoretic și practic, și că materialismul este puternic, noi suntem dezorientaţi în inițiativele noastre. Și dacă antroposoful are un simţ pentru această situaţie, el este dezorientat peste tot, zdrobit, până în impulsurile cele mai puternice ale voinței sale, de materialismul teoretic și practic. Dar aceasta modelează karma într-un mod specific. Și, dacă vă observaţi bine pe dvs. înșivă, atunci faceţi experiența aceasta de dimineața până seara. Și de aici ia naștere apoi, în mod inevitabil, sentimentul general: Cum să facem să dovedim teoretic și practic falsitatea materialismului? – Acesta este acum, într-adevăr, imboldul prezent în multe

suflete de antroposofi, de a dovedi într-un fel sau altul falsitatea materialismului. Aceasta este acum enigma vieţii care stă în faţa multora dintre noi, din punct de vedere teoretic şi practic: Cum să reuşim să demonstrăm falsitatea materialismului?

Cel care a trecut printr-o şcoală, care a devenit un savant – exemplele nu lipsesc din Societatea Antroposofică –, acela simte nevoia imperioasă, când s-a trezit la antroposofie, de a respinge materialismul şi de a-l combate, de a spune tot ceea ce se poate spune împotriva lui. El se apucă atunci să combată materialismul, să-l respingă, crezând poate că astfel se situează în mod just în curentul michaelic. Ei bine, în cea mai mare parte rezultatele sunt slabe, şi putem spune: Argumentele aduse împotriva materialismului sunt în mod frecvent inspirate de o foarte mare bună voinţă, dar nu se ajunge la nimic; ele nu îi impresionează pe cei care sunt materialişti, în sens teoretic sau practic. De ce oare? Tocmai acest lucru ne împiedică să judecăm clar.

Iată-l, aşadar, pe antroposoful nostru, care, pentru a nu rămâne în pană cu iniţiativa sa, vrea să lămurească ce este cu aceşti materialişti care îi stau împotrivă. El vrea să descopere lipsa de justeţe a materialismului până în toate ungherele şi, de regulă, el nu găseşte mare lucru. El crede că respinge materialismul, dar acesta îşi ridică mereu capul. De unde provine asta?

Ajungem acum la ceea ce eu am numit oul lui Columb. De unde provine aceasta, dragii mei prieteni?

Aceasta provine, vedeţi dvs., de la faptul că materialismul este adevărat – aşa cum am spus-o adesea; materialismul nu este neadevărat, ci el are dreptate! De aici provine asta. Şi antroposoful ar trebui să înveţe într-un mod special că materialismul are dreptate. Materialismul are, într-adevăr, dreptate, dar numai atunci când este vorba despre

corporalitatea fizică. Ceilalţi oameni care sunt materialişti nu cunosc decât această corporalitate fizică, sau cel puţin ei cred că o cunosc. Aceasta este eroarea, eroarea nu se află în materialism. Când facem cunoştinţă, în mod materialist, cu anatomia, cu fiziologia sau cu viaţa practică, este adevărat ceea ce aflăm, dar acest adevăr nu este valabil decât pentru fizic. Şi în adâncul nostru trebuie să mărturisim: materialismul are dreptate pe tărâmul său, şi tocmai aceasta este gloria epocii actuale, de a fi descoperit ceea ce este just pe tărâmul materialismului. Dar faptul îşi are şi latura sa practică, latura sa practic-karmică.

Karma îl poate conduce într-adevăr pe antroposof la sentimentul următor: Eu trăiesc aici împreună cu nişte oameni, chiar karma m-a apropiat de ei – am vorbit ieri despre aceasta –, care nu cunosc decât materialismul, care nu ştiu adevărul decât în ceea ce priveşte fizicul; ei nu vin spre antroposofie tocmai fiindcă sunt induşi în eroare de justeţea a ceea ce ştiu.

Dar noi trăim astăzi într-o epocă michaelică, având un suflet în care se află o inteligenţă care i-a scăpat lui Mihael. Pe vremea când Mihael însuşi administra inteligenţa cosmică, lucrurile stăteau altfel. Inteligenţa cosmică smulgea sufletul în permanenţă din ceea ce exista pe atunci ca materialism. Au existat, bineînţeles, materialişti şi în alte epoci decât a noastră, dar nu aşa ca astăzi. Materialistul de odinioară era vârât, cu Eul său şi corpul său astral, în corpurile sale eteric şi fizic, el îşi simţea corpul fizic (*vezi desenul, dreapta, partea luminoasă*); dar inteligenţa cosmică administrată de Mihael venea mereu din nou să-i smulgă sufletul (*galben*). Astăzi, noi trăim alături de oameni, adesea legaţi de noi prin karmă, şi la care lucrurile se prezintă astfel: Ei au un corp fizic; dar, prin faptul că inteligenţa cosmică i-a scăpat lui Mihael şi ea trăieşte în om, ca să spunem aşa, în mod individual, personal,

Eul lor, întregul spiritual-sufletesc, rămâne în corpul fizic (*vezi desenul, stânga*). Ei trăiesc alături de noi, spiritual-sufletescul lor fiind adânc cufundat în corpul fizic. Astfel, noi trebuie să vedem adevărul când suntem în contact cu oamenii care nu sunt deschişi spre spiritualitate. Şi nu trebuie să avem, stând alături de aceşti oameni care nu sunt deschişi spre spiritualitate, numai simpatie şi antipatie în sensul obişnuit al cuvântului, ci acest fapt trebuie să aibă pentru noi ceva zguduitor. Acest fapt poate avea ceva zguduitor, dragii mei prieteni! Pentru a o simți, este suficient să ne gândim la materialiştii care adesea sunt foarte înzestrați, care pot fi, de asemenea, prin instinct, naturi foarte bune, dar care nu pot ajunge la spiritualitate.

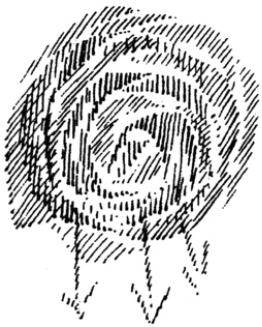
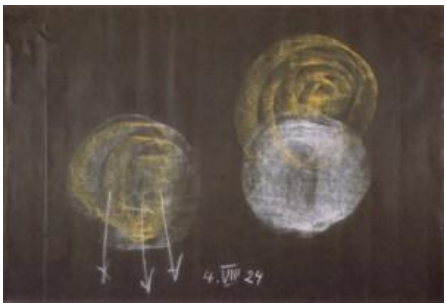

Tabla 8

Cum să nu fim zguduiţi, când ne gândim la darurile atât de remarcabile, la nobilele calităţi umane care se găsesc la materialişti. Căci nu este nici o îndoială: cel care astăzi, în epoca marilor decizii, nu găseşte calea spiritului, va suferi în sufletul său nişte prejudicii pe care el le va duce în încarnările sale viitoare. El le va duce cu sine. Şi în faţa faptului că în zilele noastre, prin karma lor, un anumit număr de oameni simt un imbold interior spre spiritualitate, pe când alţii, de care karma ne-a apropiat, nu pot ajunge la aceasta, în faţa acestui contrast ar trebui să fim profund zguduiţi, sufletul nostru ar trebui să fie mişcat în străfundul său. Numai atunci răspundem noi în mod just karmei noastre şi nu altfel. Căci dacă privim în ansamblu tot ce am spus în legătură cu ceea ce îmi veţi permite să numesc mihaelism, atunci vedem: „mihaeliţii" sunt cuprinşi în sufletele lor de o forţă care vrea, pornind din spirit, să acţioneze în întregul om, până în fizic.

Am caracterizat şi ieri acest lucru, spunând: Aceşti oameni leapădă elementul rasial, ceea ce, provenind din existenţa naturală, îşi pune o amprentă asupra omului şi îl face să fie un om anume. Prin faptul că în această încarnare pământească, în care acum devine antroposof, omul este pătruns de spiritual, el se pregăteşte să devină nu ceea ce este după semne exterioare, ci aşa cum era el în încarnarea sa actuală. Va veni o zi – să fim conştienţi de aceasta cu toată modestia – când la aceşti oameni spiritul va arăta cum poate el să modeleze o fizionomie, să plăsmuiască o formă umană.

Până în prezent, aşa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată în istoria lumii. Până în prezent, oamenii şi-au modelat fizionomia pornind de la trăsăturile fundamentale ale poporului lor, pornind de la fizic. Noi putem citi încă şi astăzi pe chipul oamenilor, mai ales atunci când sunt tineri, când nu sunt marcaţi de grijile vieţii sau de bucurii şi exaltări, partea divină a vieţii, de unde vin ei. Vor exista cândva oameni

despre care se va putea spune, doar privindu-le trăsăturile, cum au fost în încarnarea lor precedentă, atunci când ei ajunseseră la spiritualitate. Alături de ei vor fi şi alţii – şi ce va însemna atunci karma? Atunci karma va lepăda afinităţile karmice obişnuite.

În această privinţă, tocmai acela care înţelege să ia viaţa în serios va putea spune: Eram, sau mai suntem încă, legaţi în mod karmic de mulţi oameni care nu au putut ajunge la spiritualitate. Şi, pe lângă multe înrudiri pe care poate le avem în viaţă, simţim totuşi, şi pe bună dreptate, o profundă înstrăinare: legătura karmică pe care o aveam în mod normal în viaţă dispare. Dar între cel care se situează, ca să spunem aşa, afară, pe terenul materialismului, şi un om care se situează pe terenul spiritualităţii, rămâne ceva ca un rest karmic – şi nici un alt rest karmic nu mai rămâne, dar acesta rămâne –, anume că materialistul nu poate face altfel decât să privească spre celălalt, să-şi îndrepte atenţia în mod deosebit spre celălalt. Şi noi putem întrevedea un viitor când cei care în cursul secolului 20 vor pătrunde din ce în ce mai mult în spiritualitate vor sta alături de alţii cu care erau uniţi prin karmă în vieţile pământeşti anterioare. În acest viitor, afinităţile karmice, înrudirile karmice, vor valora mult mai puţin; dar ceea ce va fi rămas din înrudirile karmice, va fi faptul că cei care se vor afla pe terenul materialismului vor trebui să-şi ridice privirea spre cei care se vor afla pe terenul spiritului. Materialiştii de astăzi vor trebui să-şi ridice privirea spre spiritualiştii de astăzi. Iată ce va fi rămas din karmă.

Acesta, dragii mei prieteni, este încă un fapt zguduitor! Şi de ce este astfel? Oh, acest lucru este înscris în planul pe care l-a conceput pentru Univers înţelepciunea divină. Prin ce mijloc pot fi convinşi astăzi materialiştii de ceva? Prin faptul că le punem acest lucru sub ochii lor, făcând în aşa fel încât ei

să-l poată atinge cu mâna. Cei care sunt pe terenul materialismului vor putea vedea cu ochii lor, vor putea atinge cu mâna, la oamenii cu care aveau înainte legături karmice, în fizionomie, în întreaga expresie a feţei, ce este spiritul; căci atunci spiritul va fi modelat fizionomia. Astfel va fi dovedit pentru ochi, va fi dovedit pe om cum se manifestă spiritul creator în lume. Şi va ţine de karma antroposofilor ca ei să le dovedească celor care se situează astăzi pe terenul materialismului că spiritul există, şi că spiritul, printr-o hotărâre a Zeilor, îşi demonstrează existenţa în fiinţa umană însăşi.

Dar, tocmai pentru a se ajunge aici, este necesar ca noi să ne confruntăm cu intelectualismul altfel decât în vorbe confuze și nebuloase, este necesar să nu ieşim afară fără umbrelă. Înţeleg prin aceasta: Noi suntem expuşi celor două curente despre care vă spuneam, vorbăria discursurilor şi mâzgăleala ziaristică. Eu spuneam: aşa cum suntem udaţi dacă ieşim fără umbrelă când plouă, tot aşa suntem expuşi acestor două curente – nu poate fi altfel. La „vârsta cea mai fragedă", între douăzeci şi douăzeci şi patru de ani, suntem obligaţi să studiem lucrări de inspiraţie materialistă – nu putem să nu le studiem. Da, la această vârstă fragedă, între douăzeci şi douăzeci şi patru de ani, când ne facem studiile, într-adevăr, aşa se întâmplă, noi suferim un fel de pregătire interioară pentru materialism chiar prin modul în care se leagă frazele, prin felul în care ele sunt modelate. Ne putem apăra împotriva acestui lucru, dar în zadar, suferim această pregătire. (*Planșa 8 săgeata*)

Aşadar este necesar să nu ne mulţumim cu aspectul formal al lucrurilor. Astăzi nu se poate pune nimeni la adăpost de prejudiciile materialismului intelectual. Astăzi nu ar fi posibil să scriem ceva în domeniul botanicii sau al anatomiei altfel decât în spiritul materialismului; n-ar merge,

contextul existenţei nu ar permite aşa ceva. Dar aici nu se pune problema de a sesiza lucrurile în aspectul lor formal, ci în realitatea lor. Trebuie să înţelegem că de când Mihael nu mai desprinde sufletesc-spiritualul de fizic-trupesc, Ahriman îşi poate face jocul asupra sufletesc-spiritualului întemniţat în trup. Şi tocmai când acest sufletesc-spiritual este bogat în aptitudini, şi cu toate acestea captiv în trup, atunci Ahriman se apropie în mod deosebit de el, atunci este expus în mod deosebit influenţei lui Ahriman. Şi tocmai oamenii cei mai înzestraţi sunt cei care devin prada lui Ahriman, pentru ca astfel el să-i smulgă lui Mihael inteligenţa. Atunci se produce un fenomen care în timpul nostru joacă un rol mult mai important decât se crede de obicei. Spiritele ahrimanice nu se pot încarna, dar ele se pot încorpora, ele pot pătrunde pentru un timp sufletele umane, ele pot impregna corpurile umane. În acest caz, spiritul strălucitor, eminent, covârşitor al unei inteligenţe ahrimanice este mai puternic, mult mai puternic decât tot ceea ce se află în omul individual. Oricare ar fi inteligenţa acestuia, oricare ar fi extinderea cunoştinţelor sale, când corpul fizic este în întregime impregnat de tot ceea ce a învăţat acest om, atunci un spirit ahrimanic poate să se încorporeze în el pentru un anumit timp. Atunci Ahriman este cel care priveşte prin ochii săi, Ahriman este cel care îi mişcă degetele, care îşi suflă nasul, care merge.

În faţa unor asemenea cunoştinţe, antroposofii nu trebuie să dea înapoi speriaţi. Căci numai ei pot plasa în faţa sufletului lor intelectualismul în toată realitatea sa. Ahriman este o inteligenţă înaltă şi covârşitoare, şi el ar vrea ajungă să impregneze cu ea evoluţia pământească. El foloseşte toate ocaziile când spiritul este integrat în corp cu o asemenea forţă încât corpul este intens impregnat şi conştienţa ajunge să fie întru câtva estompată din cauza acestei puternice impregnări a trupului de către spirit. Şi se ajunge – acest

lucru a devenit posibil în timpul nostru – ca un spirit strălucit să se instaleze într-un om, dar să-i domine personalitatea umană. Atunci, un asemenea spirit care s-a instalat într-o personalitate umană dominând-o poate acţiona pe Pământ, poate acţiona aşa cum pot acţiona oamenii.

La aceasta aspiră, înainte de toate, Ahriman, şi el aspiră la aceasta din toate puterile. V-am vorbit despre reapariţia pe Pământ a celor care acum ajung la spiritualitate, care o fac în mod absolut sincer şi intens; aceasta se va întâmpla la sfârşitul secolului. Dar tocmai această epocă ar vrea spiritele ahrimanice să o folosească cel mai mult, pentru că oamenii sunt ca încurcaţi în inteligenţa care le-a fost dată, pentru că ei sunt atât de incredibil de deştepţi. Astăzi are de ce să ne fie frică atunci când ne găsim în faţa unui om deştept! Şi trebuie să ne fie frică tot timpul, căci aproape toţi oamenii sunt deştepţi, astfel încât frica de deşteptăciunea oamenilor nu ne părăseşte. Şi această deşteptăciune pe care o cultivăm este folosită de Ahriman. Şi când corpurile sunt în mod special făcute în aşa fel încât conştienţa să poată fi întunecată în ele, atunci ne întâmpină Ahriman însuşi încorporat în formă umană. Putem aduce dovada că Ahriman a apărut deja în acest fel de două ori ca scriitor. Iar pentru cei care, ca antroposofi, vor să aibă o privire clară şi precisă asupra vieţii, pentru ei se pune problema şi în aceste cazuri să nu comită vreo confuzie.

Căci la ce slujeşte, dragii mei prieteni, faptul că cineva publică o carte sub numele său, atunci când el nu este deloc autorul? Atunci, adevăratul autor este confundat cu un altul. Când Ahriman este autorul unei cărţi, cum vrem să rezulte ceva benefic, când nu se ştie cine este adevăratul autor, când autorul este considerat un om, în timp ce autorul este Ahriman, care este în stare, datorită însuşirilor sale strălucite, să se vâre în toate, astfel încât să adopte până şi stilul unui

om! Cum poate rezulta de aici ceva benefic, atunci când Ahriman este scriitorul și când confundăm opera sa cu o operă umană? A dobândi facultatea de discernământ pe acest tărâm, acesta este acum, dragii mei prieteni, un lucru absolut necesar.

Aici voiam să ajung mai întâi, pentru a ne face o idee generală despre un fenomen care se desfășoară în timpul nostru. În conferința de vinerea viitoare, mă voi exprima cu mai mare precizie despre un asemenea fenomen.

CONFERINȚA A UNSPREZECEA

Dornach, 8 august 1924 [Nota 33]

Am vorbit mult timp despre aspectele karmice legate de Mișcarea antroposofică, de Societatea Antroposofică, de fiecare om care simte în mod sincer nevoia de a-și parcurge drumul vieții în interiorul Mișcării antroposofice. Voi avea încă multe de spus în legătură cu acest subiect după întoarcerea din Anglia; totuși, aș vrea ca astăzi, în ultima oră înainte de plecarea mea în călătorie – o călătorie care se va întinde pe tot restul lunii august –, să fac un fel de încheiere, prin care să pot rotunji ideile pe care am putut să vi le comunic în cadrul acestor considerații karmice.

Dvs. ați remarcat desigur, cu toții, dragii mei prieteni, cum karma diferiților antroposofi îmbracă variate forme în viețile anterioare și în cursul existenței dintre moarte și o nouă naștere. Și mai ales în ultimele două conferințe v-am arătat ce înseamnă aceasta pentru karma fiecărui antroposof. Am văzut că această karmă se află în legătură cu întreaga evoluție a principiului michaelic de-a lungul unor lungi, foarte lungi perioade de timp. Am văzut, mai întâi într-un mod mai mult abstract, cum a pierdut domnia lui Mihael ceea ce am

putut numi administrarea inteligenţei cosmice. Odinioară, oamenii, aşa cum spuneam, nu îşi atribuiau lor înşişi inteligenţa, ci tot ceea ce manifestau ei în forme care conţineau inteligenţă se datora inspiraţiei puterilor superioare. Iar cunoscătorii în acest domeniu ştiau că aceste puteri superioare erau cele pe care terminologia creştină le numea puteri michaelice. V-am indicat secolele 8 şi 9 ca acel moment din evoluţia omenirii civilizate când inteligenţa cosmică a coborât treptat spre Pământ, divizându-se, ca să spunem aşa, în picături, care după aceea şi-au continuat existenţa, ca inteligenţă personală, în sufletele umane individuale. Şi eu v-am arătat de asemenea cum – prin tradiţie, dar şi printr-o anumită înţelegere a acestor fapte – se păstrase vederea asupra inteligenţei cosmice, aşadar, asupra vechii administrări a lui Mihael. Când îi privim pe savanţii, în multe privinţe eminenţi, care, sprijinindu-se pe arabism, sprijinindu-se pe ceea ce s-a răspândit în Asia în urma campaniilor lui Alexandru şi a trăit ca aristotelism şi a îmbibat apoi mistica Orientului, făcând-o, dacă pot spune astfel, inteligentă, când privim ceea ce a fost transportat în Spania, prin Africa, şi a acţionat acolo ca înţelepciune maură printr-o personalitate atât de eminentă cum a fost *Averroes*, atunci vedem în învăţăturile acestor savanţi hispano-mauri un reflex al concepţiilor care provin din inteligenţa cosmică.

Să privim odată în mod intens cum era imaginată această inteligenţă cosmică. În acest scop aş vrea să vă desenez o schiţă, pentru a vă arăta ce îi învăţau aceşti savanţi mauri pe discipolii lor în Spania secolelor 10, 11, 12, în acelaşi timp când în alte locuri din Europa îşi desfăşurau activitatea instituţii cum era Şcoala de la Chartres, despre care v-am vorbit în detaliu.

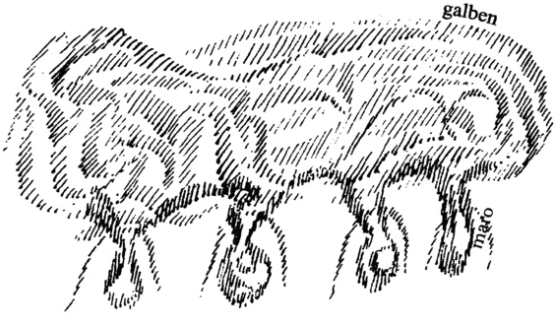
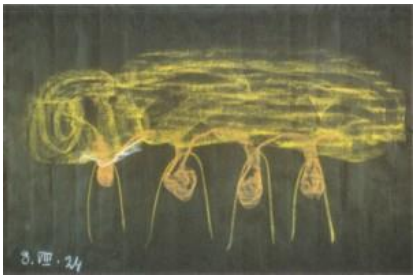

Tabla 9

În Spania, savanţii mauri, înainte de toate o personalitate cum a fost Averroes, învăţau că inteligenţa domneşte peste tot, că Universul, Cosmosul, este umplut de această inteligenţă atotputernică. În ceea ce-i priveşte pe oamenii de pe Pământ, ei au diferite însuşiri, dar ei nu au inteligenţă personală, proprie. Ci de fiecare dată când un om acţionează pe Pământ, o picătură de inteligenţă, o rază de inteligenţă, se desprinde din inteligenţa Universală, coboară, într-un fel, în cap, în corpul omului, îl umple, astfel încât, atunci când se deplasează pe Pământ, omul are în el o parte din această inteligenţă cosmică. Când moare, când trece prin poarta morţii, ceea ce a avut el ca inteligenţă se întoarce în inteligenţa Universală, se revarsă în aceasta. Astfel, ceea ce are omul în timpul vieţii sale dintre naştere şi moarte, ca gânduri, noţiuni, idei, revine în rezervorul comun al inteligenţei Universale; aşadar nu se poate spune că ceea ce

poartă omul în sufletul său ca un bun deosebit de preţios, inteligenţa sa, ar avea o nemurire personală.

Savanţii hispano-mauri mai dădeau şi această învăţătură: omul nu are o nemurire personală. Existenţa sa continuă, dar elementul esenţial din ea – aşa spuneau învăţaţii – este faptul că omul poate dezvolta în timpul vieţii o ştiinţă inteligentă. Dar fiinţa sa profundă nu ia această ştiinţă cu sine. Aşadar nu putem spune că inteligenţa are o nemurire personală. Vedeţi dvs., aceasta era fervoarea care înflăcăra lupta dusă de scolasticii din rândul dominicanilor, fervoarea de a face să prevaleze ideea de nemurire personală a omului. În acea epocă, această învăţătură nu se putea prezenta altfel decât sub forma a ceea ce dominicanii urmăreau să facă să fie recunoscut: omul are o nemurire personală, şi ceea ce învaţă Averroes este o erezie. Astăzi noi trebuie să exprimăm acest lucru altfel. Dar este de înţeles că pe atunci cel care, după exemplul lui Averroes din Spania, nu admitea nemurirea personală, era declarat eretic. Astăzi, trebuie să examinăm problema în sensul adevărului, să privim realitatea. Trebuie să spunem: În sensul în care omul a devenit nemuritor din punctul de vedere al sufletului conştienţei, această nemurire – această conştienţă durabilă a personalităţii – după ce a trecut prin poarta morţii, el şi-a cucerit-o abia din momentul în care un suflet al conştienţei a intrat în omul pământesc. Dacă i-am fi întrebat pe Aristotel sau pe Alexandru ce gândesc ei despre nemurire, cum ar fi răspuns? Aici nu au importanţă cuvintele, dar dacă ei ar fi fost întrebaţi şi ei ar fi răspuns slujindu-se de terminologia creştină, ei ar fi spus: Sufletul nostru este primit de Mihael şi noi trăim mai departe în comunitatea lui Mihael. – Sau ei s-ar fi exprimat în termeni cosmologici; tocmai în lumea din care făceau parte Aristotel şi Alexandru s-ar fi spus, din punctul de vedere al cosmologiei, şi chiar s-a spus: Pe Pământ, sufletul uman este

inteligent, dar această inteligenţă este o picătură extrasă din masa a ceea ce revarsă Mihael ca o ploaie de inteligenţă care se răspândeşte asupra omenirii. Şi această ploaie provine din Soare; Soarele preia în propria sa fiinţă sufletul uman după moarte, şi acest suflet, care continuă să existe în perioada dintre moarte şi naştere, radiază atunci din Soare pe Pământ. Domnia lui Mihael ar trebui căutată pe Soare. Acesta ar fi fost răspunsul din punct de vedere cosmologic.

Această învăţătură a trecut în Asia, de aici ea a revenit, şi a mai înflorit încă la Mauri, în Spania, în epoca în care scolasticii erau angajaţi în apărarea nemuririi personale. Noi nu trebuie să spunem, aşa cum au făcut scolasticii: Aceasta este o eroare –, ci trebuie să spunem: Evoluţia omenirii a adus cu ea nemurirea individuală personală, şi scolastica dominicanilor a fost prima care a subliniat această nemurire personală. – Şi acest vechi adevăr, dar care în acea epocă, având în vedere evoluţia speciei umane, nu mai era adevărat, era prezentat în Universităţile întemeiate de mauri. Astăzi noi trebuie să fim toleranţi nu numai faţă de contemporani, trebuie să fim toleranţi şi faţă de cei care au perpetuat vechile învăţături. Dar acest lucru nu era posibil în vremurile de odinioară; de aceea, este important să nu încetăm să ne spunem: Ceea ce scolastica dominicană numea nemurire personală a devenit, propriu-zis, un adevăr abia de când sufletul conştienţei a intrat, lent şi progresiv, în omenire.

Putem descrie aceasta şi într-un mod imaginativ. Când astăzi moare un om care a avut cu adevărat posibilitatea, în timpul vieţii sale pământeşti, să-şi pătrundă sufletul cu inteligenţă, cu o adevărată inteligenţă, el trece apoi prin poarta morţii şi are viziunea retrospectivă a vieţii sale pământeşti, care a fost o viaţă pământească independentă. În secolele mai îndepărtate, omul vedea, după ce trecea prin poarta morţii, cu ocazia acestei viziuni retrospective, cum

corpul său eteric se dizolvă în Cosmos, vedea apoi cum el traversează lumea sufletului, şi îşi retrăia, în sens invers, evenimentele existenţei. Atunci, el îşi putea spune: Astfel administrează Mihael, prin intermediul Soarelui, ceea ce a fost al meu. – Aceasta este marea deosebire. Dar nu putem judeca o asemenea evoluţie decât dacă privim în culisele existenţei pentru a vedea elementul spiritual în dosul celui material. Acest lucru este important: să vedem cum evenimentele exterioare din sânul omenirii sunt plăsmuite din lumea spirituală.

Acum, dvs. trebuie să vă transpuneţi din nou în tot ceea ce v-am spus. Transpuneţi-vă în criza care a avut loc în secolul al 9-lea al erei creştine: inteligenţa cosmică acum coboară printre oamenii de pe Pământ. Ceea ce s-a întâmplat atunci este un fapt obiectiv. Şi acum transpuneţi-vă în sfera solară pe care o administrau Mihael şi ai săi, după cum v-am relatat, astfel că, în timp ce-l vedeau pe Christos plecând de pe Soare şi trecând pe Pământ prin Misteriul de pe Golgotha, se putea vedea cum inteligenţa cosmică încetul cu încetul coboară şi devine cunoaştere umană individuală. Un eveniment important, care a făcut o profundă impresie tocmai asupra acelora care îi aparţin lui Mihael – i-am numit ultima dată „mihaeliţi" –, un eveniment important de natură excepţională, pe care l-am mai caracterizat deja şi în alte contexte, a intervenit în evoluţia civilizaţiei umane. Dar trebuie să-l caracterizez acum aşa cum apare văzut din Soare de către mihaeliţi, aşa cum poate fi văzut când este privit din perspectivă, când privim din împărăţia lui Mihael spre Pământ.

Acest eveniment important, greu de semnificaţie, s-a petrecut în anul 869. Este vorba despre al optulea Conciliu ecumenic, cel de la Constantinopol, care a fixat în mod dogmatic următorul lucru: Vechea concepţie a trihotomiei –

omul constă din trup, suflet şi spirit – ar fi eretică, omul nu se compune decât din trup şi suflet, numai că sufletul este înzestrat cu unele proprietăţi spirituale. În timp ce are loc, în mod obiectiv, trecerea inteligenţei cosmice la oamenii individuali, pe Pământ se decreta – într-un mod atât de categoric încât nimeni care se afla situat în sânul civilizaţiei europene nu putea îndrăzni să se opună – că trihotomia ar fi falsă, că aceasta ar fi o erezie. Nu mai era voie să se spună că omul are trup, suflet şi spirit, nu se mai putea vorbi decât despre trup şi suflet, atribuindu-se sufletului proprietăţi şi forţe spirituale. Despre acest eveniment care a avut loc pe Pământ, în sfera michaelică, nu se putea spune decât aceasta: acum, în sufletele oamenilor se va infiltra convingerea că spiritual este o însuşire a sufletului, că spiritualul nu este elementul divin care domneşte în mersul înainte al evoluţiei umane. „Priviţi spre Pământ" – astfel a vorbit Mihael –, „conştienţa despre spirit dispare". Dar, dragii mei prieteni, tocmai de această dispariţie a conştienţei despre spirit este legat ceea ce vom trata astăzi în mod cu totul special.

Aşa cum am spus mai înainte, eu am caracterizat până acum doar în mod abstract modul în care s-a desfăşurat evoluţia sferei lui Mihael în culisele existenţei pământeşti. Inteligenţa cosmică, spuneam, a coborât în fiecare om individual. Dar aceasta nu este decât o abstracţie, dragii mei prieteni. Atunci, ce este inteligenţa? Bineînţeles, nu avem voie să ne imaginăm că, ridicându-ne în lumile superioare, putem atinge inteligenţa cu mâna, aşa cum facem aici, în lumea fizică, atunci când atingem cu mâna arborii şi tufişurile. Ce este: „inteligenţa"? Asemenea generalităţi nu există deloc în realitate. Inteligenţă sunt directivele după care se conduc Ierarhiile superioare în relaţiile lor unele cu altele. Ceea ce fac ele, cum se comportă unele cu altele, ceea ce sunt unele pentru altele, aceasta este inteligenţa cosmică. Şi cum noi, ca

oameni, trebuie să avem în vedere, firește, regnul care ne este cel mai apropiat, atunci pentru noi, în mod concret, inteligența cosmică este: Suma entităților Ierarhiei Îngerilor. Dacă vrem să ne exprimăm în mod concret, noi nu putem vorbi de o sumă a inteligenței, ci de o sumă de Îngeri; aceasta este realitatea. Faptul că Părinții Bisericii au pus în discuție, în anul 869, dacă trebuie să se vorbească despre spirit la om, aceasta a fost consecința acelui eveniment prin care un anumit număr de ființe îngerești s-au separat de sfera lui Mihael, unde ele se găseau până atunci, și au adoptat concepția că ele nu ar mai avea de-a face de acum înainte decât cu puterile pământești, că ele nu ar mai trebui să-i conducă pe oameni decât sub impulsul puterilor pământești. Așadar, dvs. vedeți ce eveniment a fost în realitate! Îngerii sunt entitățile care conduc omul de la o viață pământească la alta. Ființele care se află tocmai deasupra noastră în lumea spirituală sunt cele care ne conduc pe drumul dintre moarte și o nouă naștere și ne indică iarăși drumul existenței pământești, legând astfel unele de altele viețile pământești succesive pentru a face din ele totalitatea unei existențe umane. Un anumit număr de ființe îngerești, care au această misiune, și care mai înainte erau unite cu sfera lui Mihael, au ieșit din această sferă, au părăsit-o. Nu se putea ca un asemenea comportament să rămână fără urmări asupra destinului oamenilor. Căci cine participă în primul rând la modul în care evoluează karma, la modul cum faptele pământești, gândurile și sentimentele pământești sunt prelucrate între moarte și o nouă naștere? Acestea sunt ființele îngerești! Dacă aceste ființe îngerești ajung la o altă poziție în Cosmos, dacă ele părăsesc, ca să spunem așa, sfera solară și din Îngeri cerești devin Îngeri pământești, ce trebuie să se întâmple atunci în mod necesar? În realitate, în dosul faptelor exterioare, asupra întregii evoluții din Europa

planează un mare mister. Anumiți Îngeri, firește, au rămas în sfera lui Mihael. În marea școală de la începutul secolului al 15-lea existau și asemenea ființe îngerești care țineau de oamenii care se aflau atunci în sfera lui Mihael. Tuturor sufletelor umane care trăiau în sfera lui Mihael, despre care v-am vorbit, le aparțineau ființe îngerești care rămăseseră în această sferă. Dar celelalte, ele au fost cele care au plecat, care s-au identificat cu ceea ce exista pe Pământ.

Dvs. veți spune acum: Ei bine, cum se face că un anumit număr de Îngeri mihaelici au avut dintr-o dată ideea de a ieși din sfera lui Mihael? Celorlalți nu le-a venit ideea să iasă din această sferă! – Trebuie să mărturisesc, dragii mei prieteni, că aceasta este una dintre întrebările cele mai dificile care se poate ridica în legătură cu recenta evoluție a omenirii. Este, de fapt, o problemă care, atunci când ne preocupă în serios, nu poate decât să pună în mișcare toate forțele interioare ale omului. Este o problemă legată în mod profund și intim de întreaga viață umană.

Vedeți dvs., de fapt, la baza acestei stări de lucruri se află o realitate cosmică. Dvs. știți din conferințele pe care le-am ținut aici acest lucru: Tot ceea ce numim planetă fizică este un ansamblu de entități spirituale. Când ne ridicăm ochii spre o stea, ceea ce ne apare sub formă fizică nu este decât aspectul exterior al acestei stele; în realitate, este vorba despre o colonie de entități spirituale. Dar există o anumită opoziție – ea a existat întotdeauna de când a existat o evoluție pământească – între inteligențele celorlalte planete și inteligența solară. Există, pe de o parte, inteligența solară, pe de altă parte, inteligențele planetelor [Nota 34]. Și inteligența solară este, în principal, sub domnia lui Mihael, pe când inteligențele planetare sunt sub domnia celorlalți Arhangheli – întotdeauna a fost astfel. Așadar, să spunem (se scrie la tablă):

Inteligenţă solară	Inteligenţe planetare	
Mihael	Mercur: Venus: Marte: Jupiter: Lună: Saturn:	Rafael Anael Samael Zachariel Gabriel Orifiel

Tabla 10

Cu toate acestea, dragii mei prieteni, lucrurile nu erau astfel încât să putem spune că Mihael stăpânea numai inteligenţa solară. În realitate, întreaga inteligenţă cosmică se diferenţiază în mod specific în inteligenţă solară şi inteligenţe planetare: Mercur, Venus, Marte ş.a.m.d. Inteligenţa cosmică este administrată de diversele entităţi ale Ierarhiei Arhanghelilor, dar deasupra tuturor stăpâneşte, întotdeauna, Mihael, astfel încât inteligenţa cosmică generală este administrată de Mihael. Bineînţeles că, în trecut, orice om era deja om pe vremea când Mihael administra inteligenţa cosmică şi când numai o rază a acesteia pătrundea în fiecare om, astfel încât omul se simţea totuşi ca om pe Pământ şi omul individual nu era numai un înveliş pentru inteligenţa cosmică generală. Dar această inteligenţă vine spre noi din Soare; orice inteligenţă umană vine de la Mihael, din sfera Soarelui.

Numai când s-a ajuns la secolele 8, 9, 10, numai atunci au ţinut seama inteligenţele planetare de faptul că Pământul se transformase, că şi Soarele se transformase. Dar ceea ce se întâmplă afară, în Univers, ceea ce descriu astronomii, aceasta nu este decât latura exterioară a lucrurilor. Dvs. ştiţi: Aproximativ din unsprezece în unsprezece ani avem o perioadă de pete solare; de pe Pământ pare că anumite părţi ale Soarelui sunt întunecate, acoperite de pete. Dar nu a fost întotdeauna aşa. În timpurile străvechi, Soarele strălucea ca

un disc uniform, fără să aibă pete. Şi Soarele va avea, în mileniile viitoare, un număr de pete esenţial mai mare decât astăzi, el va fi din ce în ce mai acoperit de pete. Aceasta este întotdeauna expresia exterioară a faptului că puterea lui Mihael, puterea cosmică a inteligenţei, se va diminua mereu. Multiplicarea petelor solare, drept consecinţă a evoluţiei cosmice, indică declinul Soarelui; îl vedem pierzându-şi din strălucire şi îmbătrânind în sânul Cosmosului. Şi după apariţia unui număr suficient de mare de pete solare au recunoscut celelalte inteligenţe planetare că ele nu mai vor să fie dominate de Soare. Ele au hotărât să nu mai lase Pământul să depindă de Soare, ci să depindă în mod direct de Cosmosul întreg. Aceasta s-a făcut printr-o decizie a Arhanghelilor planetari. Şi în special sub conducerea lui Orifiel s-a emancipat inteligenţa planetară în raport cu inteligenţa solară. A avut loc o separare totală a puterilor cosmice care până acum fuseseră unite. Inteligenţa solară a lui Mihael şi inteligenţele planetare au intrat încetul cu încetul într-o opoziţie cosmică.

Ei bine, deşi noi atribuim entităţilor Ierarhiei îngereşti o forţă sufletească şi dispoziţii interioare în întregime diferite de ale noastre –, au şi ele totuşi facultatea de a lua decizii, de a reflecta asupra a ceea ce se întâmplă. Şi noi, oamenii, luăm decizii în funcţie de ceea ce vedem că se întâmplă, în funcţie de ceea ce se întâmplă în mod exterior, lăsând realităţile să vorbească şi, sub influenţa acestora, facem un lucru sau altul. Numai că pentru noi, între naştere şi moarte, sunt determinante realităţile de pe Pământ. Pentru entităţile Ierarhiei Îngerilor, determinante sunt asemenea realităţi cum este această sciziune în viaţa planetară. Un grup de îngeri s-a întors spre inteligenţa pământească şi, prin aceasta, în acelaşi timp, spre inteligenţa planetară; alt grup a rămas fidel sferei lui Mihael, pentru a transporta în viitor elementul etern pe

care îl administrează Mihael. Dar aceasta este o problemă decisivă, dacă Mihael va putea transporta în viitor ceea ce este veşnic în impulsul michaelic, acum, când întreaga putere le aparţine oamenilor şi când ceea ce se arată în Soarele fizic se întunecă şi dispare încetul cu încetul.

Astfel, vedem producându-se, drept consecinţă a evenimentelor cosmice, o sciziune printre Îngerii care mai înainte erau uniţi cu Mihael. Dar tocmai aceste entităţi intervin în evoluţia karmei. Şi acum, consideraţi ansamblul a ceea ce se desfăşoară în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere. Lucrurile nu se petrec în aşa fel încât fiecare suflet uman poate merge singur, nici fiecare Înger din cei care îi conduc pe oameni nu poate merge singur, ci întreaga Ierarhie a Îngerilor acţionează împreună. Karma se realizează prin acţiunea lor comună. Bineînţeles, dacă într-o viaţă pământească eu sunt legat de un om şi această legătură se continuă în viaţa următoare, atunci Îngerul unuia trebuie să se întâlnească şi să colaboreze cu Îngerul celuilalt. Trebuie să existe o colaborare, şi a fost adesea astfel. Ceea ce este extraordinar de zguduitor, consternant, aş spune, în Conciliul ecumenic care s-a ţinut pe Pământ în 869, este faptul că acesta reprezintă semnul unui eveniment teribil survenit în lumea spirituală. Ceea ce este zguduitor – când ne slujim în mod just de inteligenţa cosmică faţă de un asemenea ansamblu copleşitor –, faptul zguduitor, care s-a produs deja şi care se produce într-o măsură tot mai mare, este următorul: Îngerul unui suflet uman, care era unit mai înainte prin karmă cu un alt suflet uman, nu se mai întâlneşte cu Îngerul celuilalt suflet uman. Unul din Îngeri a rămas în preajma lui Mihael, celălalt a coborât pe Pământ. Atunci, ce a trebuit să se întâmple? În intervalul dintre întemeierea creştinismului şi epoca sufletului conştienţei, începută în mod special de secolul al 9-lea şi anul 869, a trebuit ca în karma

oamenilor să se introducă o anumită dezordine! Acesta este unul dintre cuvintele cele mai grave pe care îl putem pronunţa când vorbim despre istoria modernă a omenirii. În karma omenirii moderne s-a introdus dezordinea! În anii care au urmat, nu tot ceea ce au trăit oamenii pe Pământ a fost în mod corect integrat karmei. Aspectul haotic al istoriei moderne, haosul crescând din viaţa socială, din cultură, care face ca nimic să nu-şi atingă ţelul, acest haos este consecinţa dezordinii introduse în karmă în urma sciziunii intervenite în Ierarhia Îngerilor din sfera lui Mihael.

Şi acum noi putem vorbi despre un fapt care are legătură cu karma Societăţii Antroposofice, fapt de o importanţă extraordinară şi care, aş putea spune, abia el conferă acestei karme adevărata ei nuanţă. Căci, la urma urmei, tot ce putem spune sprijinindu-ne pe împrejurări nu epuizează ceea ce se întâmplă în mod spiritual în culise. Gândurile pe care le deducem din împrejurările pământeşti sunt slabe şi incolore. Acestea nu reprezintă decât o pregătire în vederea sesizării aspectului pur spiritual al lucrurilor.

Atunci, trebuie să spunem: Desigur, tot ceea ce a făcut ca în Societatea Antroposofică să se adune sufletele care au simţit sincer nevoia să facă parte din ea îşi păstrează deplina valoare. Dar de unde vine faptul că sunt prezente şi forţele care acţionează aici, care fac ca oamenii să găsească astăzi drumul unii spre alţii aderând la nişte principii pur spirituale, care de altfel sunt străine lumii de astăzi? De unde provin forţele care fac ca oamenii să se întâlnească? Ele apar deoarece, prin faptul că începe domnia lui Mihael, în epoca mihaelică în care trăim noi, când Mihael ajunge din nou să domnească asupra Pământului, când domnia lui Gabriel este înlocuită prin domnia lui Mihael, Mihael aduce cu sine forţa care să le permită celor care l-au urmat să-şi pună din nou în ordine karma. Astfel încât putem spune: Ce îi uneşte pe

membrii Societăţii Antroposofice? Îi uneşte faptul că ei trebuie să-şi pună ordine în karma! Când cineva observă în cursul vieţii că se angajează, aici sau acolo, în nişte relaţii care nu sunt conforme cu imboldurile sale cele mai profunde şi care poate, într-un fel, ies din cadrul care asigură armonia justă între bine şi rău în fiinţa umană – aceasta, pe de o parte – şi când, pe de altă parte, el simte fără încetare nevoia de a progresa în antroposofie, atunci înseamnă că el se străduieşte să revină la karma sa, la adevărata sa karmă, să-şi trăiască această adevărată karmă. Aceasta este raza cosmică pe care cunoscătorul o vede clar răspândindu-se în Mişcarea antroposofică: Restabilirea adevărului karmei! Vedeţi dvs., ceea ce spun eu aici este legat de multe aspecte, atât ale destinului fiecăruia în interiorul Societăţii Antroposofice, cât şi ale destinului întregii societăţi. Şi aşa şi este firesc, căci toate se întrepătrund.

Trebuie să avem în vedere acum următoarele: Vedeţi dvs., oamenilor care depind de fiinţele Ierarhiei Îngerilor ce rămân în sfera lui Mihael le este greu să găsească forme intelectuale corespunzătoare pentru ceea ce ei trebuie să înţeleagă. Ei se străduiesc să trateze şi inteligenţa personală în aşa fel încât să o poată uni cu veneraţia lor pentru Mihael. Sufletele despre care am spus că au luat parte la acele pregătiri care au avut loc în secolele al 15-lea şi al 19-le, ele revin pe Pământ, fiind încă puternic atrase spre Mihael şi sfera sa. Şi totuşi, conform principiilor care guvernează evoluţia omenirii, ele trebuie să preia în sine o inteligenţă individuală, personală. Aceasta creează o sfâşiere interioară, dar această situaţie trebuie să fie rezolvată printr-o evoluţie spirituală, prin întâlnirea activităţii individuale cu ceea ce ne aduc lumile spirituale în epoca actuală, în epoca inteligenţei. Celelalte suflete, cele ai căror Îngeri au căzut – ceea ce, desigur, are legătură cu karma, căci Îngerul cade atunci când

este legat de o asemenea karmă –, celelalte suflete acceptă inteligența personală ca pe ceva de la sine înțeles, dar atunci această inteligență acționează în ele într-un mod automat, ea acționează prin corporalitate. Ea acționează în așa fel încât acești oameni gândesc, gândesc în mod inteligent, dar ei nu sunt angajați în ceea ce gândesc. Acesta a fost obiectul marii dispute care i-a opus mult timp pe dominicani franciscanilor. Dominicanii nu puteau concepe principiul inteligenței personale altfel decât cu cel mai mare atașament posibil față de sfera lui Mihael. Franciscanii, discipolii lui *Duns Scott* [Nota 35] – nu Scott Erigena – erau cu totul nominaliști. Ei spuneau: Inteligența nu este decât o înșiruire de cuvinte. Și toate disputele care aveau loc între oameni nu erau, în realitate, decât o reflectare a marilor lupte ale cetelor îngerești una împotriva alteia.

Vedeți dvs., entitățile ierarhiei Îngerilor care s-au unit cu principiul pământesc trăiesc pe Pământ aproximativ din secolele 9, 10. Și aceasta este încă un lucru zguduitor, dragii mei prieteni: aici, pe Pământ, materialismul câștigă teren; tocmai oamenii cei mai avansați, cei mai inteligenți, sunt cei care neagă existența spiritualului, se apucă să ironizeze ideea că în mediul lor ambiant s-ar putea afla ființe spirituale, așa cum există oameni fizici. În această epocă, în care se extinde materialismul, din ce în ce mai mulți Îngeri coboară și trăiesc pe Pământ. Ei participă la tot ce se realizează pe Pământ. Tocmai ei sunt cei care, în anumite epoci, atunci când apare o întunecare a conștienței umane, se încorporează și acționează pe Pământ. Un mare număr de ființe îngerești nu intervin, dar cele care, prin karma lor de Îngeri, sunt cele mai apropiate de puterile ahrimanice, acestea nu rămân în rezervă, ele se încorporează în oameni, se cufundă, pentru un anumit timp, în oameni.

Atunci se întâmplă ceea ce v-am spus cu ocazia ultimei conferinţe: Atunci noi vedem trăind pe Pământ un asemenea om; el posedă atunci talente umane, el manifestă o inteligenţă umană, poate o manifestă în mod genial; dar, pentru un anumit timp, când conştienţa sa este întunecată, atunci se instalează în el o inteligenţă îngerească ahrimanică. Atunci putem asista la următoarele: Acest om este, în aparenţă, un om ca toţi oamenii, şi fiind un om ca toţi oamenii, el scrie un lucru sau altul. Dar Ahriman se apropie de oameni tocmai slujindu-se de ceea ce asimilează ei sub formă intelectuală. Astăzi trebuie să ne solicităm personalitatea, dacă nu vrem să fim copleşiţi de tot ce am vorbit în aceste conferinţe. Şi de aceea este posibil ca Ahriman să poată apărea sub înfăţişarea unui scriitor. El se slujeşte, bineînţeles, de o fiinţă îngerească. El poate face muncă de scriitor. Şi, pentru că noi suntem acum reuniţi sub semnul Congresului nostru de Crăciun, nu este cazul să păstrăm tăcere asupra unor asemenea fapte. De aceea, aş vrea să vă mai spun următorul lucru.

Vedeţi dvs., înainte de apariţia ultimelor sale lucrări, era posibil să avem o altă atitudine faţă de unul dintre cei mai străluciţi scriitori ai acestor ultimi ani, faţă de unul dintre cei mai mari scriitori. Pe vremea când îmi scriam cartea ***Nietzsche, un luptător împotriva timpului său*** [Nota 36], acesta era pentru publicul de atunci strălucitul scriitor care adusese facultăţile umane la nivelul lor cel mai înalt. Abia după aceea am cunoscut ceea ce scrisese *Nietzsche* în epoca declinului său [Nota 37]. În principal, sunt două lucrări, „Antichristul" şi „Ecce homo": acestea sunt două lucrări pe care le-a scris Ahriman – nu Nietzsche, ci un spirit ahrimanic, incorporat în persoana lui Nietzsche. Pentru prima dată Ahriman a apărut pe Pământ cu trăsăturile unui scriitor. El va continua să mai apară. Nietzsche a fost zdrobit de Ahriman. Gândiţi-vă în faţa căror impulsuri ne aflăm când suntem în

prezența ideilor care trăiau în Nietzsche pe vremea în care, inspirat de acest spirit a lui Ahriman, el scria aceste lucrări strălucite, dar diabolice, „Antichristul" și „Ecce homo" – opere inteligente! Eu v-am vorbit despre marea, vasta inteligență a lui Ahriman. Când este vorba de o operă grandioasă, strălucită, nu o defăimăm spunând că ea este ahrimanică, cum ar putea crede spiritele naive care nu știu ce măreție poate exista în Ahriman. A vorbi de Ahriman nu înseamnă nici a blama, nici a lăuda; pe Pământ, multe lucruri depind de el. Celui căruia i-a sângerat inima cum a sângerat a mea când am citit pentru prima dată „Voința de putere" a lui Nietzsche, publicată după aceea sub o formă care nu le mai permite oamenilor să-și facă o idee exactă asupra ei, și care, în același timp, își poate îndrepta privirea spre sferele care, de când a început domnia lui Mihael, din anii '80 ai ultimului secol, nu sunt separate de sferele pământești decât printr-un perete despărțitor subțire, cel care știe că această sferă a lui Mihael este în imediata vecinătate a lumii fizice, astfel încât se poate spune că ea este asemănătoare cu sfera pe care o traversează omul după moarte, cel care vede ce eforturi se desfășoară în această direcție, acela știe să vadă cum au ajuns acestea să-și găsească expresia în opere cum sunt „Ecce homo" și "Antichristul". Este suficient să ne gândim la remarcile de inspirație ahrimanică care se află în „Antichristul". Nu știu dacă în edițiile mai recente pasajul despre care vă vorbesc se prezintă sub această formă. Într-un pasaj unde este vorba despre Iisus – citez din memorie –, și autorul spune că Renan îl consideră pe Iisus un geniu, Nietzsche nu îl vede ca pe un geniu, el spune: Dacă am vrea să ne exprimăm cu rigoarea fiziologului, ar trebui să folosim un cu totul alt cuvânt ... În ediția operelor lui Nietzsche pe care o am, în acest loc se află trei puncte, nu știu dacă în edițiile recente este la fel; în manuscris aici stă scris cuvântul „idiot", cu toate literele. În

faptul că Iisus a fost numit „idiot" se vede mâna lui Ahriman. Şi în această lucrare se află multe alte lucruri de acelaşi fel. Da, cine ar putea crede că nu se ascunde o enigmă profundă în Nietzsche, în acest om care, exact în epoca în care scria aceste lucruri, avea în sufletul său veleităţi de convertire la catolicism – cele două lucruri au mers în paralel, nu trebuie să uitaţi –, cine ar putea crede că aici nu se ascunde o enigmă? „Antichristul" – cu ce cuvinte se încheie? El se încheie – nu pot cita textual – prin aceste cuvinte: Aş vrea să scriu pe toţi pereţii, şi eu am cu ce să aştern nişte litere care să strălucească până departe, aş vrea să scriu pe toţi pereţii ce este creştinismul: Creştinismul este cel mai mare blestem al omenirii! – Aşa se încheie cartea. Aici este, într-adevăr, o problemă. Trebuie să vedem clar cum această întreagă sferă separată de a noastră printr-un perete despărţitor subţire, în care s-au desfăşurat toate luptele spirituale de la sfârşitul erei Kali Yuga – şi chiar puţin după aceea –, cum această întreagă sferă tinde să pătrundă în lumea fizică pământească.

Sunt nişte lucruri asupra cărora trebuie să ne putem îndrepta privirile, dacă vrem să înţelegem cum se poate situa omenirea în faţa a ceea ce trebuie să-şi facă intrarea în civilizaţie o dată cu inaugurarea epocii lui Mihael. Dacă, în momentul trecerii de la era Kali Yuga, era întunericului, la era luminii, am vrea să caracterizăm – aş cum am făcut-o eu în prefaţa cărţii mele „Mistica în zorii vieţii spirituale a timpului nostru" – dispoziţia sufletească pe care trebuie să o avem faţă de spirit şi materie, ar trebui să avem cu adevărat o privire care pătrunde în cele spirituale şi în cele fizice. Într-adevăr, am putea folosi toate mijloacele posibile pentru a caracteriza măreţia acestei perioade de trecere care marchează zorii epocii michaelice. Trebuie să ne simţim situaţi în miezul acestei perioade cu tot ceea ce constituie Mişcarea antroposofică. Căci această întreagă măreţie, această

grandoare, se manifestă la început în dezordinea care s-a introdus în karma oamenilor. Când ne gândim cât adevăr se află în legăturile karmice, şi că lumea este astfel făcută încât până şi în legăturile karmice generale s-au putut produce anomalii în decursul secolelor, când ne apare necesitatea de a readuce la ordine aceste anomalii cosmice, atunci simţim – căci aceasta este sarcina, misiunea Mişcării antroposofice –, atunci simţim ceva din importanţa şi dimensiunile Mişcării antroposofice.

Acesta este, dragii mei prieteni, sentimentul care trebuie să fie viu în sufletele dvs. atunci când vă spuneţi: Cei care astăzi, discernând această situaţie pe care tocmai am descris-o, simt imboldul să intre în viaţa antroposofică, vor fi chemaţi din nou la sfârşitul secolului 20, pentru ca în acest punct culminant Mişcarea antroposofică să atingă cea mai mare extindere posibilă. Dar acest lucru se poate întâmpla numai dacă aceste gânduri pot trăi în noi, dacă putem face să se aprindă în noi viziunea forţelor cosmic-spirituale care se întrezăresc în sfera pământească şi dacă în însăşi inteligenţa pământească, în concepţiile oamenilor, va pătrunde cunoaşterea a ceea ce înseamnă Mihael.

Acest impuls trebuie să fie sufletul străduaniei antroposofice; sufletul însuşi trebuie să vrea să se angajeze în Mişcarea antroposofică. Atunci, noi vom putea găsi nu numai posibilitatea de a păstra în sufletele noastre câtva timp gânduri de o deschidere imensă, ci şi de a le da viaţă; astfel încât gândurile noastre să continue să ne formeze sufletele în spiritul antroposofiei, pentru ca sufletele să devină cu adevărat ceea ce trebuie ele să fie prin faptul că au simţit nevoia inconştientă de a se apropia de antroposofie – pentru ca ele să fie luate în stăpânire de misiunea antroposofiei. Pentru a lăsa ca acest sentiment să acţioneze în dvs. oarecum în linişte, eu v-am adresat aceste cuvinte grave în ultima oră.

Vom continua aceste consideraţii când ne vom întâlni din nou în primele zile ale lui septembrie. În aşteptarea acestui moment, am vrut să încredinţez inimilor dvs. ceea ce aveam să vă spun cu privire la karma antroposofilor şi la karma Societăţii Antroposofice.

NOTE

Izvoarele folosite: Conferinţele 1-10 au fost stenografiate de stenografa profesionistă Helene Finckh (1883-1960), care a notat majoritatea conferinţelor lui Rudolf Steiner. Textul nostru se bazează pe transpunerea pe care ea a făcut-o în text normal. Pentru ediţia a 5-a din 1971, cu preluarea conferinţei a 11-a, notată de Rudolf Hahn şi a cărei stenogramă originală nu s-a păstrat, textul a mai fost confruntat încă o dată, de către nişte experţi în stenografie, cu stenograma originală. Prin aceasta au putut fi corectate unele mici omisiuni sau greşeli de transcriere care au intervenit la prima transcriere, în 1924, şi care au trecut apoi în ediţiile apărute. Faţă de ediţia a 8-a, anterioară, nu există modificări.

Titlul volumului provine de la ediţia a II-a din 1937, îngrijită de Marie Steiner.

Referitor la desenele de pe tablă: Desenele originale realizate la tablă şi înscrisurile originale ale lui Rudolf Steiner care ţin de aceste conferinţe s-au păstrat, dat fiind faptul că tablele au fost la acea vreme acoperite cu coli de hârtie neagră. Ele apar, drept completări la conferinţe, micşorate, într-un volum separat al seriei „Rudolf Steiner, desene la tablă realizate cu ocazia conferinţelor" (Rudolf Steiner, „Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk"). Desenele inserate în text în ediţiile anterioare au fost păstrate şi în această ediţie. La pasajele respective din text se atrage

întotdeauna atenţia, prin observaţii marginale, asupra planşelor originale corespunzătoare.

Trimiteri în text

Operele lui Rudolf Steiner din cadrul ediţiei Operelor Complete (GA) sunt însoţite la trimiteri de indicele bibliografic corespunzător. Vezi şi privirea de ansamblu de la sfârşitul volumului.

1. *Baruch Spinoza*, 1632-1677.
2. *tablouri... în care erau înfăţişaţi călugări dominicani sau Toma d'Aquino însuşi triumfând*: de exemplu tabloul de Benozzo Gozzoli de la Louvre, Paris, şi cel de Taddeo Gadoli din biserica Santa Maria Novella, Florenţa.
3. *gânduri lăsate de defuncţi*: comp., de exemplu, Conferinţa din 23 septembrie 1911, în ***Creştinismul esoteric*** („Das esoterische Christentum"), GA 130.
4. *Averroes* (pe adevăratul său nume Ibn Roshid), 1126-1198, a trăit la curtea din Maroc.
5. *conferinţă asupra istoriei şi cu referire la ideea reîncarnării*: vezi ***Istorie ocultă****. Personalităţi şi evenimente ale istoriei Universale în lumina ştiinţei spirituale* („Okulte Geschichte. Persönlichkeiten und Ereignisse der Weltgeschichte im Lichte der Geisteswissenschaft"), GA 126.
6. *René Descartes*, 1596-1650.
7. *de când a intervenit impulsul nostru de Crăciun*: Vezi ***Congresul de Crăciun pentru întemeierea Societăţii Antroposofice Generale*** („Weinachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft"), GA 260.
8. *când v-am vorbit despre... individualităţi care se leagă apoi de epopeea lui Gilgameş*: vezi Conferinţa din 26 decembrie 1923, în ***Misterii. Evoluţie şi cunoaştere. Antichitate, Ev Mediu, Rosicrucianism, Iniţiere modernă***

(„Die Weltgeschichte in anthroposophischer Beleuchtung"), GA 233.

9. *după spusele Sfântului Augustin*: Augustinus, 354-430. În „Retractiones" L. I, Cap. XIII, 3, citim: „Ceea ce se numește în prezent religie creștină exista deja la cei vechi și nu a fost absent de la începuturile speciei umane, și atunci când Christos a apărut într-un trup de carne, adevărata religie, care era deja prezentă mai înainte, a primit numele de creștinism."

10. *duminica trecută*: La 6 iulie 1924, Conferința a 3-a din acest volum.

11. *Unul dintre prietenii săi a ridicat grava problemă...*: Lucrarea lui Schiller: „Despre educația estetică a omului" (Über die ästetische Erziehung des Menschen"), care a apărut în 1795 în „Horen", l-a stimulat pe Goethe să redacteze „Basmul despre Șarpele cel verde și frumoasa Floare de Crin" („Märchen von der grünen Schlange und der schönen Lilie"), ca încheiere la povestirea „Discuțiile unor emigranți germani" („Unterhaltungen deutscher Ausgewanderter"), care, la fel, a apărut în 1795 în „Horen". – Comp. comentariile lui Rudolf Steiner în ***Noua spiritualitate și trăirea lui Christos în secolul XX*** („Die neue Geistigkeit und das Christus-Erlebnis des zwanzigsten Jahrhunderts"), GA 200, Conferința a 4-a.

12. *aici, drama mea misteriu* ***Poarta inițierii*** *a prezentat analogii cu „Basmul..."* : Vezi ***Schițe, fragmente și paralipomene la cele patru drame-mister*** („Entwürfe, Fragmente und Paralipomena zur den vier Mysteriendramen"), în GA 44.

13. *eu am indicat acest lucru aici cu ani în urmă*: Comp. conferințele de la sfârșitul lui decembrie 1918 din ***Cum îl poate regăsi omenirea pe Christos?*** („Wie kann die Menschheit den Christus wiederfinden?"), GA 187.

14. *o rază a înțelepciunii încă vii a lui Pietro de Compostella*: Aici se face referire la lucrarea „De consolatio rationis". Acel Pietro de Compostella – acest nume a fost purtat de încă trei autori – care a scris lucrarea despre care este vorba aici (după Petrus Blanco «Petri Compostellani de consolatio rationis libro duo», Münster i. Westf. 1912 = „Contribuții la istoria filosofiei Evului Mediu VIII" – „Beiträge zur Geschichte der Philosophie der Mittelalters VIII") a scris-- o aproximativ la mijlocul secolului al 12-lea. Totuși, rămâne deschisă întrebarea dacă nu cumva lucrarea este în realitate mai veche sau trimite la o sursă mai veche.

15. *Bernardus de Chartres* (Bernardus Carnotensis), mort cca.1130.

16. *Bernardus Silvestre* (Bernard de Tours), mort cca. 1150.

17. *Jean de Salisbury*: mort cca. 1180, ca Episcop de Chartres.

18. Cuvintele puse între paranteze pătrate au fost incluse de editor, altfel nu se înțelege conținutul pasajului respectiv.

19. *Hildebrand*, din 1073 Papa Gregorius al VII-lea, a murit în 1085.

20. *Alain de Lille* (Alanus ab Insulis), născut cca. 1128, mort în 1202 sau 1203.

21. *poemul „La Bataille des septs Arts"*: al lui Henri d'Andeli, a fost compus, probabil, aproximativ în 1236.

22. *Brunetto Latini*, născut cca. între 1210 și 1230, mort în 1294; poemul „Il Tesoretto" descrie viziunea citată aici. *Dante Alighieri*, 1265-1321. Prima ediție a „Divinei comedii" („Divina commedia") a apărut în 1472.

23. *Marie Eugenie delle Grazie*, 1864-1931, poetă austriacă.

24. *acea conversație redată în „Autobiografia" mea*: Aici se face referire la discuția cu preotul Wilhelm Neumann din ordinul Cistercienilor relatată în capitolul VII din ***Cursul vieții mele*** („Mein Lebensgang") (1923-1925), GA 28, 1982, p. 125 și urm.

25. *Toma d'Aquino*, 1225-1274, zis doctor angelicus.

26. *Luis Claude de Saint Martin*, 1743-1803. A scris mai întâi sub preudonimul «Philosophe inconnu». Vezi „Despre erori și despre adevăr" („Des Erreurs et de la vérité"), 1775; tradus în germană de Matthias Claudius sub titlul „Irrtümer und Wahrheit, oder Rückweiß für die Menschen auf das allgemeine Principium aller Erkenntniß", Breslau 1782; o nouă ediție a apărut în 1925 în Der Kommende Tag A. G. Verlag, Stuttgart.

27. *kabirii*: Alte expuneri ale lui Rudolf Steiner despre kabiri/cabiri se găsesc și în următoarele conferințe: Dornach, 17 ianuarie 1919 (cu desene de Rudolf Steiner după niște figuri plastice schițate de el), în GA 273; Dornach, 25 ianuarie 1919, în GA 188; Stuttgart, 4 decembrie 1922, în GA 218; Dornach, 21 decembrie 1923, în GA 232.

28. *Raimund de Sabunda*: filosof scolastic, născut la Barcelona; el a predat la Toulouse, începând din 1436, medicina, filosofia și teologia. Lucrarea sa „Liber creaturarum sive theologiae naturalis" a apărut la Straßburg în 1496.

29. *expresia „Cartea Naturii"*: se află în prefața ediției noi din 1923.

30. *Jakob Böhme*, 1575-1624.

31. *„Schibboleth"*: semn de recunoaștere, semn distinctiv

32. *sătule de creștinism [sătule de păgânism]*: În stenogramă figurează christentummüde („sătule de creștinism"), și așa sa tipărit și în primele cinci ediții. Ținând seama de ceea ce a fost spus mai înainte și de context,

expresia christentummüde trebuie să fie considerată imposibilă – trebuie să fie vorba de o greșeală de auz sau conferențiarul s-a exprimat greșit –, astfel, în ediția a 6-a (1975), christentummüde („sătule de creștinism") a fost înlocuit prin heidentummüde („sătule de păgânism"). Acum, redăm cititorului forma inițială. Îl lăsăm pe cititor să-și formeze singur o părere. Caracterizarea propriu-zisă a celor două grupuri nu este afectată, în rest, prin aceasta.

33. Stenograma inițială a conferinței a unsprezecea nu s-a păstrat.

34. *inteligențele planetelor*: Învățătura despre inteligențele planetelor ne duce în urmă până la Joh. Trithemius von Sponheim (1462-1516) („De septem intelligentiis libellus"). Rudolf Steiner mai vorbește despre aceasta în ***Căi adevărate și false în investigația spirituală***, GA 243, Conferința a 7-a, și în ***Îndrumări pentru o școală esoterică***, GA 42.

35. *John Duns Scott*, 1266-1308, filosof scolastic.

36. *Pe vremea când îmi scriam cartea* ***Nietzsche, un luptător împotriva timpului său***, GA 5. Prima ediție apărut la Weimar în 1895.

37. *Friedrich Nietzsche*, 1844-1900: „Anticristul. Încercare de critică asupra creștinismului" (titlul ediţiilor ulterioare: „Anticristul. Creștinismul să fie blestemat!"), Lepizig 1895. Această ediție, care se afla în biblioteca lui Rudolf Steiner, fusese publicată de Fritz Koegel cu corecturi și tăieturi. Pasajul citat este, textual, următorul: „Domnul Renan, acest măscărici în materie de *psihologie*, recurge, pentru a explica tipul de om care a fost Iisus, la două dintre cele mai *deplasate* noțiuni care pot fi întrebuințate aici: noțiunea de *geniu* și noțiunea de *erou*... Să faci din Iisus un erou! – Și ce dispreț asupra sensului cuvântului 'geniu'! Tot ce înțelegem, tot ce înțelege civilizația noastră prin 'spirit' nu

are, în lumea în care trăiește Iisus, nici un sens. Dacă s-ar fi exprimat cu rigoarea psihologului, aici ar fi la locul său un cu totul alt cuvânt: cuvântul idiot." (Secțiunea 29)." Această eternă denunțare a creștinismului, eu o voi scrie pe toți pereții – am litere pentru a-i face și pe orbi să vadă... Eu numesc creștinismul marele blestem, marea corupție în adâncime, marele instinct de răzbunare, care nu află nici un mijloc destul de veninos, destul de secret, destul de subteran, care să fie destul de *meschin* – eu îl numesc pata nemuritoare a omenirii... Și contăm pe vremea de după *dies nefastus* (ziua nefastă – n. t.), care ține de la începutul acestei fatalități – de după *prima* zi a creștinimsului! – *De ce nu mai curând după ultima sa zi!* – *Încă de astăzi?* – Transmutarea tuturor valorilor!" (Secțiunea 62) „Ecce homo" și „Voința de putere" („Ecce homo și „Der Wille zur Macht"), Leipzig 1911 (vol. XV al GOA).

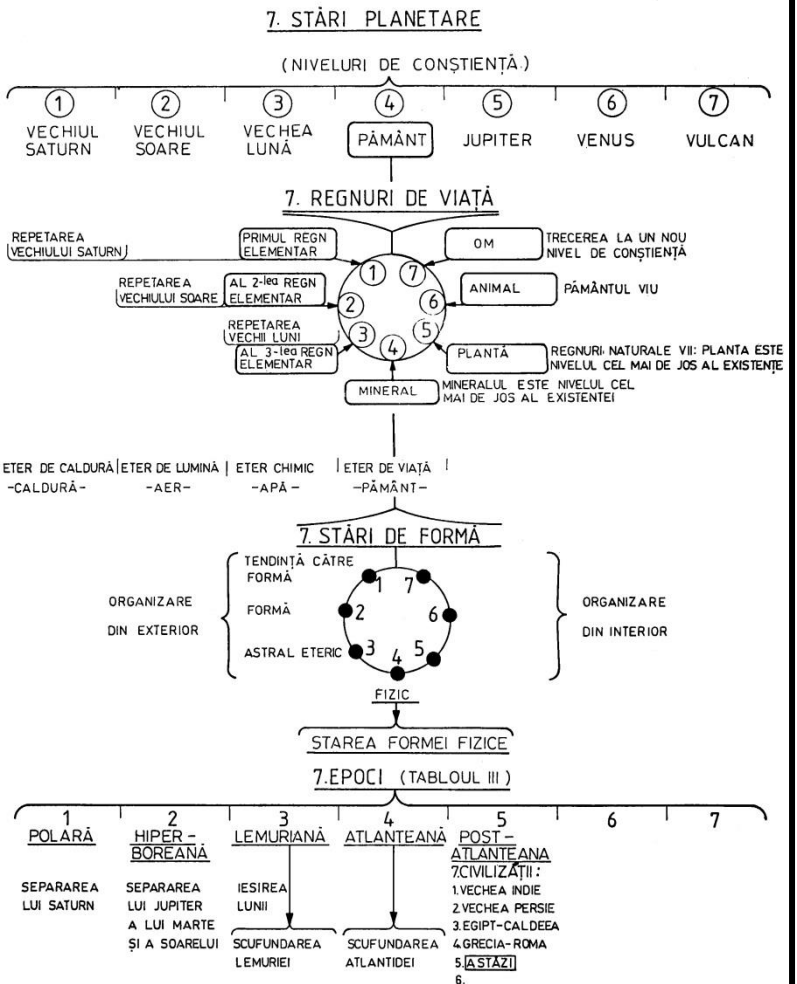
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

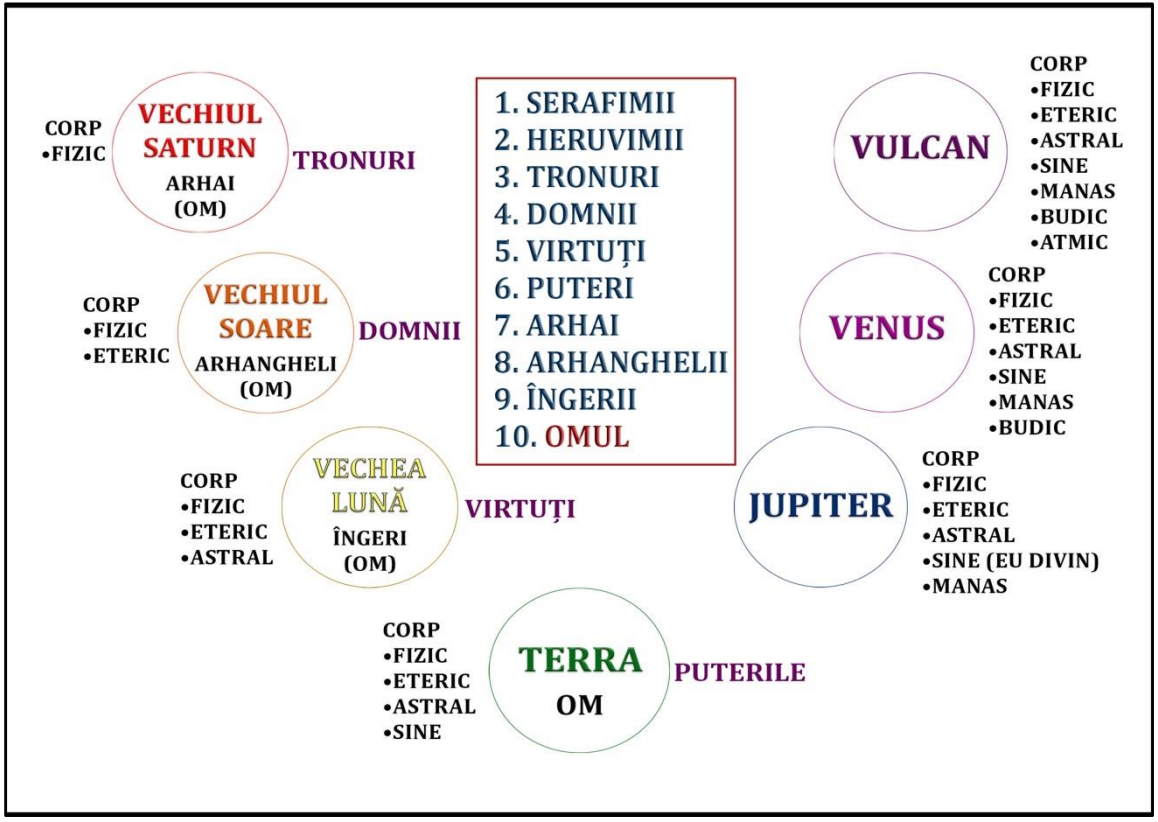
(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI			FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ		Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar			
				Formarea sferei și a corpului lui Saturn			Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE		2. EPOCA HIPERBOREANĂ		Formarea sferei și a corpului lui Jupiter Formarea sferei și a corpului lui Marte Separarea Pământului și a Soarelui Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui			
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ	INCEPUT	Epocă vitalizată Biosfera generatoare Diferențierea învelișurilor și a nucleului Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi Coloizi – suspensii		Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ					Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.		Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ				Diferențierea internă și formarea straturilor Cambrian Silurian Devonian	Nevertebrate marine Trilobiți. Brahiopode. Corali. Pești primitivi Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec. Primele plante de uscat.	Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice. Atmosferă apoasă și caldă.
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE			MIJLOC	Carbonifer	Amfibii	Ferigi Criptogame Lycopode	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică)
				Permian Triasic	Reptile	Păduri de conifere	(Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC		SFÂRȘIT	Jurasic	Archeopterix Animale uriașe Saurieni Mamifere inferioare	Ferigi arborescente	Ieșirea Lunii Purificarea atmosferei Puternice transgresiuni marine.
				Cretacic Scufundarea Lemuriei	Păsări cu dinți Saurieni	Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ		1. Tertiar: Paleocen, Eocen 2. Tertiar: Oligocen, Miocen 3. Tertiar: Pliocen	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare Vite Primate	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX)
				4. Cuaternar: Diluviu, Glaciații (TABLOU XI) 5. Cuaternar: Glaciații (TABLOU XI) 6. Cuaternar: Glaciații (TABLOU XI) 7. Scufundarea Atlantidei	(Schelete umane) Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.		Glaciații Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ		5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ		1. Vechea Indie 2. Vechea Persie 3. Egipt-Caldeea 4. Grecia – Roma 5. Astăzi 6. 7.	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE
1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS